

ଥ

ର୍ଷା

ଙ୍ଗି

ନୀ

ଉତ୍କଳ

ନୃତ୍ୟ

ନାଟକ

ସଙ୍ଗୀତ

ଏକାଡ଼େମୀକ

ଦ୍ଵାରା

ଅନୁଷ୍ଠିତ

୧୯୫୭

ନାଟକୋତ୍ସବରେ

ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ

ନାଟ୍ୟରଚନା

ରୂପେ

ପୁରସ୍କୃତ

ଗୋପାଳ ଛୋଟରାୟ

● ପ୍ରକାଶକ

ଶାନ୍ତିନିବାସ ବାଣୀମନ୍ଦିର

ପୁରୀସ୍ଥାଟ ରୋଡ଼

କଟକ—୧

ଦୁଇଟଙ୍କା ●

●
ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ

୧୯୫୯

ମୁଦ୍ରାକର
ପ୍ରଭାତୀ ପ୍ରେସ୍
ବୃନ୍ଦବାନିକ
କଟକ

ବନ୍ଧୁବର

ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଲିତଙ୍କ

କର କମଳରେ

—ନାଟ୍ୟକାର

ଦୁଇଟି ଅଭିମତ

ଗତାନୁଗତକ ଓ ପରମ୍ପରାଗତ ବିଷୟବସ୍ତୁ ନିବ୍ଦାନର ମନୋଭାବ ଛାଡ଼ି ଏକ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ଏହା ରଚିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରଶଂସାର କଥା ।...ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିଚାର କରି ଦେଖିଲେ ଭାରତୀୟ ଗୁପ୍ତାବଦି ଓ ରାଜମଞ୍ଚ ଜଗତର ଗତାନୁଗତକ ପ୍ରେମ ବା ରକ୍ତାକ୍ତ ସୁନ୍ଦର କାହାଣୀଠାରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚରେ ଏବଂ ଯଥେଷ୍ଟ ସୁରୁତ ସମ୍ପନ୍ନ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

—ଅଧ୍ୟାପକ ବିଧୁଭୂଷଣ ଦାସ

× ' × × ×

ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟକଳାର ଗତାନୁଗତକ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଏକ ଅଭିନବ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ଚିତ୍ର ଏଥି ପୃଷ୍ଠାରୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନାଟକରେ ଏତେ ନିଖୁଣ ଭାବରେ ପରିବେଷିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଇ ନଥିଲା । ମୂଳରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାଟକୀୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇଛି ।

—‘ସମାଜ’—

ଆମ୍ବକଥା

୧୯୫୭ ମସିହା ଜୁନ ମାସର ଶେଷ ସପ୍ତାହ । ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀ ନିତାଇ ପାଲିତ ଓ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ତେଜ୍ ଆସି କହିଲେ—“ଏକାଡ଼େମୀ”ର ନାଟକୋତ୍ସବ ପାଇଁ ନେସନାଲ ମ୍ୟୁଜିକ ଆସୋସିଏସନ ସକାଶେ ଖଣ୍ଡିଏ ନାଟକ ଲେଖି ଦେବାକୁ ହେବ ।”.....ମୋ ଠାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତରର ଅପେକ୍ଷା ନ ରଖି ପାଲିତ କହିଲେ—“ପୁଅ ପାଇଁ ତମକୁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ପୁଅ ମୁଁ ଦଉଛି ।” ସେଇଠି, ମୁହେଁ ମୁହେଁ, ମାସ କେଇ ଯଦି କଥାରେ ନାଟକର ଗନ୍ତାଂଶର ସୂଚନା ସେ ମତେ ଦେଇଗଲେ । ଦୃଶ୍ୟ-ବିଭାଗ-ବିସ୍ତାନ ତିନୋଟି ଅଙ୍କ, ମାସ ତିନି-ଚାରି ଦିନର ଘଟଣା ଓ ସ୍ବଳ୍ପ କେତୋଟି ପାତ୍ର-ପାତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ନାଟକଟିକୁ ଲେଖିବାକୁ ହେବ । ଆପାତଃ-ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାଟ୍ୟରଚନାର ପରିସର ସୀମାବଦ୍ଧ—ନାଟ୍ୟକାରର ସ୍ବାଧୀନତା ସଙ୍କୁଚିତ । ଏଇ ପରିସ୍ଥିତିରେ, ହାତରେ ମୋଟେ ପନ୍ଦର ଦିନ ସମୟ ନେଇ ନାଟକ ରଚନାରେ ବ୍ରତୀ ହେଲି ।

ନାଟକର ରଚନା ସମୟରେ ନିତାଇ ବାବୁଙ୍କର ଅକୃଷ୍ଣ ସହଯୋଗ ମୁଁ ପାଇ ପାରିଛି । ଜୁଲାଇ ମାସ ୧୫ ତାରିଖରେ ନେସ୍-ନାଲ ମ୍ୟୁଜିକ ଆସୋସିଏସନ ତରଫରୁ “ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ” ନାଟକୋ-ତ୍ସବରେ ଅଭିନୀତ ହେଲା । ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ସମ୍ଭାଦ ପାଇଲି, ଏହା ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୌଳିକ ରଚନା ରୂପେ ପୁରସ୍କୃତ ହୋଇଛି । ଏ ଗୌରବ ପାଇଁ ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଶ୍ରୀ ନିତାଇ ପାଲିତ ଓ ସର୍ବତୋଭାବେ ମିତ୍ତଜନ ଆସୋସିଏସନଙ୍କ ନିକଟରେ ଉଣୀ ।

ଆଲମଗ୍ନାଦକାର } ଗୋପାଳ ଛୋଟରାୟ
କଟକ-୨

ଦଶହରା—୧୯୫୯

“ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ” ଯଦି ଆପଣଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥାଏ, ତେବେ
ଗୋପାଳ ଛୋଟରାୟଙ୍କ ରଚିତ ଏଇ ସବୁ ନାଟକର ସମ୍ମାନ
ନିଅନ୍ତୁ—

ଭରସା
ପରକଲମ
ହଞ୍ଜା
ଅମଡ଼ାକାଟ
ଜନଶୟ
ନୂଆବୋଉ
ପଥକବରୁ
ଫେରିଆ
ନଷ୍ଟ ଭବଣୀ
ପଦ୍ମାଳୟା
ଶଙ୍ଖାସିନ୍ଦୂର

୬

ପୂରୁପୂର ପାରିବାରିକ

ଭଦ୍ରାକାଳ

ପ୍ରଥମ ଅଭିନୟ ରଜନୀ

ତା ୧୫-୭-୫୭

ପରିଚୟ ଲିପି

ଶାନ୍ତିଲତା ଗୁଡ଼ିଚ

ଗୋବିନ୍ଦ ତେଜ

ରବି ଦାସ

ଭଗବତୀ ଦୋସ

ଅବନୀ କୁମାର ଗୁପ୍ତ

ବିନୋଦ ପଟ୍ଟନାୟକ

ହିମଳ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ

କୁମାର ବାଦଲ

କୁମାରୀ ଚନ୍ଦ୍ର

ମାୟା

ବିକାଶ

ଅଭୟ

ଡାକ୍ତର

ବରମାମୁଁ

ଅନାଦି

ମାଧବ

ଅଶୋକ

ମୀରା

ଛବି, ନମାଜ, ଜୟନ୍ତୀ, ସୀତା

ଦେବଜୀ, ସେହୁଣୀ

ଧଡ଼ି, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ

ଇତ୍ୟାଦି

ଗୀତିରଚନା

ନିକୁଞ୍ଜକିଶୋର ଦାସ

ସ୍ୱର ସଂଯୋଜନା

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ମଞ୍ଚସଜ୍ଜା

ଭେଦ ପ୍ରକାଶ

ରୂପସଜ୍ଜା

ସର୍ବର ବ୍ରତସ୍ତ

ଆଲୋକ

ମଧୁଦତ୍ତ

ସ୍ଵାରକ

ବ୍ରଜ ଓ ବିମଳ

ମଞ୍ଚମାୟା

ରମାନାଥ ପାଣି ଓ ବି. ପରିଜ୍ଞା

ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ

ରମାନନ୍ଦ କାରୁଣଗୋ

ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପାଲିତ

ପରିବେଷକ

ନାସ୍ନାଲ ମୁଦ୍ରକ ଆସୋସିଏସନ୍, କଟକ

ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ଓ ଆଧୁନିକ ନାଟକ

“.....ଏଇ ଶିଶୁନାମାରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରବନ୍ଧ
ଲେଖାଯାଇ ପାରେ । ତା’ର ଅବତାରଣା ଏଠାରେ କିନ୍ତୁ
କରାଯାଉନାହିଁ । “ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ” ବାସ୍ତବ ପକ୍ଷେ ଆଧୁନିକ-
ନାଟକ-ପର୍ଯ୍ୟାୟ-ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିଛି କି ନା, ତା’ର ବିଚାର
ପାଇଁ କେତେକ ସୂଚନା ମାତ୍ର ଏଠି ଦିଆଯାଉଛି :

ଅଙ୍କ କିମ୍ବା ଦୃଶ୍ୟର ବହୁଳତାରେ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ନାଟକ
ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ନୁହେଁ ।

ଗୋଟିଏ ଦେଲେ ବି ଅନାକାଞ୍ଚିକ ଚରିତ୍ର-ସୃଷ୍ଟି ଏଥିରେ
କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ ନୃତ୍ୟ ଓ ଗୀତ ଏ ନାଟକରେ ଆଦୌ ନାହିଁ ।

କ୍ରିୟା ଓ କ୍ରିୟାର (Action and Diction)
ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ନାଟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ, ସଂଘର୍ଷ ଓ ସଂଘାତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ବାସ୍ତବତାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ସର୍ବତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି
ଦିଆଯାଇଛି ।”

ଏଇ ନାଟକର ପରିଶିଷ୍ଟ ରୂପେ ଅଧ୍ୟାପକ ଗିରିଜା ଶଙ୍କର
 ରାୟଙ୍କ ଲିଖିତ ସମାଲୋଚନାମୂଳକ ପ୍ରବନ୍ଧ “ଓଡ଼ିଆ
 ନାଟକ” ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଟିର ରଚନା କାଳ
 ୧୯୫୭ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ମାସ—ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ନାଟକର
 ରଚନା କାଳ ସେଇ ୧୯୫୭ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ।
 ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ନାଟକର ଏକତ୍ର-ପ୍ରକାଶର
 ଗୁରୁତ୍ବ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା
 ପାଇଁ ଅଧ୍ୟାପକ ରାୟ ସଦୟ ଅନୁମତି ଦେଇଥିବାରୁ
 ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ କୃତଜ୍ଞ ।

ଗୋପାଳ ଛୋଟରାୟ

(ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କର ଗୀତ)

ଥୁର ଥୁର ମୋ' ପଛେ ଛପି ଛପି ଆସୁ ଥା'

ବାଦ ଛଳି ବସିବି, ଛେଳି ନବ ଦୁଇଟା । ୦ ।

କଂସା କବାଟ କଲାରେ ବାଡ଼ି ଭିତରେ ଦେବା

କାର୍ଯ୍ୟାଦି ଖଟିବନି ହଟିଯିବୁ ତୁ ପରା

ବାଦ ମାମୁଁରେ ବାଦୁମାମୁଁ, ଯା' ଯା' ରେ ଯା' ଗଲା । ୧ ।

ହଂସା ତୁଚ୍ଛା ଉଡ଼ିବ ରେ ଭେଳିକ ଯେତେ ଲଗା

ଲୁଞ୍ଜି ପିଟି ଝାମ୍ପି ମାରି ନିଶ୍ଚେ ପାଇବୁ ଦଗା

ବାଦ ମାମୁଁରେ... ... । ୨ ।

ନିଶ ପୁଲ ପାଟି ମେଲ ଯେତେହେଲେ ତୁ ଡର

ଲହୁ ଲୁହାଣ ହବୁରେ ପାଗ ଝାମ୍ପିବ ପରା

ବାଦ ମାମୁଁରେ... ... । ୩ ।

ମୁଁ ମୁଁ କା ମାଣିକ ରଜା ଶିଫ ଦୁଇଟା ଗୋଜା

ଭୁଷିକ କସି ପେଟକୁ ଚିରି ବାହାରି ଯିବ ମଜା

ବାଦ ମାମୁଁରେ... ... । ୪ ।

(ଗୀତ ଓ ନୃତ୍ୟର ଚରିତ୍ର—କେତୋଟି ଛେଳି ଓ ବାଦ),

ପ୍ରଥମ ଅଙ୍କ

[ସ୍ଥାନ—କଟକ ସହର । ବିକାଶ ଶୟଳ ଦ୍ଵିତଳ ବାସ-
ଭବନର ତଳ ମହଲର ପ୍ରଧାନ କକ୍ଷ । କକ୍ଷଟି ସୁବୁଦ୍ଧ । ବାମ
ଦିଗର ଦରଜା ଦେଇ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଦ୍ଵାର । ଏଇ ଦରଜାର
ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟମ ଆକାରର ଝରକା । ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ
ଅବସ୍ଥିତ ଝରକା ଉତ୍ତର ଦେଇ ଗୋଟିଏ କରମାର ଗଛର
କେତେକ ଅଂଶ ଦେଖାଯାଏ । ଏ ପାଖଟି ହେଲେ କକ୍ଷର ପୂର୍ବ ଦିଗ ।
ପଶ୍ଚିମ ଦିଗର ଦରଜା ତଳ ମହଲର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଶ ସ୍ପଷ୍ଟ
ସମ୍ଭବ । କକ୍ଷର ପଶ୍ଚାତ୍ ଭାଗ, ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍ତର ଦିଗର ଗୋଟିଏ
କୋଣରୁ ଉପର ମହଲକୁ ଯିବା ଉପଯୋଗୀ । ବାମ ଅଂଶତକ
କାନ୍ଥଦ୍ଵାରା ଆବୃତ । ଦରଜା ନାହିଁ—କିନ୍ତୁ ଅଛି ଏକ ପ୍ରଶସ୍ତ
ଝରକା । ଝରକା ସେ ପାଖରେ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ସୁ-ସଜ୍ଜିତ ଉଦ୍ୟାନ ।

ବିକାଶ ଶୟଳ ଆର୍ଥିକ ସଜ୍ଜିତ ଉଚ୍ଚ-ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ।
ନିଜର ମଟର କାର୍ ଅଛି—ଫୋର୍ଡ୍ ଅଛି ; ସେଇ ଅନୁପାତରେ
କକ୍ଷଟିର ସାଜସଜ୍ଜା ଅନୁମାନ କରାଯାଇ ପାରେ ।

କାଳ—ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାଦିତ ପ୍ରଥମ ପାଦ ।

ସମୟ—ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର ।

ସେଦିନ ବିକାଶ ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଓ ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ ଅଶୋକର ଅଷ୍ଟମ-ବାର୍ଷିକ ଜନ୍ମୋତ୍ସବ । ଉତ୍ସବର ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କୋଳାହଳ ଭିତରୁ ଶୁଭ୍ରତ ।

ଦୁଶ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ ଭିତରୁ ଆସିଲେ ବଇ ମାମୁଁ । ସ୍ବଳ୍ପ-ଶିକ୍ଷିତ ମଫସଲର ଲୋକ—କିନ୍ତୁ କଟକ ସହର ସହିତ ଯାତାୟାତର ସ୍ବପର୍କ ରହିଛି । ବୟସ—ପ୍ରାୟ ପରୁଷ ।

କକ୍ଷଟିରେ ସୋପା ଓ ଇଟି ତେପ୍ପାରର ଅସ୍ତବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବଇ ମାମୁଁ ସିଧା ସଳଖ ଆସି ଗୋଟିଏ ସାଧା ଚୌକିରେ ଗୋଡ଼ ଟେକି ବସିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ ସେ ଏଇ ମାତ୍ର ଗଣ୍ଡର ତୃପ୍ତି ସହକାରେ ଭୋଜନ ଶେଷକରି ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ହାତ ପାଖରେ ଫୋନ୍ । ଟିକିଏ ପରେ ଫୋନ୍ ବାଜି ଉଠିଲା । ବଇ ମାମୁଁ କିଛି ସମୟ ନିର୍ଲିପ୍ତ ହୋଇ ବସି ରହିଲେ । ତା'ପରେ ଟିକିଏ ଯେମିତି ବରକ୍ତ ହେଇ, ତାଙ୍କର ଅନର୍-ସ୍ତ୍ର ହାତରେ ଫୋନ୍ ଉଠେଇ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ।]

ବଇ—ନା, କେହି ନାହାନ୍ତି ଏଠି । ...ଏଁ ? ଆଉ କାହା ଘର ?
ବିକାଶ ବାବୁଙ୍କ ନିଜ ଘର ଏଇଟା । ...ମୋ କଥା କହୁଛନ୍ତି ?
...ମୁଁ ତାଙ୍କ ବଇ ମାମୁଁ...ଆମଣ କିଏ ଆଜ୍ଞା ? .. ନଜେ ଶ୍ୟାମ ଚୌଧୁରୀ ? ଜୁହାର ଆଜ୍ଞା...ଜୁହାର ।

[ଯଥା ସ୍ଥାନରେ ଫୋନ୍ ରଖି ଦେଇ ଦୁଇ ହାତ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଏତିକି ବେଳେ ଅଶୋକ ତା' ସ ଥାନାରେ ସହିତ ସେଠିକି ଆସିଲା ।]

ଅଶୋକ—କାହାକୁ ଜୁହାର କରୁଛ କି ଜେଜେ ?

ବଇ—ରୁପ୍ । ପାଟି କରନା । ନଜେ ଶ୍ୟାମ ଚୌଧୁରୀ ।

ଅଶୋକ—କାହାନ୍ତି—ଏଠି ତ କେହି ନାହାନ୍ତି

ବଇ—ଏଇ ଟେଲିଫୋନରେ ଡାକୁଥିଲେ ପରା—

ଅଶୋକ—ଆଉ ତମେ ଫୋନ ରଖି ଦେଇ ତାକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି
ଜୁହାର କରୁଛ ? ହରି—ବୋଲ !! ଶୁଣୁଛ ଲେ ମୀର
ଅପା... (ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ)

ବଇ—ଓଃ, ତୁ ଛୁଆଟା କଣ ଜାଣିଛୁ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଲୋକ—ହାତ
ଯୋଡ଼ି ଜୁହାର କରିବ ନ ? (ପୁଣି ଫୋନ୍ ଉଠାଇ) ଆଜ୍ଞା !!
ଏ... ନମ୍ବର ? କି ନମ୍ବର ଆଜ୍ଞା ? — ତମେ କିଏ ମା ।

ଅଶୋକ—ଶୁଣ୍ ଲେ ମୀର ଅପା, ଜେଜେ କହୁଛନ୍ତି “ମା” ।
(ପୁଣି ହସ)

ବଇ—ଓଃ ! ତମେ ଛୁଆରୁଡ଼ାନ କାହିଁକି ଏମିତି ହେଉଛ ? କିଛି
କରେଇ ଦବନ ପରା !! (ଫୋନ୍ରେ କହିଲେ) ମୁଁ ଚୌଧୁରୀକୁ
ଡାକୁଛି ମା । ଛୁଡ଼ି ଦେଲେଣି ? କଣ ଛୁଡ଼ି ଦେଲେଣି ? କଣ ?
ଫୋନ ଛୁଡ଼ି ଦେଲେଣି ? (ଫୋନ ରଖି ଦେଇ) ଅଭଦ୍ର ।

ଅଶୋକ—ଜେଜେ, କିଏ ଅଭଦ୍ର ?

ବଇ—ମୁଁ ଏଡ଼େ ଖାତିରରେ ଜୁହାର କରୁଛି—ତମେ ଛୁଡ଼ି ଦେଇ
ବୁଲିଗଲ !

ଅଶୋକ—ସେ କଣ କହୁଥିଲେ କି ଜେଜେ ?

ବଇ—ଘୋଷାଟା କହୁଥିଲେ । ଛୁଡ଼ି ତ ଦେଲେ, ଆଉ କହିଲେ କଣ ?

ଅଶୋକ—ତମେ ଚିତ୍ରୁଟ କାହିଁକି ଜେଜେ ? ମୁଁ ତାଙ୍କ ନମ୍ବର
ଜାଣେ । ମୁଁ ବୁଝି ଦଉଚି । (ଫୋନ୍ ଉଠାଇ) ଥି—ଓ୍ଵାନ୍—
ପାଇବ୍—ମୁଁ ଅଶୋକ କହୁଛି... ଆସିବେ ନାହିଁ ? ଅଜି ମୋ
ଜନ୍ମ ଦିନ—ଆପଣ ଆସିବେ ନାହିଁ... ? କାହିଁକି ? ... ହଉ
ମୁଁ ବାପାକୁ କହି ଦେବି । କିଏ ? ବଇ ଜେଜେ ? ଏଇଠି
ଅଛନ୍ତି । (ବଇକୁ) ଜେଜେ, ତୁମକୁ ଡାକୁଛନ୍ତି ଆସ ।

ବଇ—ନାହିଁ, ନାହିଁ, ତାକୁ ମନା କରିଦେ—ଆମର ଦର୍ଜାର ନାହିଁ ।

ଅଶୋକ—ଜେଜେ ଡରୁଛନ୍ତି...ଆସୁ ନାହାନ୍ତି । ନମସ୍କାର ।

(ଫୋନ୍ ରଖି) ଦେଖିଲ ଜେଜେ, ମୁଁ କେମିତି ଫୋନ୍ କଲି ?

ବଇ—ଓ, ଏଇ ସବୁ କାମରେ ବାହାଦୁରୀ ।

ଅଶୋକ—ତେମେ ଖାଇ ସାରିଲଣି ଜେଜେ ?

ବଇ—ହଁ ।

ଅଶୋକ—ସିଗ୍ରେଟ ଟାଣିବ ?

ବଇ—ନା ।

ଅଶୋକ—ଆଉ କଣ କରିବ ? ମାଲି ଗଡ଼େଇବ ?

ବଇ—ମାଲି ଗଡ଼େଇବ ? କି ମାଲି ?

ଅଶୋକ—ଆମ ଅନାଦି ଯେମିତି ମାଲି ଗଢ଼ାଏ ମ !

ବଇ—ଯା କହିତୁରେ ବାପା ! ଏଠି ଖାଲି ଏମିତି ବସିବା ଅପେକ୍ଷା ମାଲି ଗଡ଼େଇବା ଭଲ ।

ଅଶୋକ—ସତରେ ଜେଜେ ତମେ ମାଲି ଗଡ଼େଇବ ? ମାଲି ଅଛି ।

ବଇ—ତୁ ଟା କେଡ଼େ ବାହାପିଆଟାରେ ।

ଅଶୋକ—ବାହାପିଆ ନା ଆଉ କଣ ? ଏଇ ନିଅ ।

[ପକେଟରୁ ଗୋଟାଏ ଝୁଲୁ ବାହାର କରି ଦେଲା]

ବଇ—ବାବ୍ବା ! ହଇରେ ତୋ ପକେଟରେ ଝୁଲୁ ମାଲି ?

ଅଶୋକ—ଆମ ଝୁଲୁକୁ ଜଣେ ବାବାଜି ଆସିଥିଲେ ସେ, ଏ ମାଲି ସେ ମତେ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି—କହିଛନ୍ତି—ମାଲି ଗଡ଼େଇଲେ ଭଲ ପାଠ ହବ । ତେମେ ମାଲି ଗଡ଼େଇ-
ଥାଅ—ଜେଜେ...ଆମେ ଯାଉଛୁ ।

[ସେମାନେ ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲେ]

ବଇ—ବାହାପିଆ...ମତେ ପୁଣି ପାଠ ପଢ଼ଉଛ ।

[ଝୁଲୁ ମାଳାଟି ବାହାର କରି ପଶ୍ଚାତ୍ତାପପୂର୍ବକ ଭାବେ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସତକୁ ସତ ଗଢ଼େଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଭିତରୁ ଅନାଦି ଆସିଲା । ଅନାଦିକୁ ଆସିବାର ଦେଖି ବଇ ମାଳା ସହ ଝୁଲୁଟିକୁ ନିଜ ପକେଟରେ ଲୁଚାଇ ଦେଲେ]

ବଇ—ଖିଆପିଆ ଅଡ଼ୁଆ ଭୁଟିଲୁଣି ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—କୋଉଠି ଭୁଟିଲୁଣି ଆଜ୍ଞା ! (ଏଣେ ତେଣେ କଣ ଖୋଜୁଥାଏ)

ବଇ—କଣ ଖୋଜୁଛୁ କରେ ?

ଅନାଦି—ଗୋଟାଏ ଚିଜ ଆଜ୍ଞା ।

ବଇ—କି ଚିଜ ?

ଅନାଦି—ଝୁଲୁ ମାଳା ।

ବଇ—ଝୁଲୁ ମାଳା ? କାହାର ? ତୋର ?

ଅନାଦି—ହଁ ଆଜ୍ଞା ! ତେମେ ତ ଜାଣିଥିବ ବଇବାବୁ । ମାଳା ନ ଗଢ଼େଇଲେ ମୁଁ ପାଣି ଛୁଏଁ ନାହିଁ ।

ବଇ—ବୁଝିଲି । ...ସେଇଠୁ ?

ଅନାଦି—ବାବାଜି ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ନାମ ନେଇଛି । ନିରାଶ ସ୍ଵରରେ ମାଳା ନ ଗଢ଼େଇଲେ ଅଳ୍ପ ଜଳ ଛୁଇଁବ ନାହିଁ ।

ବଇ—ଏଠି ଆସି ଖୋଜୁଛୁ କଣ ?

ଅନାଦି—ଆଜି ତ ବାର ଲୋକଙ୍କ ଯିବା ଆସିବା, କାଲେ କୋଉଠି ଆଣି କିଏ ପକେଇ ଦେଇଥିବ ।

ବଇ—ଏ ଘରକୁ କେହି ଆଣିବେ ନାହିଁ, ତେଣେ ଯାଇ ଦେଖ ।

ଅନାଦି—ମୋର ତେଣେ ଦୁନିଆ କାମ । କାମ କରିବି ନା ବାରଆଡ଼େ ଖୋଜି ହରୁଥିବି...(ଯାଉ, ଯାଉ ଫେରି)

ତେମେ ଯୋଉ ବଖୁଣ୍ଟିରେ ଖାଇ ବସି ନ ଥେଲ ବଇବାକୁ
ସେଇ ଘରେ ଥିଲୁ... ଠିକ୍ ତମର ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଟକା
ହୋଇଥିଲା । ତେମେ ଦେଖି ନ ?

ବଇ—କି କଥା ତୁ କହୁଛୁ ? ମୁଁ କାହିଁକି ତୋ ଝୁଲୁ ମାଲି
ଦେଖିବି ?

ଅନାଦି—କାଳେ ଆଖି ପଡ଼ି ଯାଇଥିବ ବୋଲି କହୁଥିଲି ।

ବଇ—ମୁଁ ତୋ ଝୁଲୁ ଥିଲୁ କିନ୍ତୁ ଦେଖିବି । ତେଣେ ଯାଇ ଦେଖି ।
କୋଉଠି ଥିବ ।

[ଅନାଦି ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ଅଶୋକ ସିଡ଼ି ଉପର
ଦରଜାରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲା]

ଅଶୋକ—ଜେଜେ, ବୋଉ କହିଲା ତେମେ ଚାଲିଯିବ ନାହିଁ,
ରହିବ—କାମ ଅଛି ।

[ଅନାଦି ଫେରିଲା]

ଅନାଦି—କୁନିବାବୁ !

ଅଶୋକ—କଣ ?

ଅନାଦି—ମୋ ଝୁଲୁ ମାଲିଟି ଦେଖିବ ?

ଅଶୋକ—ହଁ ।

ଅନାଦି—କାହିଁ ? କୋଉଠି ଅଛି ?

ଅଶୋକ—କହିବି ଜେଜେ ?

ବଇ—କଣ କହିବୁ ?

ଅଶୋକ—ତେମେ ରଖିବ ?

ବଇ—ବାହାପିଆ—

ଅଶୋକ—ଜେଜେଙ୍କୁ ପଚାର ଅନାଦି... ସେଇ ବସି 'ମାଲି'
ଗଢ଼ିଥିଲେ (ଚାଲିଗଲା) ।

ଅନାଦି—ଏଇଟା କଣ ଭଲ ହେଲା ବରବାବୁ ?

ବର—କଣ ଭଲ ହେଲା ?

ଅନାଦି—ମୋ ମନ୍ତ୍ରୁର ମାଲି ତମେ ଆଣି ଗଡ଼ାଇଛ ?

ବର—ତୁ ଦେଖିରୁ ମୁଁ ଆଣିଛି ?

ଅନାଦି—କୁନି ବାବୁ ପରା କହିଲେ—

ବର—ସେଇଟା ନିପଟ ବାହାପିଆଟାଏ...ସେ ଆଣି ମତେ ଦେଇଛ—

ଅନାଦି—ସିଏ କାହିଁକି ଆଣନ୍ତେ—ତମେ ସେ ଘରେ ଖାଇ ବସିଥିଲ—

ବର—ଅନାଦି !

ଅନାଦି—ପାଟି ତୁଣ୍ଡରୁ କଣ ମିଳିବ ? ମୋ ପଦାର୍ଥ ମତେ ଦେଇ ଦିଅ—

ବର—ହଉ ନେ...ତୋ ପଦାର୍ଥ ନେ ।

[ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳେ ବାହାରୁ ଅଭୟ, ଭାବୁର ଓ ଉପରୁ ବକାଶ ଆସିଲେ । ବକାଶ—ସୁଦର୍ଶନ ପୁରୁଷ । ବୟସ ୩୨ ରୁ ୩୩ । ମୁହଁରେ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଗୁଣ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ଭାବୁର ଓ ଅଭୟ ବକାଶର ସମବୟସୀ ବନ୍ଧୁ]

ଅଭୟ—ନମସ୍କାର ବର ମାମୁଁ । ଏ କଣ ଅନାଦି ? ତୋ

ଜଗାମାଲି କଣ ବର ମାମୁଁଙ୍କ ପକେଟରୁ ବାହାରଲଣି ?

ବର—ସେ ମୋ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ।

ଅଭୟ—କାହିଁକି ? କଣ ହେଲା ?

ବର—ପିଲା ବୋଲି ଗୁଣଗ୍ରସ୍ତ, ତାର ପୁଣି ଏତିକି ଗୁଣ ?

ବକାଶ—କିଏ ବର ମାମୁଁ ? ଅଶୋକ ?

ବଇ—ଆଉ କିଏ ? କେଡ଼େ ଭଲ ପିଲାଟି ପରି ଆସି କହୁଛି—

ଜେଜେ ମାଲି ଗଡ଼େଇବ ?

ବିକାଶ—(ହସିହସି) ଯେ ତେବେ ଅଶୋକର କାଣ୍ଡ ?

ବଇ—ତମ ଭୁବର ପାଖରେ ପଛେ ମୁଁ ଏଣେ ଚୋର ତଳେ

ତଳେ ଗଲିଣି । ତମେ ପୁଣି ହସୁତ ?

ଅନାଦି—କୁନିବାବୁ ତମକୁ ଝୁଲଟା ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ତ

ମୁଳରୁ କହିଥିଲେ ପାଠ ତୁଟି ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ବଇ—ତୁ ଆଉ ବକ୍ ବକ୍ ହନା...ଯା... (ଅନାଦି ଗୁଲିଗଲା)

ଅଭୟ—ବଇ ମାମୁଁଙ୍କୁ ବୋଧହୁଏ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଡାକ୍ତରବାବୁ ।

ବଇ ମାମୁଁ ହେଉଛନ୍ତି ମାୟାଦେବୀଙ୍କ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମାମୁଁ । ଗାଁରେ

ଥାନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ କଟକ ଆସନ୍ତି । ଅଶୋକ କାହିଁଗଲା

ବିକାଶ ?

ବିକାଶ—ଉପରେ ଅଛି ।

ଡାକ୍ତର—ସବୁ ପିଲା ଆସିଛନ୍ତି ତ ?

ବିକାଶ—ହଁ ତମେମାନେ ବସ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖେ

କେତେଦୂର ଗଲା ।

ଅଭୟ—ଯିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ନାଁ-ବାଳକ ପିଲାମାନେ ଯେଉଁ

କାମରେ ହାତ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ କାମ ଉପରେ ଏତେ ତଦା-

ରଖ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ବିକାଶ—ଏଣେ କିନ୍ତୁ ଡେରି ହୋଇ ଯାଉଛି ଯେ...

ଡାକ୍ତର—(ବଇ ମାମୁଁଙ୍କୁ) ଆପଣ ସେ କାଠ ଚୌକିଟାରେ

ବସିଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଅସୁବିଧା ହେଉଥିବ, କାଉରୁ ଉଠି

ଆସନ୍ତୁ ।

ବଇ—ନା, ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି ଏ ଚୌକିରେ ବସିଛି ।

ଅରସ୍—ବର ମାୟୁଁ କ ଶିଆପିଆ ବୋଧେ ଶେଷ ହୋଇଗଲାଣି ?

ବିକାଶ—ହଁ ।

ଅରସ୍—ତାର ସାଙ୍ଗ କାଉରରେ ବସିଲେ କାଳେ ନିଦ ଆସିଯିବ,
ସେଥିପାଇଁ ଜାଣିଶୁଣି କାଷ୍ଠାସନରେ ବସିଛନ୍ତି ?

ବର—ଠକ୍ ! କିନ୍ତୁ ନାବାଳକ ପିଲାମାନଙ୍କ କଥା ଆଗଣ କଣ
କହୁଥିଲେ ?

ଅରସ୍—ଅଶୋକର ପାଞ୍ଚ ସାଥୀ । ସେଇମାନଙ୍କ କଥା ମୁଁ
କହୁଛି ।

ବର—ଅଶୋକକୁ ଆଜି ସାତ ପୁର ଆଠ ଚାଲିଲା । ତାର ସାଙ୍ଗ
ସାଥୀମାନେ ନାବାଳକ ହେବେ ହଁ ହେବେ । ଏଥିରେ ଆଉ
ନୂଆ କଥା କଣ ?

ଅରସ୍—ନୂଆ କଥା ବୋଲି କହିଲୁ କିଏ ?

ବର—ଆଉ କଣ ଆଗଣ କହିଲେ ?

ଅରସ୍—ଆଗଣ ବୋଧେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ବର ମାୟୁଁ, ଆଜିକା
ଆୟୋଜନରେ କେବଳ ପିଲାମାନେ ହଁ ଭାଗ ନେବେ ।

ବର—ଅର୍ଥାତ୍ ?

ଅରସ୍—ଅର୍ଥାତ୍ ଛୋଟ ଛୋଟ ପିଲାମାନେ ନୃତ୍ୟ ଗୀତରେ
ସେମାନଙ୍କର ବାହାଦୁରୀ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖାଇବେ—

ବର—ଏ କଥା ସତ ବିକାଶ ବାବୁ ?

ବିକାଶ—ସତ ! ଅଶୋକର ଜନ୍ମ ଦିନରେ ନାଚ ଗୀତର କଥା
ସେତେବେଳେ ଉଠିଲା, ଅଶୋକ କହିଲା, ଯେ ତାର ବଢ଼ୁ-
ମାନଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଭାରତୀ ଗୁଡ଼ି ଦିଆଯାଉ ।

ବର—ଅତଏବ ତାର କଥାରେ ତମେ ଗୁଡ଼ିଦେଲ ?

ବିକାଶ—ହଁ । ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତ ହେଉଛି ।

ବଇ—ତାହେଲେ ସାଧୁଦାସେ ଆଜି ଏଠି ଗୀତ ଗାଇବେ ନାହିଁ ?

ଅଭୟ—ନା ।

ଡାକ୍ତର—ସାଧୁଦାସ ?

ଅଭୟ—ସେ ଜଣେ ଗାୟକ !

ବଇ—ଦାସେ କାହାନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ସେ ତ ଅନେକ ଆଗରୁ ଖାଇ ପିଇ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି—

ବଇ—ତାହେଲେ ଅନେକ ଆଗରୁ ଏ କଥାଟା ମୋତେ ଜଣାଇବା ଉଚିତ୍ ଥିଲା... ।

ଡାକ୍ତର—କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଅସୁବିଧା କଣ ହେଉଛି ?

ବଇ—ଗଲାଥର ଅଶୋକର ଏଇ ଜନ୍ମ ଦିନକୁ ସାଧୁଦାସେ ଏଠି ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣେଇଥିଲେ ନା ?

ବିକାଶ—ହଁ ।

ବଇ—ତାଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣି ରସ୍ତାର ଲୋକେ ବି ଅଟକି ଯାଉଥିଲେ । ଏଥର ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବନ୍ଦ ହେଲା କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ଗଲାଥର ଅଶୋକକୁ ଛ ପୁର ସାତ ଚାଲିଥିଲା—ଏଥର ତାକୁ ସାତ ପୁର ଆଠ ଚାଲିଲା ।

ବଇ—ତାର ମର୍ମ ?

ଅଭୟ—ନା...ମୁଁ କହୁଛି...ଗଲା କଥା ଆପଣ ଭାବୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ଗଲା ବର୍ଷ ଯେଉଁ ସମୟରେ ମରୁଡ଼ର ଆଶଙ୍କା ହେଇଥିଲା, ଏ ବର୍ଷ ସେଇ ସମୟରେ ବନ୍ୟାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖା ଦେଇଛି ।

ବଇ—ତା ଅର୍ଥ ଯା ନୁହେଁ ସେ ସାଧୁଦାସଙ୍କ ପରି ଜଣେ କଳାକାରଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ପଞ୍ଚାଏ ନାଁବାଳକ ପିଲାଙ୍କୁ ନେଇ ଆଶୁଣ ଏଠି ନଚେଇବେ ।

ଅଭୟ—ସାରା ଦେଶର ଦୃଷ୍ଟି ଆଜି ପିଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଛି ।

ଆପଣ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟ କାହିଁକି ?

ବଇ—ଆଜ୍ଞା...ଆପଣ ନଜେ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ?

ଭାକ୍ର—ଆପଣ ମୋ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ—ଗ୍ରେଟ ପିଲାମାନଙ୍କ

ନାଚ ଗୀତ ଦେଖି ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ମୃତ୍ୟୁ ହେବେ । ମୁଁ

ସେମାନଙ୍କ ଶବ୍ଦରୁସାଲ୍ ଦେଖିଛି ।

ବଇ—ସମା କରନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ସେ ପଥର ପଥକ ଦୁଇଟି ।

ବିକାଶ—ବଇମାମୁଁ ବୋଧେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମୂଳରେ

ଅଛି କିଏ ?

ବଇ—କିଏ ?

ବିକାଶ—ନଜେ ମାୟା ।

ବଇ—ମାୟାରାଣୀ !! ମାୟାରାଣୀ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରେଇତି ?

[ମାୟା ଉପରୁ ଆସିଲା । ମାୟା ବିକାଶର ସ୍ତ୍ରୀ—ସୁଶ୍ରୀ—

ଶିଶିତା—ବୟସ ୨୭—୨୮]

ମାୟା—ଏ କଣ ବଇ ମାମୁଁ—ତମେ ବାହାରଲଣି ଯେ ?

ପିଲାମାନଙ୍କ ନାଚ ଗୀତ ଦେଖିବ ନାହିଁ ? ମୁଁ କେବଳ

ସେଇଥି ପାଇଁ ତମକୁ ଅଟକେଇତି ।

ବଇ—ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତୁ କରେଇରୁ ମା ?

ମାୟା—ହଁ ।

ବଇ—ତୁ ନଜେ ?

ମାୟା—କହିଲ ପରା—ତମେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରୁଛ କାହିଁକି ?...

ବସ ।

ବଇ—ଆ...ଜ୍ଞା ! (ଯେପରି ବାଧ୍ୟ ହେଇ ବସିଲେ)

ମାୟା—ଅଶୋକ...ଅଶୋକ...

ଅଶୋକ—ସାଉଁଟ (ଅଶୋକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥ ଆସିଲେ)

ଅଭୟ—ତମେ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଶୋକ ?

ଅଶୋକ—ହଁ...

ଅଭୟ—ଆଜ୍ଞା ଅଶୋକ, ଏଥର ଆରମ୍ଭ କର । (ନାଟ୍ୟାଳୟ ଆରମ୍ଭ ହେଲା)

—ଗୀତ—

('ନାଟକର ଶେଷ ପୃଷ୍ଠାରେ ଦେଖନ୍ତୁ')

[ନାଟଗୀତ ଶେଷ ହେଲା ପରେ ଅଶୋକ ମୁହଁ ଶୁନାଈ ମୟା ପାଖରେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲା । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଦରଦର ଭାବରେ ପୃଷ୍ଠାସମାପନେ ମଧ୍ୟ ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ ।]

ମୟା—ଅଶୋକ ! କଣ ହେଲା ତୋର ? କ'ଣ ଘଟୁଛି ? ତମର ଜନ୍ମମାମୁଁ ଖେଳଟା କରୁ ନା ?

ଅଶୋକ—ଜନ୍ମମାମୁଁ ଖେଳ କରୁଛି, ଯେ, ଜନ୍ମ କାହିଁ ?

ବର—ଜନ୍ମ ? ଜନ୍ମ ଆକାଶରେ ।

ଅଶୋକ—ଆକାଶ ! ଆକାଶ କାହିଁ ? ଉପରେ ତ ଗୁଡ଼, ଏ ଘରୋ ତ ଜନ୍ମ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିନି ?

ଅନ୍ୟ—କୁନିବାବୁ, ଜନ୍ମ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିନି ଅଗଣାରେ, ଗୁଡ଼ ଉପରେ ।

ଅଶୋକ—ଠିକ୍ରେ, ଗୁଡ଼ ଉପରେ ତ ଜନ୍ମ ଆଲୁଅ, ସମସ୍ତେ ; ଗୁଡ଼ ଉପରକୁ ଆସ ।

[ଅଶୋକ ସହିତ ସବୁ ଯିଏ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ] ,

ମୟା—ଅଶୋକ ! ଅଶୋକ ! (ଡାକି ଡାକି ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କଲା)

ବିକାଶ—ମୁଁ ଯାଏ ଅଭୟ, ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣି ।

ଅଭୟ—କାହିଁକି ? ଡାକିବା ଆଉ ଦରକାର କଣ ?

ବିକାଶ—ଏଇ ଜନ୍ମମାମୁଁ ବସପୁରେ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଗୋଟିଏ ନୀତି ଗୀତ ସେମାନେ ଶିଖିଥିଲେ । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର, ମୁଁ ଆସୁଛି ।
(ପ୍ରସ୍ଥାନ)

ବଇ—ବାସ୍, ଗୋଟି ଗୋଟିକରି ସମସ୍ତେ ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଚାଲିଲେ ।

ଅଭୟ—ଆପଣ ବାକି ଗୋଟି ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଯିବେ ?

ବଇ—ସାଧୁବାସେ ଯଦି ଶାଉଁଥାନ୍ତେ, ତୁ ମହଲ କଣ—ସାତ ମହଲ ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଯିବାରେ ମୋର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ସେଟରେ ମୋଲା ଛୁଇଁ ଉପରେ ବସି ଚନ୍ଦ୍ର ଦଶିଲେ କରବାର ଆକାଞ୍ଚିକା ମୋର ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର—ଆପଣ ଯାଉଛନ୍ତି ?

ବଇ—ଆଜ୍ଞା !

ଡାକ୍ତର—ବିକାଶ ବାବୁ ଆସିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ—

ବଇ—ଦରକାର କଣ ? ଅଶୋକକୁ ତ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ସାରିବ । ତା' ଛଡ଼ା ଇଏ ତ ମୋ ନିଜ ବର ଭଳି । ଆଉ ଅପେକ୍ଷା ନ କରା ଚାଲିଯିବା ବର ଭଳି ।

ଅଭୟ—ହଁ, ଯଦି ଯିବାର କଥା ବର୍ତ୍ତମାନେ ଚାଲିଯିବା । ଉଚିତ ।

ମାୟାଦେବୀ ଆସିଲେ ହସତ ଅସୁବଧା ହୋଇପାରେ ।

ବଇ—ଯା କହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଆସୁଛି ଆଜ୍ଞା । (ସେ ଯିବାପଥରେ ବିକାଶର ପ୍ରବେଶ)

ବିକାଶ—ନାଁ ଭାଇ, ଅଶୋକ ଆସିଲା ନାହିଁ ।

ଅଭୟ—ତାକୁ ଆସିବା ପାଇଁ କିଏ କହୁଛି ?

ଡାକ୍ତର — ସତରେ ବିକାଶ ବାବୁ, ଏ କଥା ତମେ ବୁଝୁନ କାହିଁକି
 ଯେ, ପିଲାମାନେ ଏଠି ଚାଲିଯିବା ମୂଳରେ ଗୋଟିଏ ତମଜାର
 ଦର୍ଶନ ରହିଛି । ଯେଉଁ ଜନ୍ମମାମୁଁ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏବେ
 ଆୟୋଜନ—ଏଇ ଦୁଇ ଶହ ପାଞ୍ଚର ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ୍ ବଲ୍‌ବ୍‌ର
 ଆଲୁଅ ଦେଖି ତାକୁ କଣ ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଇ ପାରିବେ ?

(କଥା କହି କହି ମାୟା ସିଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲେଇଲା)

ମାୟା — କିନ୍ତୁ ଜନ୍ମ କାହିଁ ? ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ବସ୍ତୁଟି କଲା ବଉଦ
 ଜନ୍ମ ଉପରେ ତାଙ୍କି ହୋଇ ଗଲଣି । ଅଶୋକ କିନ୍ତୁ ଛୁଇଁ
 ଉପରେ ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଛି — ମେଘ କଟିବ, ଜନ୍ମ ଉଠିବ —
 ତା ପରେ ଜନ୍ମ ମାମୁଁକୁ ସେମାନେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କଥା
 ଶୁଣାଇ ଛୁଇଁ ଉପରୁ ଆସିବେ ।

ଅଭୟ — ଆପଣ ଦର୍ଶନର କଥା କହୁଥିଲେ ନା । ଡାକ୍ତର ବାବୁ ?
 ମାୟାଦେବୀଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ସେଥିରୁ କବିତ୍ବର ଆଶ୍ରୟ
 ପାଇଲଣି । ମୁଁ କହୁଛି ଚାଲନ୍ତୁ, ଆମେ ବି ଛୁଇଁ ଉପରକୁ
 ଯିବା ।

ବିକାଶ — କାହିଁକି ?

ଅଭୟ — ଜିଦ୍‌ଗୀର ଅଶୋକର ଦିବ୍ୟ ଦର୍ଶନ—ବୋଧ ସହିତ
 କବିତ୍ବର ଯେଉଁ ମଧୁର ମିଳନ ହୋଇଛି — ତାର ରସ ଉପ-
 ଲବ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ।

ମାୟା — ମାୟା କରନ୍ତୁ ଅଭୟ ବାବୁ — ଆଉ ବେଳ ନାହିଁ ।
 ଆପଣମାନେ ଶାଢ଼ୀବେ ଆସନ୍ତୁ ।

ଡାକ୍ତର — ପିଲାମାନେ ?

ବିକାଶ — ତାଙ୍କର ତ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳୁ ଚାଲିଛି ।

ମାୟା — ଆସନ୍ତୁ ।

(ସମସ୍ତେ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ବଇ ମାମୁଁ ଫେରି ଆସିଲେ ।
ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅନାଦି ଭିତରୁ ଟିକିଏ ପରେ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ
ଝୁଲମାଳୀ ଘଟଣା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ନ ହୋଇ ପରୋକ୍ଷରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଲା)

ବଇ — କେଡ଼େ ଜୋରରେ ମେଘଟା ଉଠାଇ ଆସିଲୁଣି । ଛତାଟା
ନ ହେଲେ ଯିବି କେମିତି ?

ଅନାଦି — ଏଠିକି ଆସିଲା ବେଳେ ତ କେହି ଛତା ଆଣି ନ ଥିଲେ ?

ବଇ — ଉତ୍ତର ପବନଟା ପୁଣି ଦେଲୁଣି । କିଏ ଏବେ ଜାଣିଥିଲା
ଏମିତି ଅଦନିଆ ମେଘଟା ମାଡ଼ି ଆସିବ !

ଅନାଦି — କୁନିବାବୁ ଗୁଡ଼ ଉପରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଏଁ । ଆଜି
କାଲି ମେଘର ପୁଣି ଦିନ କ'ଣ ଅଦନ କ'ଣ ? ଅଛି ଅଛି
ତୁ କିନା ମାଡ଼ି ଆସୁଛ ।

ବଇ — ବର୍ଷିଲା ନାଁ କଣ...ଏ ଘରେ କଣ କାହାରି ଛତା ନାହିଁ —

ଅନାଦି — ମେଘ ଦିନ ତ ମାଡ଼ି ଆସିଲୁଣି...ବାବୁଙ୍କର ଆମର
ବର୍ଷକୁ ଭିନ୍ନଟା ହଜେ...ତାଙ୍କର ବର୍ଷାତ ଭଲ କି ସିଏ
ଭଲ । ଆଉ ମୋର ତ ଖଣ୍ଡେ ତାଳପତ୍ର ଛତା ।

[ବଇ ମାମୁଁ ଆଉ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ]

ବଇ — ଆଜ୍ଞା ଅନାଦି ।

ଅନାଦି — ଆଜ୍ଞା ।

ବଇ — ତୋର ତାଳପତ୍ର ଛତା ବୋଲି ମୁଁ କଣ ନବାବୁ
ମନାକଲି ?

ଅନାଦି — ମୁଁ କଣ ଦବାବୁ ମନାକଲି ? (ଦୁହେଁ ହସି ଉଠିଲେ)

ବଇ — ଓହୋ ! ଦୁଧଖିଆ ଛୁଆଟା ପାଇଁ ତୋ ମୁହଁ ତେଣିକି ମୋ
ମୁହଁ ଏଣିକି ।

ଅନାଦି—ହେଲେ ଦେଖିଲ କି କରବାକୁ ! କୁଆ ଟିକକର କି ବୁଦ୍ଧି ? କେମିତିଆ ନାଟ ନରେଇ ଦେଲା ?

କର—ଏ ବୁଦ୍ଧି ଖାଲି ତାର କଜୁରୁଟି ତା' ବାପ ମା'ଙ୍କର ଗେହା ପଣିଆରୁ ।

ଅନାଦି—କି କଥା କହୁଛ କରବାକୁ, ଯିଏ ଗୋଟାକରେ କୁଆବୋଲି ବଜାଟେ । ବାସା ମା ଗେହା କରିବେ କାହିଁ ?

କର—ହାପରରେ ନନ୍ଦ ଶିଶୋଦା ତ ବୃଷ୍ଟିବନ୍ଦୁକୁ ଏମିତି ଅଳିଅଳରେ ବଢ଼େଇ ନ ଥିବେ । ଆମ ମାୟାଗଣୀ ତ ଦୁନିଆରୁ ବଳି ମାଇଗି ।

ଅନାଦି—ମା ଏକା ତମକୁ ଘର ମାନନ୍ତି କରବାକୁ ।

କର—ମୁଁ କି ସେମିତି । ମୋ ଝିଅ—ଝିଆଣକୁ ନ ଅନେଇ ତା ଦୁଆରେ ଆସି ଠିଆ ହୁଏ । ହେଲେ ଦେଖିବୁ, ଏ କଥାରେ ପଡ଼େ କେବେ ତାକୁ କହିବି ? କାହିଁକି କହିବି ? ଏ ଇମିତି ଚାଲିଥାଉ । ମାକୁରେ କରନ୍ତୁ ସବୁଦିନେ ହସ ଖସିରେ ତାଙ୍କର ଦିନ କଟୁ । ତୁ ଅନାଦି, ଛତାଟା ଦେଲୁ ବାପା—

ଅନାଦି—ହଉ ଆଶୁର ଆଜ୍ଞା...

କର—ମତେ ପୁଣି କି ପା' କାଟି ଚାଲି ଯିବାକୁ ହେବ ।

[ଟିକଏ ପରେ ଅନାଦି ଛତା ଆଣି ଦେଲା ।]

କର—ହଉ ମୁଁ ମାଉଜ—ମାୟାଗଣୀକୁ କହିଦେବୁ ।

[ବଳମାମୁଁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ମାୟା ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ଭିତରୁ ଆସିଲେ ।]

ମାୟା—ପିଲାଏ ଛୁଟ ଉପରୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—କାହିଁ...କାହିଁ ତ...

ମାୟା—ଏ, ବର୍ଷା ଆସିଲଣି ନା' କଣ—ସେମାନେ ଛୁତ ଉପରେ
ଅଛନ୍ତି । ତୁ ଆସିଲୁ ।

[ଶିଶୁ ଚିତ୍ତରେ ମାୟା ଉପରକୁ ଗଲ । ପଛେ ପଛେ
ଅନାଦି ମଧ୍ୟ ଗଲ ।]

ଅଭୟ—ହଁ ବକାଶ—ଆମକୁ ବଦାୟ ଦେ ।

ବକାଶ—ବର୍ଷା ଆସିଲଣି ସେ—

ଅଭୟ—ଡାକ୍ରର ବାବୁଙ୍କ ଗାଡ଼ି ଅଛି । ଅସୁବିଧା କିଛି ହେବ
ନାହିଁ । ପିଲାମାନେ କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?—ଏଇ ତ, ସମସ୍ତେ
ଆସିଲେଣି ।

[ଅଶୋକ ବ୍ୟଗ୍ର ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅନାଦି
ଆସିଲା ।]

ଡାକ୍ର—ବର୍ଷା ତ ହେଲଣି—ପିଲାମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଗାଡ଼ିରେ ନେଇ
ଯାଉଛି ।

ବକାଶ—ଆପଣ ନେବେ ?

ଅଭୟ—ହଁ, ସେମାନେ ଆମ ସାଥରେ ଚାଲନ୍ତୁ ।

ବକାଶ—ଅଶୋକ କାହିଁଗଲା ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—ସାନ ବାବୁ ବର୍ଷାରେ ଗୋଟିପଣ ଚିନ୍ତିଚନ୍ତି ।

ବକାଶ—ଚିନ୍ତିଚି...? କାହିଁକି ?

ଅନାଦି—ଛୁତ ଉପରେ ବସି ଚିନ୍ତି କରୁଛନ୍ତି—ବର୍ଷା ପାଣିରେ
ଚିନ୍ତିବାକୁ ମତେ ଭଲ ଲାଗୁଛି...

ବକାଶ—ମା କାହାନ୍ତି ?

ଅନାଦି—ସେ ବି ତ ଉପରେ ଥିଲେ...

ଅଭୟ—ସେ ବି କଣ ଚିନ୍ତୁଥିଲେ...

ଅନାଦି—ନା, ସାନବାକୁ ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଗୋଟିପଣ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ।

ମା ଏଇନେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଗଲେ ।

ଅଭୟ—ଶୋଇବାକୁ ଗଲେଣି ତ ? ଭଲକଥା । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଯାଉଛୁ ।

[ଡାକ୍ତର, ଅଭୟ ଓ ପିଲାମାନେ ବିଦାୟ ନେଲେ ।
ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଗଲା—ସେମାନେ ଯିବା ପରେ
ପରେ ମାୟା ଉପରୁ ଆସିଲା । ଟିକିଏ ପରେ ବିକାଶ ଫେରିଲା ।]

ମାୟା—ସେମାନେ ଗଲେଣି ?

ବିକାଶ—ହଁ, ଏଇ ତ ଗଲେ । ଅଶୋକ ଶୋଇବାକୁ ଗଲା ?

ମାୟା—ହଁ ।

ବିକାଶ—ବର୍ଷାରେ ଖୁବ୍ ଭିନ୍ନ ?

ମାୟା—ହଁ, ଜାମା ଭଜିବା ଯାଏ । ମୁଁ ତା ଦେହ ଦ୍ଵାରା ପୋଛି
ଗରମ ଜାମା ପଟା ପିନ୍ଧାଇ ଶୁଆଇ ଦେଇ ଆସିଛି—

ବିକାଶ—ହଠାତ୍ ବର୍ଷା ପ୍ରତି ତା'ର ମନତା ବଢ଼ିଲା କାହିଁକି ?

ମାୟା—ମୁଁ ଜାଣିଛି ? ବର୍ଷା ଯେମିତି ଆସିଛି—କହିଲା—ବୋଉ
—ଆଉ କହୁଥିଲା, ଝମ୍ ଝମ୍ ବର୍ଷାରେ ଭିନ୍ନଲେ ଦେହ ଟାଣ
ହୁଏ—ମୁଁ ଭିନ୍ନକି ।

ବିକାଶ—ସେଇଠୁ ?

ମାୟା—ସେଇଠୁ ଆଉ କଣ ? ମୁଁ ନାହିଁ କଲି—ସେ କାହିଁକି ।

ବିକାଶ—ତା' ପରେ ତମେ ହଁ କଲି—ସେ ଭିନ୍ନ ।

ମାୟା—ସତେ ?

[ଅଭିମାନ କରି ପୁଣି ଉପରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲା ।]

ବିକାଶ—ମାୟା ।

ମାୟା—କଣ କହୁଛ ?

ବିକାଶ—ଓହ୍ଲାଇ ଆସ, କଥା ଅଛି ।

[ଏକ ପ୍ରକାର ଜୋର୍ କରି ମାୟାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲା ।]

ମାୟା—କଥା ମାନେ ଏଇ ହସ ଆଉ ପରିହାସ କ ?

ବିକାଶ—ଆଜ୍ଞା ମାୟା, ପରିହାସ ଯଦି ମୁଁ କରିଥାଏ, କାହା ପାଖରେ କରୁଛି ?

ମାୟା—ଏତେ କଥା ମୁଁ ଜାଣିନ ବାବୁ—କହ କଣ କହୁଛ ।

ବିକାଶ—ଗୋଟାଏ କଥାରେ ମୋର ଭାରି ଦୁଃଖ ରହି ଯାଇଛି ।

ମାୟା—କଣ ?

ବିକାଶ—ଯେପରି ମୁଁ ଅଶୋକକୁ ଖୁବ୍...ମାନେ...ଯାହାକୁ କହନ୍ତି...

ମାୟା—ବୁଝିଲି...ପ୍ରାଣ ଦେଇ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଭଲ ପାଇ ପାରୁନ...

ବିକାଶ—ସତରେ ମାୟା, ସବୁବେଳେ ତମେ ଯେମିତି ମତେ ଟପି ଯାଉଛ ।

ମାୟା—ସେଇଟା କାହାର ଦୋଷ ନୁହେଁ ।

ବିକାଶ—ମାନେ ?

ମାୟା—ସେଇଟା ହଉଛି କଲ୍ କଲ୍ ମା'ର ଗୁଣ ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ମାୟା, ମୋର ଆଶଙ୍କା ହଉଛି, ଅଶୋକ ପାଇଁ-
ଦିନେ ହୁଏତ ତମେ ପାଗଳ ହେଇଯିବ ।

ମାୟା—ଗଲେ ଯିବ ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ମୋ ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ? ମୁଁ ପୁଣି ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ମାୟା—ଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏ ପିଲାମି—ଏ ଚପଳତା ଶୋଭା ପାଉଥିଲା,
ଆଜି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଯାଉଛି...

ବିକାଶ—ମୋର ଗୋଟିଏ କଥାର ଉତ୍ତର ଦେଇ ଯାଅ ।

ମାୟା—କଣ ?

ବିକାଶ—ଆଜି ଦିନଟା ଆମ ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ବଡ଼—ନୁହେଁ ?

ମାୟା—ଏ କଥା କହିବା ମାନେ ?

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ବଡ଼ ?

ମାୟା—ମୁଁ କେବେ ପାଗଳ ହେଇଯିବି—ଏଇ ଦୁଃଖରେ
ବୋଧହୁଏ ଆଜିଠୁଁ ତମର ପାଗଳାମି ଆରମ୍ଭ ହେଇଗଲାଣି ।

ବିକାଶ—ଆତୋ ନୁହେଁ ।

ମାୟା—ଆତୋ ନୁହେଁ ତ, ଅଶୋକର ଜନ୍ମ ଦିନରେ ଏ ଶୁଣ
ପରୁରୁଛ କେମିତି ?

ବିକାଶ—ଆଜିକା ଦିନପାଞ୍ଜି ତମେ ଜାଣ ?

ମାୟା—ଜାଣେ, ଆଜି ନକ୍ଷତ୍ର ହେଉଛି ଉତ୍ତର ପାଲ୍‌ଗୁମା ସିଂହ,
ଅଶୋକର ଜନ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ର—ପୁରା ଶାଠିଏ ଦଣ୍ଡ ।

ବିକାଶ—ତଥ୍ୟ ?

ମାୟା—ତଥ୍ୟ !! ତଥ୍ୟ (ସ୍ତବ୍ଧ) ନବମୀ ନା ଦଶମୀ ?

ବିକାଶ—ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ—

ମାୟା—ହଁ, ହଁ, ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ । କିନ୍ତୁ ବର ମାମୁଁ ତ କହୁଥିଲେ
ଜନ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ର ସହିତ ତଥ୍ୟର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଏ ।

ବିକାଶ—ସେଇଥିପାଇଁ ତମେ ନକ୍ଷତ୍ର ମନେ ରଖି ତଥ୍ୟକୁ ଭୁଲି
ଯାଇଛ ?

ମାୟା—କିନ୍ତୁ ତମେ ମନେ ରଖିଛ କାହିଁକି ?

ବିକାଶ—ଏ ଦିନଟାକୁ ସହଜରେ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ବୋଲି—

ମାୟା—କଣ ତମେ କହୁଛ ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି ।

ବିକାଶ—ବୁଝି ପାରୁନ ? ଆଜ୍ଞା...

(ଡ୍ର ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପତ୍ର ବାହାର କରି ଦେଲା) “ମହାଶୟ, ଚଳିତ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସତର ଦିନ ମୋର ଜନ୍ମ ଆୟୁଷ୍ମଣ ମାୟାବଣୀର...”

ମାୟା—କୋଉ ମାୟା ?

ବିକାଶ—(ପତ୍ରଟା ମାୟା ହାତକୁ ଦେଇ) ଅଶୋକର ମା’ ।

ମାୟା—(ପତ୍ରଟା ଉପରେ ଆଖି ବୁଲେଇ) ଆଜି ?

ବିକାଶ—ହଁ ମାୟା—ଆଜିକୁ ଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ, ଠିକ୍ ଏଇ ଦିନରେ ଆମର ବିବାହ ହୋଇଥିଲା—

ମାୟା—ଆଜି !! (ପ୍ରଣାମ କଲା ବେଳେ ବିକାଶ ବାଧା ଦେଲା)

ବିକାଶ—ଆରେ ! ଏ କ’ଣ କରୁଛ ? ଏକାବେଳକେ ମଥା ପାତି ପ୍ରଣାମ !

ମାୟା—ମତେ ତମେ ସମା କର ।

ବିକାଶ—କଣ ସମା କରିବ ?

ମାୟା—ଆହୁରି ଆଗରୁ ମତେ ଏ କଥା ଜଣାଇଥିଲେ କ’ଣ ସତ ହୋଇଥାନ୍ତା ?

ବିକାଶ—ଜଣେଇଥାନ୍ତୁ କାହିଁକି ?

ମାୟା—ସତରେ—ଅନ୍ଧା କ ପାଇଁ ମୁଁ ସବୁ କିଛି ଭୁଲି ଯାଇଛି ।

ବିକାଶ—ଏ ଭୁଲିଯିବାରେ ବି ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ମାଦକତା ରହିଛି । ଆଜିକୁ ଆଠ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲା ଆମର ଏ ଛୋଟ ସଂସାରଟି କେବଳ ଅଶୋକମୟ ହୋଇ ରହିଛି । ତୁମେ ଭୁଲିଛ ଯେତେକ—ପାଇଁ ତା’ୁଁ ଅନେକ ବେଶୀ !

ମାୟା—(ହଠାତ୍ ଯେମିତି କଣ ଶୁଣି ପାରି) ଅଶୋକ ତାକୁ କି ? (ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି) ନା !

ବିକାଶ—ଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ବାଳିକା ବଧୂଟିର ମନ ପ୍ରାଣ କେବଳ ଜଣକର ଡାକ ଶୁଣି ଦୋହଲି ଉଠୁଥିଲା—ଆଜି ସେ ତା'ର ପାଖରେ ବସି, ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି, ଶୂନ୍ୟରେ ମା' ଡାକ ଶୁଣି ଚମକି ପଡ଼ିଛି । ବାସ୍ତବିକ ମାୟା, ତମର ଏ ମାତୃତ୍ବ ପ୍ରତି ମୋର ହିଂସା ହଜିଛି ।

ମାୟା—କିନ୍ତୁ ଏଇ ଆଠ ବର୍ଷ ଭିତରେ ବୋଧହୁଏ ଆଜି ଏଇ ପ୍ରଥମ ମୁଁ ମା' ଡାକରେ ଭୁଲି ନ ଯାଇ ତମ ପାଖରେ ବସି ରହିଛି ।

ବିକାଶ—ମୋର ଏ ସୌଭାଗ୍ୟରେ ଆଜି କେବେ ତମର ହିଂସା ହବା କଥା ମାୟା !

ମାୟା—ସତେ, କି ସୁନ୍ଦର ଯୋଗା-ଯୋଗ କୁହ ତ । ଆଜି ଅଶୋକର ଜନ୍ମଦିନ—ଆଉ (ଉପରୁ ଅନାଦିର ଡାକ ଶୁଭଲ)

ଅନାଦି—(ଉପରୁ) ମା...ମା...

ମାୟା—କଣ ହେଇଛି ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—କୁନି ବାବୁ ମୋଟେ ଖଟରେ ଶୋଉନାହାନ୍ତି ।

ମାୟା—ଆଉ ?

ଅନାଦି—ଗରମ ହଜିଛି ବୋଲି ଦିହରୁ ସବୁ ଜାମା କୁର୍ତ୍ତା କାଢ଼ି ଖଟରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେମିତି ତଳଟାରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ।

ମାୟା—ଏଁ, ତଳେ ଶୋଇଛି ! (ବିକାଶକୁ) ତମେ ଆସ ତ ଉପରକୁ । (ଅନାଦିକୁ) ତୁ ଯା ଅନାଦି ତମେ ସବୁ ଶିଆପିଆ କର ।

[ମାୟା ଓ ବିକାଶ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ । ଅନାଦି ତଳକୁ ଆସି, କକ୍ଷଟିର ଝରକା ଦରଜା ଆଦି ବନ୍ଦ କରି, ଆଲୁଅ ଲିଭେଇ ଭିତରକୁ ଗଲା ।

ମଞ୍ଚ ଶୂନ୍ୟ । ସମୟ ଉଦ୍‌ଯାପନ-ଜ୍ଞାପକ 'ଯନ୍ତ୍ର-ସଙ୍ଗୀତ' କିଛି ସଣ ଧରି ବାଜି ଉଠିବା ପରେ ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଝରକାର ଉପର-ଭାଗ-ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ କାଚ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଉଷାର ପ୍ରଥମ ଆଲୋକ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ିତ ହେଲା । ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଉଭେଇ ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଭାତର ଆଲୋକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳରୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତର ହୋଇ ଉଠିଲା ।

କାନ୍ଦରେ ସ୍କୁଲ-ବ୍ୟାଗ୍ ଝୁଲେଇ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ଅଶୋକ । ସେ ଆସି ପୂର୍ବ ଦିଗର ଝରକାଟା ଖୋଲି ଦେଲା । ମଞ୍ଚ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଲୋକମୟ]

ଅଶୋକ—(ଡାକିଲା)—ଅନାଦି—ଅନାଦି ।

[ନିଦ ମଳମଳ ଆଖିରେ ଅନାଦି ଭିତରୁ ଉଠି ଆସିଲା]

ଅନାଦି—କୁନିବାବୁ, ଏଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ ଆଜି ଉଠିଲଣି ?

ଅଶୋକ—ମୁଁ କଣ ତୋ' ଭଳି ଗଧ ହେଇଛି !! ଆଜି ପରା

ଶନିବାର—ସକାଳ ସ୍କୁଲ ।

ଅନାଦି—ସତେ ତ—ଆଜି ଶନିବାର । ଦାନ୍ତ ଘଷିଲଣି ?

ଅଶୋକ—ହଁ ।

ଅନାଦି—ଜଳଖିଆ—

ଅଶୋକ—ମୁଁ ବିସ୍କୁଟ ଖାଇଛି ।

ଅନାଦି—ମା ଉଠି ନାହାନ୍ତି ?

ଅଶୋକ—ବୋଉ ଶୋଇଥାଉ... (ଅଶୋକ ନାକ ସ୍ପର୍ଶ ସ୍ପର୍ଶ କରୁଥାଏ)

ଅନାଦି—ତମକୁ ସବି ହୋଇଛି କି କୁନିବାବୁ ?

ଅଶୋକ—ହଁ । ତୁ ସେଦିନ ପିକା ଟାଣୁଥିଲୁ ନା—ସବୁ ହୋଇ-ଥିଲା ବୋଲି ?

ଅନାଦି—ହଁ, ଚେକପସ ପିକା ।

ଅଶୋକ—ସଦ୍ଦି ଗୁଡ଼ଗଲ୍ ?

ଅନାଦି—ବିବାକ । ଧୂଆଁ ବାଜିଲେ ଆଉ ସଦ୍ଦି ରହିବ ?

ଅଶୋକ—ତୁ ଏ କେଗଟା ନେଇ ବାହାରେ ବସ । ଗାଡ଼ି ଆସିଲେ ମୋତେ ଡାକିବୁ ।

ଅନାଦି—ହଉ । (ଅନାଦି ବ୍ୟାଗ୍ ନେଇ ବାହାରକୁ ଗଲ । ଅଶୋକ ଏଣିକି ତେଣିକି ଚାହିଁ, ତୁ ଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟିଣ ଆଣି ସିଗ୍ରେଟ୍ ଖଣ୍ଡେ ଧରେଇଲ । ଉପରୁ ଆସିଲା ବିକାଶ)

ବିକାଶ—ଅଶୋକ—

ଅଶୋକ—ଆଜ୍ଞା ।

ବିକାଶ—ଏ କଣ ? ସିଗାରେଟ୍ ଖିଆ ହେଉଛି । ସିଗାରେଟ୍ କେଉଁଠି ଆଣିଲୁ ?

ଅଶୋକ—ଏଇ ଡ୍ରଷ୍ଟ ।

ବିକାଶ—ପିଲ୍‌ମାନେ କଅଣ ସିଗାରେଟ୍ ଖାଆନ୍ତି ?

ଅଶୋକ—ମତେ ସଦ୍ଦି ହୋଇଛି ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ସିଗାରେଟ୍ ଖିଆ ହେଉଛି କାହିଁକି ?

ଅଶୋକ—ସଦ୍ଦି ଗୁଡ଼ିଯିବ ।

ବିକାଶ—କଣ ? ସିଗାରେଟ୍ ଖାଇଲେ ସଦ୍ଦି ଗୁଡ଼ିଯିବ ?

ଅଶୋକ—ବିବାକ୍ । ଧୂଆଁ ବାଜିଲେ ଆଉ ସଦ୍ଦି ରହିବ ନାହିଁ ।

ବିକାଶ—(ଜୋରରେ ହସି) ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ଖବର ଧୂଆଁ ବାଜିଲାଣି, ସଦ୍ଦି ବିବାକ ଗୁଡ଼ି ଯିବଣି । ସିଗାରେଟ୍ ଫୋପାଡ଼ି ଦେ । (ଅଶୋକ ସିଗାରେଟ୍ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା) ତୋ ବୋଉ ତ ନିଦରୁ ଉଠିବ । ମୁଁ ବି ଉଠି ନ ଥିଲି, ତୁ ଏତେ ସକାଳୁ ଉଠି ଚାଲି ଆସିଲୁ କାହିଁକି ?

ଅଶୋକ—ଆଜି ପରା ଶନିବାର ମଞ୍ଚିଂ ସ୍କୁଲ ।

ବିକାଶ—ଓ ! ପୂଜାରୀ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଛ ?

ଅଶୋକ—ହଁ ! ମୁଁ ଯାଉଛି ବାପା ।

ବିକାଶ—ଏ କଅଣ, ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧିବୁ ସେ ? ସାର୍ଟ କାନ୍ଦ ଉପରେ ପଡ଼ିବ ।

ଅଶୋକ—ମନେ ନ ଥିଲା (ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧିଲା)

ବିକାଶ—କାସ୍, ମୁଣ୍ଡବାଳ ଯାକ ପୁଣି ଅଲଗା ହୋଇ ଗଲଣି,
ଏଣିକି ଆ—

ଅଶୋକ—(ଅନୁଯୋଗ ସ୍ଵରରେ) ଡେଇଁ ହୋଇ ଯାଇଛି,
ଛୁଡ଼ି ।

ବିକାଶ—ନା, ମୁଁ ଆଜି ତତେ ଛୁଡ଼ିବି ନାହିଁ । (ଅତି ସ୍ନେହରେ
ଛୁଡ଼ିରେ ଅଶୋକକୁ ଜାକ ଧରିଲା)

ଅଶୋକ—ମୁଁ ସ୍କୁଲ ଯିବି ସେ ।

ବିକାଶ—ଦର୍ଜାର ନାହିଁ, ମୁଁ ତତେ ଏଇଠି ପଡ଼େଇବି ।

ଅଶୋକ—ବାଃରେ, ସାର୍ ମତେ ଗାଳି ଦେବେ—

ବିକାଶ—ଓଃ, ଶୁଣ ଗାଳି ଦେଲା ବାଲା ।

ଅଶୋକ—ଛୁଡ଼ିବି ନାହିଁ ?

ବିକାଶ—ନା !

ଅଶୋକ—ତମେ ଜାଣ ବାପା, ମାମୁଁ ଚିଠି ଦେଇଛନ୍ତି—ମୁଁ ଡୁନ୍
ମିଲିଟାରୀ କଲେଜ୍‌ରେ ପଢ଼ିବି । ମିଲିଟାରୀ ଅଫିସର୍ ହେବି ।

ମୁଁ ତ ଆମ ଉଲ୍ଲ ସାର୍‌କଠାରୁ ବକ୍ସିଂ ଶିଖିଲଣି ।

ବିକାଶ—ସତେ ! ମୁଁ ନ ଛୁଡ଼ିଲେ ତୁ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ବକ୍ସିଂ
ଆରମ୍ଭ କରି ଦେବୁ ।

ଅଶୋକ—ହଁ ।

ବିକାଶ—ଆଜ୍ଞା । ତେବେ ଚଲନ୍ତ ବକ୍ସିଂ—ମୁଁ ଡାଉନ୍ ହେଲେ
ତୁ ଏଠୁ ଯିବୁ । [ଅଶୋକକୁ ଗୋଟାଏ ଚୌକି ଉପରେ
ଠିଆ କରେଇ ଦେଇ ତା ଅଣ୍ଟାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଧରି
ରଖିଲା]

ଅନାଦି—[ବାହାରୁ] କୁନିବାବୁ, ଗାଡ଼ି ଆସିଲଣି ।

ଅଶୋକ—ଗାଡ଼ି ଆସିଲଣି ବାପା, ଗୁଡ଼ି ମୁଁ ଯିବି । ଗୁଡ଼ି, କହୁଛି
ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି [କଥା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିକାଶ ପିଠିରେ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ
ମୁଥ ବସେଇ ଦେଇଗଲା । ବିକାଶ ହସି ହସି ତଳେ ଲୋଟି
ପଡ଼ିଲା]

ଅଶୋକ—[ଚୌକି ଉପରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି] ଡାଉନ୍—ଡାଉନ୍—
[କହି କହି ପଳେଇଲା । ଟିକିଏ ପରେ ସେମିତି ହସି ହସି
ବିକାଶ ଉଠିଲା]

ବିକାଶ—ଅନାଦି, ପୂଜାସବୁ କହ ଉପରକୁ ଚାଲି ପଠେଇଦେବ ।

[ଅନାଦି ଭିତରକୁ ଗଲା । ବିକାଶ ସିଡ଼ିରେ ଉଠିଲା ବେଳକୁ
ଅଭୟ ଆସିଲା]

ଅଭୟ—ଗୁଁଟା ତଳେ ଖାଇଲେ ବୋଧହୁଏ କିଛି ଅସୁବିଧା
ହବନି ।

ବିକାଶ—ଆରେ ଅଭୟ, ଏଡ଼େ ସକାଳୁ ?

ଅଭୟ—ଏତେ ସକାଳୁ ନ ଆସିଥିଲେ ଏଇ ସୋରାବ-ରୁପ୍ତମ
ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟଟା ଦେଖିଥାନ୍ତୁ କେମିତି ?

ବିକାଶ—ତୁ ତେବେ ସବୁ ଦେଖିରୁ ?

ଅଭୟ—ହଁ ଖାଲି ଦେଖିନାହିଁ, ପର୍ଦା ସେ ପାଖେ ଠିଆ ହେଇ
ପ୍ରାଣ ଭରି ଉପଭୋଗ କରିଛି ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ଏତେ ସକାଳୁ ତୁ ଚାଲି ଆସିଲୁ କେମିତି ?

ଅଭୟ—କାଲିର ଭୂର ଶ୍ରେୟନ ଯୋଗୁଁ ଆଜି ନଦୀକୂଳରେ
ଶୀତଳ ବାୟୁ ସେବନ ଏକାନ୍ତ କରୁଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଆଉ ତୋ କୋଠାଟା ଯେତେବେଳେ ନଈ କୂଳରେ—
ବିକାଶ—[ଭିତରକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି] ଅନାଦି, ଦି କପଟ ଆଖିକୁ ।
ଅଭୟ— ଅଶୋକ ଫୁଲକୁ ଗଲ ?

ବିକାଶ—ହଁ ।

ଅଭୟ—ଅଶୋକର ଆଉ କାଲି ତା ହେଲେ ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକକୁ ଯିବା
ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ !

ବିକାଶ—ନା । (ଦୁଇ ବରୁ ହସୁଥାନ୍ତି)

ଅଭୟ—ଯେତେ ଯାହା ହଉନା କାହିଁକି, ତାର ଏ ଖାମସିଆଲ
ମତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।

ବିକାଶ—(ସିଗ୍ରେଟ ଟିଣ ଖୋଲି) ସିଗ୍ରେଟ୍ । (ଦୁହେଁ ସିଗ୍ରେଟ୍
ଧରିଲେ)

ଅଭୟ—ମାୟାଦେବୀ ଉଠି ନାହନ୍ତି

ବିକାଶ—ବୋଧହୁଏ ଉଠିନି । କାଲି ଖଟି ଖଟି ଖବ୍ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ
ପଡ଼ିଛି । [ମାୟା ସିଡ଼ି ଉପ ଦେଖାଦେଲା]

ମାୟା—ନମସ୍କାର ।

ଅଭୟ—ଆରେ ! ନମସ୍କାର—ଆସନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କ କଥା ପଡ଼ିଥିଲା ।

ମାୟା—ସକାଳୁ ଉଠି ମୋର ଆଜି ପ୍ରଥମେ କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ କଥା
ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ଅଭୟ—ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ।

ମାୟା—ଭାଇଙ୍କ ଚିଠିଟା କାଲି ଆପଣ ପଢ଼ିଛନ୍ତି କ ?

ଅଭୟ—ପଢ଼ିଛି । ଅଶୋକର ଉନ୍ନ ମିଲିଟାଣ୍ଟ କଲେଜରେ ପଢ଼ିବା
କଥା କ ?

ମାୟା—ହଁ, ସେ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଆପଣ ଲେଖିବେ ।

ଅଭୟ—ମୁଁ ଲେଖିବି ? କାହିଁକି ?

ମାୟା—ଭାଇଙ୍କ ଆଖିରେ ମୁଁ ଦୃଢ଼ତା ଗୋଟାଏ ପାଗଳୀ, ଆଉ
ପ୍ରାକର ବ୍ୟବସାୟୀ ବୁଦ୍ଧି ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ।
ଅତଏବ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର କଥାର ମୂଲ୍ୟ କିଛି
ନାହିଁ ।

ବିକାଶ—ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ତୋ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ଆସ୍ଥା
ରହିଛି ।

ଅଭୟ—ତମେ ଦୁହେଁ ତେବେ କହୁଚ ଯେ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଲେଖି
ମୋ ଉପରୁ ତାଙ୍କର ଆସ୍ଥାକୁ ତୁଟେଇ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା
ମୁଁ କରିବି ।

ମାୟା—ତା' ହେଲେ ଆପଣ କଣ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ଅଶୋକ ଭୁନ
ମିଳିଟାଣି କଲେଜରେ ପଢ଼ିବ ?

ଅଭୟ—ଆହା-ନା,—ମୋ ଚାହୁଁବା ଉପରେ ଯଦି ଏଇଟା ନିର୍ଭର
କରେ, ତେବେ ରୁହନ୍ତୁ--କଥାଟାକୁ ମୁଁ ଟିକିଏ ବିଶ୍ଳେଷଣ
କରି ଦେଖେ । ଆଉ ଏ ବିଶ୍ଳେଷଣ କାମଟା ଯେ କେମିତି
ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ...[ବିକାଶ ଓ ମାୟା ହସି ଉଠିଲେ]

ମାୟା—ଦର୍ଜାର ନାହିଁ ବାବା, କିଏ କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଦେବାକୁ ଯିବ ?

ବିକାଶ—ଶୁଣିଚ ମାୟା ଅଶୋକର ଜାଣି ?

ମାୟା—କଣ କରନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ସକାଳୁ ଆସି ଏଠି ଖୁବ୍ ନିରାପଦରେ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟାଣି
ଭୁଲିଛି ।

ମାୟା — ଏଇଆ ? ଯାହା ଘରେ ମାସକୁ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ଶାଂଏ ଟଙ୍କା,
ତା ପୁଅ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟାଣିବାରେ ଦୋଷ କେଉଁଠି ରହିଲା ?

[ଫୋନ୍ ପାଖକୁ ଉଠିଗଲା]

ବିକାଶ — ତା ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟାଣିବାରେ ଯୁକ୍ତି କଣ ଜାଣୁ ଅଭୟ ?

ଅଭୟ — ଏଇ...ମାୟାଦେବୀ ଯାହା କହିଗଲେ ସେମିତି କିଛି
ଗୋଟାଏ ଯୁକ୍ତି ଥିବ ।

ମାୟା ଫୋନ୍ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲଣି]

ବିକାଶ — ତା ଯୁକ୍ତି ଶୁଣି ହସି ହସି ମୁଁ ଗଡ଼ିଗଲା । ତାକୁ କୁଆଡ଼େ
ସଦି ହେଉଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସିଗ୍ରେଟ୍ ଟାଣୁଥିଲା । ସିଗ୍ରେଟ୍
ଧୁଆଁ ବାଜିଲେ ସଦି ବିବାକ୍ ଗୁଡ଼ିଯିବ ।

ମାୟା — କାହାକୁ ସଦି ହେଉଛି ?

ଅଭୟ — ଅଶୋକକୁ ।

[ମାୟା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରସିଭରଟା ରଖି ଦେଇ ଏମାନଙ୍କ
ପାଖକୁ ବୁଲି ଆସିଲା]

ମାୟା — ଅଶୋକକୁ ସଦି ହେଉଛି ? [ବଡ଼ ପାଟିରେ ଡାକଲା]

ଅଶୋକ — ଅଶୋକ ।

ବିକାଶ — ଅଶୋକ କାହିଁ ? ସେ ତ ସ୍କୁଲକୁ ଗଲଣି ।

ମାୟା — ସ୍କୁଲକୁ ଗଲଣି ?

ବିକାଶ — ହଁ, ଆଜି ଶନିବାର — ତା'ର ମନିଂସ୍କୁଲ ।

ମାୟା — କହୁତ ତାକୁ ସଦି ହେଉଛି — ତାକୁ ସ୍କୁଲକୁ ପଠାଇ ଦେଲ
କେମିତି ?

ବିକାଶ — ଆଜ୍ଞା କଥା ! ମୁଁ ତ ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ସ୍କୁଲକୁ
ଯିବ ବୋଲି ଏକାବେଳକେ ରେଡ଼ି ହୋଇ ରହିଛି । ତା ଡ଼ାକି
ସେ ତ ଗୁଡ଼ମତ ବକ୍ସିଂରେ ମତେ ହରାଇ ଦେଇ ବୁଲିଗଲା ।

ମାୟା—ସେ ଗରମ ଜାମା ପିନ୍ଧନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ଖଣ୍ଡେ ସାଧା ସାର୍ଟ । ତାକୁ ପୁଣି ନ ପିନ୍ଧି କାନ୍ଦରେ ପକେଇ ଯାଉଥିଲା ।

ମାୟା—ତମର ବୁଦ୍ଧି ବୃଦ୍ଧି ଲୋପ ପାଇଲଣି ଦେଖୁଛ ? କାଲି ସେ ବର୍ଷାରେ ଡିନ୍ତୁଲା--ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣରେ ଶୋଇଲା... ଆଜି ତାକୁ ସର୍ଦ୍ଦି ହେଉଛି ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ଖଣ୍ଡେ ସାଧା ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧେଇ ପଠେଇ ଦେଇଛ ? ପୁଣି ଏ ମେଘୁଆ ପାଗରେ ? ନା ମୁଁ ଯାଏ, ତାକୁ ଫେରେଇ ଆଣେ । ଡ୍ରାଇଭର...

ବିକାଶ—ଡ୍ରାଇଭର କଣ କରିବ ? ଗାଡ଼ି ତ କାରଖାନାରେ ପଡ଼ିଛି ।

ମାୟା—[ବିରକ୍ତରେ] ମୁଁ ଜାଣେ ଯଶ—ଠିକ୍ ଏତିକି ବେଳକୁ ତମ ଗାଡ଼ି ଖରାପ ହେଇ କାରଖାନାରେ ପଡ଼ିଥିବ ।

[ଫୋନ୍ ପାଖକୁ ଯାଇ ରିସିଭର ଉଠାଇଲା]

ଅଭୟ—କେଉଁଠିକି ଫୋନ କରୁଛନ୍ତି ?

ମାୟା—ସ୍କୁଲକୁ ।

ଅଭୟ—ତାଙ୍କ ସ୍କୁଲକୁ ତ ଫୋନ୍ ନାହିଁ ।

ମାୟା—ଓଃ [ବିରକ୍ତରେ ଫୋନ୍‌ଟାକୁ କରୁଡ଼ି ରଖିଦେଇ] ଅନାଦି, ଅନାଦି ! [ଉତ୍ତରକୁ ପଶିଗଲା ବେଳକୁ ଅନାଦି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରେରେ ଚା ପରି ଆସୁଥିଲା । ମାୟା ସଙ୍ଗେ ଧକ୍କା ହେବା ଫଳରେ ଦୁଇଟା ଯାକ କପ୍ ପଡ଼ିଗଲା । ମାୟାର କିନ୍ତୁ ଢେଣିକ ଭ୍ରାଣେପ ନାହିଁ] ତୁ ଯା' ଅନାଦି ଅଶୋକକୁ ସ୍କୁଲରୁ ନେଇ ଆସିବୁ !

ଅନାଦି—ବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଚା ଆଣୁଥିଲା ।

ମାୟା—ଚା' ମୁଁ ଆଣୁଛି... ତୁ ଯା...

(ଠିକ୍ ଏତିକିବେଳେ କାହାରେ ଅଶୋକର ପାଟି ଶୁଭଲା)

ଅଶୋକ—ବୋଉ !

ଅନାଦି—ମା—ହେଉ କୁନିବାବୁ ଆଇଲେଣି ।

ମାୟା—ଅଶୋକ—(ଅଶୋକ ଆସିଲା) ତୁ କମିତ ଆସିଲୁ ?

ଅଶୋକ—ସ୍କୁଲରେ ଯେମିତି ପଢ଼ୁଥିବ, ଶୀତ ହେଲା । ସାର୍
ପଠାଇ ଦେଲେ...

ମାୟା—ତୁ ଗରମ ଜାମା ପିନ୍ଧି ଗଲୁନାହିଁ କାହିଁକି ?

ଅଶୋକ—ବାପା ତ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ମାୟା—ବାପା ସେ କଥା କାହିଁକି କହିବେ ?

(ତା କାନରୁ ବହୁ ବ୍ୟାଗ୍ରଟା କାଡ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ
ନିଜ କୋଳକୁ ଟାଣି ନେଲବେଳେ ଅଶୋକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ
ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା)

ଅଶୋକ—ଓଃ...କାଟୁଛି ।

ମାୟା—କ'ଣ କାଟୁଛି ?

ଅଶୋକ—ଏଇଠି (ଗଳାର ଉପର ସ୍ଥାନଟା ଦେଖାଇ ଦେଲା ।

ମାୟା ସେ ଅଂଶଟା ପରୀକ୍ଷା କଲା ବେଳେ ଅଶୋକ ପୁଣି
ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ପାଟିକରି ଉଠିଲା)

ମାୟା—ଦେଖୁ, ଘଷିକାଟା କେମିତି ଫୁଲିବ ।

ଅଭୟ—ହଁ । Gland ଟା ତ ଫୁଲିବ । ବୋଧହୁଏ ଟନ୍ସିଲ୍
ଧରିବ ।

ମାୟା—ଟନ୍ସିଲ୍ ?

ବିକାଶ—ଦେହ ବି ସାମାନ୍ୟ ଚାଲିବ ।

ମାୟା—କ'ଣ କରିବ କହିଲୁ ?

ଅଭୟ—ଆପଣ ତାକୁ ନେଇ ଉପରକୁ ଯା'ନ୍ତୁ ।

ଅଶୋକ—ବୋଉ...

ମାୟା—କ'ଣ ?

ଅଶୋକ—(ମାୟାର ହାତକୁ ତା ନିଜ ବେଳ ପାଖକୁ ଉଠାଇ)

ଏଠି ଧିରେ ହାତ ରଖ । ଶୁଣି ବନ୍ଧୁକ—

ମାୟା—(ବିକାଶକୁ) ତମେ ଚୁପ୍ ହେଇ ଠିଆହେଲ କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ଆପଣ ଆଗେ ତାକୁ ନେଇ ଉପରକୁ ଯା'ନ୍ତୁ—ଆମେ
ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛୁ । ଗୋଟାଏ ମଫ୍ଲର ତା ବେକରେ
ଗୁଡ଼େଇ ଦେବେ । [ମାୟା ଓ ଅଶୋକ ସିଝି ଉପରେ
ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଇଗଲେ]

ବିକାଶ—ଅଭୟ !! [ସେ ନିଜେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଉଠିବ]

ଅଭୟ—ତୋ'ର କ'ଣ ହେଲା ?

ବିକାଶ—ଅଶୋକର ଟନ୍‌ସିଲ୍ ପାଚିଲା କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ତୁ ଯଦି ପରୁରକୁ ଆମ୍ଭ ଗଛରେ ପକ କଅଁଳିଲା କାହିଁକି ?
ମୁଁ ତା'ର କି ଉତ୍ତର ଦେବି ? ଦକ୍ଷିଣା ପବନ ବହିଲେ
ଯେମିତି ପକ କଅଁଳେ, ଥଣ୍ଡା ଲାଗିଲେ ସେମିତି ଟନ୍‌ସିଲ୍
ପାଚେ ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ପିଲା ଲୋକ ।

ଅଭୟ—କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା—ପିଲାଲୋକ ବୋଲି ତା ଟନ୍‌ସିଲ୍
ପାଚିବନି ? [ଫୋନ୍ ଉଠାଇ] 5-7-9...ଡାକ୍ତରବାବୁ ...
ନମସ୍କାର...ମୁଁ ଅଭୟ କହୁଛି...ଟିକିଏ ବିକାଶ ଘରକୁ
ଆସନ୍ତୁ...ନା ନା-ଥଟା ନୁହେଁ...ଅଶୋକର ଦେହ ଭଲ
ନାହିଁ...ହଁ...ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ...ଆସନ୍ତୁ ।

ବିକାଶ—ଆସୁଛନ୍ତି ?

ଅଭୟ—କିନ୍ତୁ ତୁ ଏମିତି ନରସ ହେଇ ପଡ଼ୁଛୁ କାହିଁକି ?

ବିକାଶ—ମୁଁ ନଜେ ଜାଣେନା ମୁଁ କାହିଁକି ଏମିତି ନର୍ଭସ ହେଇ ପଡ଼ିଛି । ଅଶୋକକୁ କାଲି ସାତ ପୁର ଆଠ ଚାଲିଲା । ଏ ଆଠ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଅଶୋକକୁ ଅରୁଟିଏ କର ହୋଇଥିଲା । ସେ ଦିନର ଦୁଇବସ୍ତ୍ରା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିନି । ଆଉ ଆଜି...

ଅଭୟ—କିନ୍ତୁ ଏମିତି ହେଲେ ଯେ ଏ ଘରେ କେହି ଚିକିତ୍ସା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ତ ଦେଖିଲି—ତୋ' ଅବସ୍ଥା ବି ଦେଖିବି—

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତର କେତେବେଳେ ଆସିବେ ?

ଅଭୟ—ଭୁଲିକରି ଆସିଲେ ତ ତିନି ମିନିଟର ବାଟ...ସେ ତ ଗାଡ଼ିରେ ଆସୁଛନ୍ତି ।

[ଏତିକି ବେଳେ ଅଶୋକକୁ ନେଇ ମାୟା ପୁଣି ଆସିଲା ।
ଭୟରେ ମାୟା ଏକାବେଳକେ କଲା ପଡ଼ି ଗଲଣି]

ବିକାଶ—ମାୟା ?

ଅଭୟ—ଆପଣ ତାକୁ ପୁଣି ଆଣିଲେ କାହିଁକି ?

ମାୟା—ଜରୁ ହୁ ହୁ ବଢ଼ି ଯାଉଛି । ଆଉ କଥା କହି ପାରୁନି...
ବୋଉ, ବୋଉ ବୋଲି ବି ଡାକି ପାରୁନି ।

[ବାହାରେ ଗାଡ଼ି ରହୁବାର ଶବ୍ଦ]

ଅଭୟ—ଏଇ ତ, ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଆସିଲେଣି । [ଡାକ୍ତର ଆସିଲେ]

ଡାକ୍ତର—ଅଶୋକର କ'ଣ ହେଇଛି ?

ଅଭୟ—ବୋଧହୁଏ ଟନ୍ସିଲ୍ ।

ଡାକ୍ତର—ଟନ୍ସିଲ୍ ? [ଅଶୋକକୁ] ଆଇଲୁ ବାବା, ଦେଖେ କ'ଣ ହେଇଛି ? [ଦେଖି] ହୁ...କେତେବେଳୁ Attack କଲଣି ?

ବିକାଶ—ଆଜି ସ୍ତୋରରେ ତ ପ୍ରାୟ ଭଲ ଥିଲା ।

ଡାକ୍ତର—ପଦାକୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲା ?

ବିକାଶ—ହଁ, ସ୍କୁଲକୁ ଯାଇଥିଲା ।

ଡାକ୍ତର—ଖୋଲ ଦେହରେ ?

ବିକାଶ—ଖଣ୍ଡେ ସାଦା ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧି ।

ଡାକ୍ତର—ସେଥି ପାଇଁ ଏଡ଼େ ଚଞ୍ଚଳ ଡେଉଲପ୍ କରି ଯାଇଛି ।

କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଅଭୟ ବାବୁ ! ଆପଣ ଆସନ୍ତୁ ମୋ

ସାଥରେ, ମୁଁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି... ଅଭୟ

ଓ ଡାକ୍ତର ଚାଲିଗଲେ ।]

ମାୟା—ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଲ ତ ?

ବିକାଶ—ହଠାତ୍ ଏମିତି ହବ ବୋଲି କିଏ ଜାଣିଥିଲା ?

ମାୟା—କିଏ ଆଉ ଜାଣନ୍ତା ? ତମେ ତ ଜାଣି ପାରିଲ ନାହିଁ,

ଆଉ ଜାଣିବ କିଏ ?

ବିକାଶ—ଅଶୋକ !

ଅଶୋକ—[ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ] ହଁ ।

ବିକାଶ—ଦେହ କମିତି ଲଗୁଛିରେ ବାବୁ ? ଭାରି କଷ୍ଟ ହଉଛି ?

ମାୟା—ଦେଖୁଚ ତ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କଥା କହି ପାରୁନି... ଆଉ ପ୍ରାଣର

ଖାଲି ସୋହାଗ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି ।

ବିକାଶ—ଆଇଲୁ ବାବା (ଅଶୋକକୁ ଆଖିବା ପାଇଁ ହାତ

ବଢ଼ାଇଲା)

ମାୟା—ନା...

[ଅଶୋକକୁ ଉଠାଇ ନେଇ ଶିଫ୍ଟ ଗଡ଼ରେ ଉପରକୁ
ଚାଲିଗଲା । ବିକାଶ ନିବୋଧଙ୍କ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଥାଏ]

ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଙ୍କ

[ପୂର୍ବ ସେଇ କକ୍ଷ । ପରଦିନ ସଞ୍ଚାର ଘଟଣା । ଆରମ୍ଭରେ ଦେଖାଗଲା ମଞ୍ଚ ଶୂନ୍ୟ । ସବୁଆଡ଼େ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଵାଭାବିକ ନିସ୍ତବ୍ଧତା । ଟିକିଏ ପରେ ବାହାରୁ ଆସିଲା ଅଭୟ । ଏତେବେଳେ ଏଠି କାହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବନି, ଏ ଆଶା ଯେମିତି ତା'ର ନ ଥିଲା ।]

୪

ଅଭୟ—କେହି କଣ ନାହାନ୍ତି ? (ଡାକିଲେ) ଅନାଦି-ଅନାଦି ।

[ଅନାଦି ଆସିଲା] କଣ ନାମ ନିଆ ସରିନାହିଁ ?

ଅନାଦି—ନାହିଁ ବାବୁ, କାମଦାମ ତ ଆଜି କିଛି ନାହିଁ ।

ଅଭୟ—କାମଦାମ କିଛି ନାହିଁ ମାନେ ?

ଅନାଦି—ଦେଖୁନାହାନ୍ତି, କାଲି ଏତେବେଳକୁ ହୋ ହୋ
ହୋ ହୋ, ଆଜି ସବୁ ଶୂନ୍ୟ ।

ଅଭୟ—ଦେଖୁଛି ତ ସବୁ ଶୂନ୍ୟ । ବିକାଶ କାହିଁ ? ଅଶୋକ
ଦେହ କେମିତି ଅଛି ?

ଅନାଦି—ସକାଳୁ ଆସି ରାତି ଏତେ ହେଲଣି, କୁନିବାବୁ ତଳକୁ
ଓହ୍ଲାଇ ନାହାନ୍ତି । ସେମିତି ଖଟଟି ଉପରେ ମୁଷାଟି ପରି ପଡ଼ି
ରହିଛନ୍ତି ।

ଅଭୟ—ବିକାଶ ଉପରେ ଅଛି ?

ଅନାଦି— ଡାକ୍ରର ବାବୁ ବି ଆଇଚନ୍ତି ।

ଅଭୟ— ଡାକ୍ରର ବାବୁ ଆସିଚନ୍ତି ?

ଅନାଦି—ହଁ, ଆପଣ ଉପରକୁ ଯାଉ ନାହାନ୍ତି ।

ଅଭୟ—ଆଜ୍ଞା—(ସିଡ଼ି ଉପରକୁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ବିକାଶ ଓ ଡାକ୍ରର ଆସିଲେ)

ଡାକ୍ରର—ଅଭୟ ବାବୁ—ଆପଣ ଆସିଛନ୍ତି, ଭଲ ହେଉଛି । ଏ ସ୍ବାମୀ-ସ୍ବାୀ ଦୁହେଁ ଯେମିତି ନର୍କାସ୍, ପଦେ କଥା ବି ଆଲୋଚନା କରି ହଉନି ।

ଅଭୟ—ଅଶୋକର ଅବସ୍ଥା କେମିତି ?

ବିକାଶ—ଆଦୌ ଭଲ ନୁହେଁ । ବରଂ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଛି । ତୁ ସକାଳେ ଯାହା ଦେଖି ଯାଇଥିଲୁ.....

ଡାକ୍ରର—ଆହା—ହା... ବିକାଶବାବୁ, ଆପଣ ପୁଣି ଏମିତି ବିଚଳିତ ହେଇ ପଡ଼ିଲେ ? ଆପଣ କଣ ବୁଝିଲେ ଯେ, ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରିଛି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥାଟା ଲୁଚାଇ ଲଭ କଅଣ ?

ଡାକ୍ରର—ଏଇଟାଇ ସବୁଠାରୁ ଷଡ଼କାରକ । ଆପଣଙ୍କ ମନରେ ଗୋଟାଏ ଧାରଣା ଆସିଲାଣି ଯେ ପ୍ରକୃତ ଅବସ୍ଥାଟା ଆପଣଙ୍କୁ ଲୁଚାଇ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଅଭୟ—ବାସ୍ତବିକ ବିକାଶ, ତୋର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୁଁ ଭବୁଛି ଯେ ସତ କଥାଟା ତୋଠୁଁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଉଚିତ । ତା ନ ହେଲେ ଏଠି କିଏ ଏମିତି ଚିକିତ୍ସା କରିବ ?

ଡାକ୍ରର—ଶୁଣନ୍ତୁ ଅଭୟ ବାବୁ, ଆଜି ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ଅଶୋକକୁ ତିନି ଥର ଦେଖିଲିଣି । ଏ କଥା ଅବଶ୍ୟ ସତ ଯେ ଅବସ୍ଥାର ବିଶେଷ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉନି—

ବିକାଶ—ମୁଁ ତ ସେଇକଥା କହୁଛି—

ଡାକ୍ତର—(ହସିହସି) ଆପଣ ଆଦୌ ସେ କଥା କହୁନାହାନ୍ତି ।

ଆପଣଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ଯେ ଅବସ୍ଥା ଏକାବେଳେ ଆମ

ଆୟତ୍ତର ବାହାରକୁ ଚାଲି ଗଲଣି ।

ବିକାଶ—ନା, ନା, ଏ ଆଶଙ୍କା ମୁଁ କରିବି କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ବେଶ୍, ତେବେ କଣ ତୋର ଆଶଙ୍କା—କଣ ତୋର

ଆଶା କି କେଉଁଠି ତୋର ନିରାଶା ; ତୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ସେ କଥା କହି

ପକା—ତା ପରେ ଡାକ୍ତରବାବୁ ଯାହା କରିବାର କରିବେ ।

ବିକାଶ—ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଟେମ୍ପରେଚର୍‌ଟା ଟିକିଏ କେମିତି

କମି ଯାନ୍ତା—

ଡାକ୍ତର—ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ଆପଣଙ୍କ କଥା ହିଁ ହେଲା—ଟେମ୍ପରେଚର

କମିବ । ଫୋନ୍‌ଟା କାହିଁ ?

(ଫୋନ୍ ପାଖକୁ ଉଠିଯିବା ବେଳେ ମାୟା ଆସି ସିଡ଼ିର

ଉପର ପାହାଚରେ ଠିଆ ହେଲା । ଡାକ୍ତର ଅଟକି ଗଲେ ।

ମାୟା ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ।)

ମାୟା—(ଡାକଲ)—ଅନାଦି, ଅନାଦି... (ଅନାଦି ଭିତରୁ ଆସିଲା)

ଅନାଦି—ମା'

ମାୟା—ତୁ ଅଶୋକ ପାଖରେ ଯାଇ ବସ ।

(ଅନାଦି ଉପରକୁ ଗଲା)

ବିକାଶ—ମୁକ୍ତା ସେଠି ନାହିଁ କି ?

ମାୟା—ଅଛି ।

ବିକାଶ—ତମେ ଆସିଲ କାହିଁକି ?

ମାୟା—ଡାକ୍ତରବାବୁ କ'ଣ ବାହାରିଲେଣି ?

ଡାକ୍ତର—ନା, ମୁଁ ଯାଇଛି ।

ମାୟା — କ'ଣ କରବ କହନ୍ତୁ — ମୋଟେ ଶୋଉନ ।

ଡାକ୍ତର — ନ ଶୋଉ । ଆଜି ସାରା ଦିନ ତ ମଝିରେ ମଝିରେ ଶୋଇବ ।

ମାୟା — ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଟେମ୍ପରେଚର୍‌ଟା କମେଇ ଦେଇ ପାରିବେ ନି ?

ଡାକ୍ତର — ଆପଣ ଚିନ୍ତା କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି ।

ମାୟା — ଆଜି ରାତିରେ ଆପଣ ଆଉ ବୋଧହୁଏ ଆସିବେ ନାହିଁ ?

ଡାକ୍ତର — ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଫୋନ୍ କରିବେ, ଆସିବ ।

ମାୟା — ହଉ । ଯାଉ ଯାଉ ଫେରି) ପୁଣି କ'ଣ ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍ ଦିଆଯିବ ?

ଡାକ୍ତର — ହୁଏତ ଦିଆଯାଇପାରେ । କାହିଁକି ?

ମାୟା — ଏଇ ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍‌ଟା ନବା ପରେ ଭାରି ଡରିଯାଉଛି —

ବିକାଶ — ହଁ ଖୁବ୍ ତ କାନ୍ଦୁ ।

ମାୟା — ଏଇନେ କହୁଛି, ଡାକ୍ତର ବାବୁକୁ କହ ବୋଉ, ଆଉ ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍ ଦେବେ ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର — ପିଲା ଲୋକ...

ଅଭୟ — ସବୁ ପିଲା ସେମିତି ନୂଆବୋଉ, ଟୀକା ଦିଆର କୋକୁଆ ଭୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଛି ।

ବିକାଶ — ଏଇ ଔଷଧ ପତ୍ର ତେବେ ଚାଲିବ ?

ଡାକ୍ତର — ନାଁ, ମୁଁ ଘାବୁଥିଲି...

ମାୟା — କଣ ?

ଡାକ୍ତର — ଅପରେସନ୍ କରାଯାଇ ପାରେ କି ନା ?

ବିକାଶ } ଅପରେସନ୍ !!!
ମାୟା

[ବିକାଶ ଓ ମାୟା ଉଭୟେ ଯେମିତି ଏ ପ୍ରସ୍ତାବଟା
ପାଇଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ]

ଡାକ୍ତର—ହଁ, ସେଇ କଥା ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ।

ମାୟା—ନା, ନା, ଅପରେସନ୍ କଥା ଆପଣ ଶୁଣୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?
ଏମିତି ଔଷଧ ପଦ୍ଧତିରେ କଣ ଭଲ ହେଇଯିବ ନାହିଁ ?

ଡାକ୍ତର—ଭଲ ହେଇଯିବ ବୋଲି ତ ଔଷଧ ଦିଆଯାଇଛି ।

ମାୟା—ତା ହେଲେ ଅପରେସନ୍ ଯାଏ କଥା ଯିବ କାହିଁକି ?
ଦେଖିଲେ ତ, ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ୍ ନା ଶୁଣି ସେ ଡରୁଛି । ଯେତେ
ଦାମିକା ଔଷଧ ଦିଅ ପଛକେ, ଆପଣ ପ୍ରେସ୍‌ଚାର୍ କରନ୍ତୁ ।
(ବିକାଶକୁ) ତମେ ଗାଡ଼ି ନେଇ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ ଛୁଡ଼ି ଆସିବ ।
ହଁ, ଘରେ ଆଉ ବେଦନା ନାହିଁ । ଆସିଲା ବେଳେ ବେଦନା
ଅଣିବ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଅଶୋକ ପାଖକୁ... (ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା)

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତର ବାବୁ—

ଡାକ୍ତର—ଅପରେସନ୍ କଥା କହୁଛନ୍ତି ତ ?

ବିକାଶ—ହଁ, ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଅପରେସନ୍ ଦରକାର ?

ଅଭୟ—ସେ କଥା ଆଉ ଉଠୁଛି କାହିଁକି ? ଅପରେସନ୍ ଯେମିତି
ଡାକ୍ତର ବିଦ୍ୟାର ଗୋଟାଏ ଅଙ୍ଗ ନୁହେଁ !!! ନୂଆବୋଉ ତ
ସେମିତି ଭାବେ କଥାଟାକୁ ଉଠେଇ ଦେଇଗଲେ ।

(ଡାକ୍ତର ଯାଇ ଫୋନ୍ ଧରିଲେଣି)

ବିକାଶ—ତୁ ବୁଝି ପାରୁନୁ ଅଭୟ—ହଠାତ୍ ଅପରେସନ୍ କଥାଟା
ଉଠିବ ବୋଲି ଆମେ କେହି ଆଶା କରି ନ ଥିଲୁ ।

ଅଭୟ—ମୋର ଧାରଣା କଣ ଜାଣୁ ବିକାଶ ? ତୋର ଡାକ୍ରର ବାବୁଙ୍କ କଥା ମାନ ନବା ଉଚିତ ।

ବିକାଶ—ଡାକ୍ରର ବାବୁଙ୍କ କଥାରୁ ବାହାର ଯିବାର ଦୁଃସାହସ ମୋର ନାହିଁ । ମୁଁ ଖାଲି କହୁଥିଲି—

(ଡାକ୍ରର ଫୋନ୍ କରୁଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ମାରବ ରହିବାର ଇଚ୍ଛା ଦେଲେ)

ଡାକ୍ର—(ଫୋନ୍ରେ) ହଁ ଏଇ ପାଞ୍ଚମିନଟ ହବ...ହଁ, ହଁ, Exactly...ତା ହେଲେ ଆପଣ ଏକମତ ? Thanks... ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏମାନଙ୍କୁ ଏଠି ସେଇକଥା କହୁଥିଲି...ହଁ ଆଜ୍ଞା...ଏ ? ଆଜି ?—ଏଇ ରାତି ଭିତରେ ?...ଓ । ଆଜ୍ଞା...ଆଜ୍ଞା... ନମସ୍କାର ଆଜ୍ଞା...

(ଫୋନ୍ ରଖି ଫୋନ୍ ଉପରେ ହାତ ରଖି ଠିଆ ହୋଇଥାନ୍ତି)
ଡାକ୍ରର ସିପାଠୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଫୋନ୍ କରୁଥିଲି ।

ବିକାଶ—ଏଇ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ?

ଡାକ୍ର—ହଁ...

ଅଭୟ—ତାଙ୍କର ମତ କଣ ?

ଡାକ୍ର—କହୁଛି (ଫୋନ୍ ଉଠାଇ) ଓ୍ଵାନ—ଡବ୍ଲୁ—ଓଫାନ୍ । ମୁଁ ଡାକ୍ରର ମହାପାତ୍ର କହୁଛି । ହଁ...ନମସ୍କାର...କେବିନ୍ ଖାଲି ଅଛୁ ନା ? ଗୋଟିଏ ? ସେଇଟା ମୋ ପାଇଁ ରିଜର୍ଭ ରଖନ୍ତୁ । ହଁ...ମୋର ନିଜର କେସ୍...ଆଜ୍ଞା—ନମସ୍କାର...

ବିକାଶ—କେବିନ୍ କଣ ହବ ?

ଡାକ୍ର—ଡାକ୍ରର ସିପାଠୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଫୋନ୍ କରୁଥିଲି । ସେ ମୋ ସହିତ ଏକମତ—

ଅଭୟ—ମାନେ ?

ଡାକ୍ତର — ଦେଖନ୍ତୁ ବିକାଶ ବାବୁ, ଅଶୋକର ପେର — ଟର୍ନିଲ୍‌ର
ଆବିଷୟ ହୋଇଛି — ଟର୍ନିଲ୍‌ରେ ପୂଜ ହୋଇଛି । ଅପରେ-
ସନ୍ ଆଜି ରାତିରେ କରିବାକୁ ହବ ।

ଅଭୟ — ଏ କେସ୍‌ର ସମସ୍ତ ଇତିହାସ ସେ ଜାଣନ୍ତି ?

ଡାକ୍ତର — ହଁ । ଏଠିକି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ Consult
କରି ଆସିଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଫୋନ୍‌ରେ ସେ ଏଇ କଥା
କହିଲେ ।

ବିକାଶ — ତାଙ୍କର ତା ହେଲେ ଏଇ ମତ ?

ଡାକ୍ତର — ଖାଲି ଏଇ ମତ ନୁହେଁ — ସେ ଜୋର୍ କରି କହୁଛନ୍ତି
ଯେ ଏଇ ରାତି ଭିତରେ ଅପରେସନ୍ କରିବାକୁ ହବ ।

ବିକାଶ — ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ?

ଡାକ୍ତର — ହଁ...

ବିକାଶ — ମୋର ଆଶଙ୍କା ତା ହେଲେ ଠିକ୍ ?

ଡାକ୍ତର — ନା, ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଅପରେସନ୍ ନ ହେବିଲେ
ଆପଣଙ୍କ ଆଶଙ୍କା ଠିକ୍ ବୋଲି ମୁଁ କହିବି ।

ଅଭୟ — ତେବେ କୁହନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ କଣ କରିବାକୁ
ହେବ । ରାତି ପ୍ରାୟ ନଟା ବାଜିଲାଣି ।

ଡାକ୍ତର — ଶୁଖ୍ୟକୁ ଗୋଟାଏ କେବନ ଖାଲି ଥିଲା । ମୁଁ ଚିକିତ୍ସା
କରେଇ ଦେଇଛି ।

ବିକାଶ — ଅନାଦି — ଅନାଦି !

ଅଭୟ — ଅନାଦି ଉପରକୁ ଯାଇଛି ପରା ?

ବିକାଶ — ଓ [ବଡ଼ ପାଟିରେ] ଅନାଦି, ଅନାଦି, (ଅନାଦି ଆସିଲା)
ମା'କୁ ଡାକ ଦେଲୁ । [ଅନାଦି ଚାଲିଗଲା]

ଅଭୟ — ତାକୁ ଡାକିଲୁ ଯେ ?

ଡାକ୍ତର—ବାଃ — ନ ଡାକିବେ କାହିଁକି ? ସେ ତ ପୁଣି ଅଶୋକ
ସାଥରେ ଯିବେ...

ବିକାଶ—ଏ ଗୁଡିଆରେ କଣ ସବୁ ସୁବିଧା ହେଇ ପାରିବ ?

ଡାକ୍ତର—ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍ ହବ — ଏ କଥା ଆପଣ ମତେ
ପଚାରୁଛନ୍ତି ବିକାଶ ବାବୁ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୁଡି ନଟା ବାଜିଚା —
କାଲି ଗୁଡି ନଟା ବେଳକୁ ଦେଖିବେ—

[ଏତିକି ବେଳେ ମାୟା ସିଡ଼ି ଉପରକୁ ଆସିଲା]

ମାୟା—କଣ ?

ଡାକ୍ତର—ଆପଣ ତଳକୁ ଆସନ୍ତୁ । [ମାୟା ଆସିଲା ।]

ମାୟା—ମୁଁ ଛାଡ଼ିଲି ଆପଣ ଚାଲି ଯିବେଣି...

ଡାକ୍ତର—ଅଶୋକ ଶୋଇଚା ?

ମାୟା—ନା, ଆଦୌ ଶୋଉନି — ସେମିତି ଛଟପଟ ହଉଛି ।

ଡାକ୍ତର—ହଁ ।

ମାୟା—ଏ ଅବସ୍ଥା କେତେବେଳେ ଯାଏ ରହିବ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ?

ଡାକ୍ତର—ବେଶୀ ବେଳ ଯେମିତି ନ ରହେ ସେଇ ବ୍ୟବସ୍ଥା କର-
ଯାଉଛି.....

ମାୟା—କଣ ?

ଡାକ୍ତର—ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍ କରିବାକୁ ହବ । ଅନେକ
ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି ଶେଷକୁ ଏଇ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ମାୟା—(ବିକାଶକୁ) ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତମେ କରେଇଚ ?

ଡାକ୍ତର—ବାଃ — ମୁଁ ଡାକ୍ତର — ସେ କଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ ?

ଅଭୟ—କିନ୍ତୁ ତୁମେ ନିଜେ କଣ ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଗୁଡି ନୁହେଁ
ନୁଆବୋଉ ?

ବିକାଶ—ମାୟା !

ମାୟା—(ବିକାଶକୁ) ତମେ ତେବେ ରାଜ ହେଉଛ ?

ଅଭୟ—ତାର ରାଜ ନ ହେଉ ଉପାୟ କଣ ?

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ବୁଝି ପାରୁନି ଅଭୟ ବାବୁ, ଏଠି ରାଜ ଅରାଜର
ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ? ଅପରେସନ୍ ଛଡ଼ା ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ
ଉପାୟ ନାହିଁ ...

ମାୟା—ଉପାୟ ନାହିଁ ?

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ତ ତମେ ଜାଣ

ମାୟା—ତାଙ୍କ କଥା ମାନି ଆମକୁ ଚଳିବାକୁ ହୁଏ ।

ଅଭୟ—ତା' ଛଡ଼ା ଏଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଡାକ୍ତର ସିପାର୍ଟାଙ୍କ ସହିତ
ପରାମର୍ଶ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏଇ ମତ । ହଁ, ଅପରେ-
ସନ୍ କେତେବେଳେ ହେବ ଡାକ୍ତର ବାବୁ ?

ଡାକ୍ତର—ଆଜି ରାତି ଭିତରେ । ଆଉ ଡେରି କରି ଲାଭ ନାହିଁ...

ମାୟାଦେବୀ—ଅଶୋକକୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ନେଇ ଯିବାକୁ
ହୁଏ । କେବଳ ତ ରିଜର୍ଭ କରାହେଉଛି । (ମାୟା କେବଳ
ସ୍ଥିରଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ)

ଅଭୟ—ତମ ଗାଡ଼ଟା କାରଖାନାରୁ ଆସିଲଣି ବିକାଶ ?

ବିକାଶ—ହଁ, ଶୁଭ ମାୟା—ତମେ ଯିବ—ଅଭୟର ପିଲାମାନେ
ମଧ୍ୟ ଯିବେ ।

ଅଭୟ—ନିଶ୍ଚୟ । ସେମାନେ ବି ଯିବେ । ତୁ ନୁଆବୋଉ ଆଉ
ଅଶୋକକୁ ନେଇ କେବଳ ଯା, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇ
ଯାଉଛି—

ବିକାଶ—ଆଉ ଡେରି କରନି ମାୟା—ଆଜି ଅପରେସନ୍ ହେଉ-
ଗଲେ... ।

ମାୟା—(ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ) ନା—

ଡାକ୍ତର — ମାୟାଦେବୀ !

ମାୟା — ମତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ — ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ମୁଁ ରାଜି ନୁହେଁ । ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍ ହବନାହିଁ ।
(ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା ।)

ବିକାଶ — ମାୟା — ମାୟା — ଶୁଣିଯାଅ ମାୟା —

ଅଭୟ — ମୁଁ ଏଇ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲି ।

ଡାକ୍ତର — କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଏ ଜିଦ୍ ତାଙ୍କର କାହିଁକି ?

ଅଭୟ — ଏ ଜିଦ୍ ମୂଳ କାରଣ ହଉଛି ଯେ ନୂଆଦିନାଉ ଅତି ମାନ୍ଦାରେ ଅଶୋକକୁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି — ଯାହା ସଚରାଚର ଦେଖା ଯାଏନି । ଆଉ ତାଙ୍କର ଏ ଜିଦ୍ ବଜାୟ ରହି ପାରୁଛି, କାରଣ ନିଜେ ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇପରି ସ୍ନେହପାଗଳ । ଅତଏବ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁହେଁ ଦୁର୍ବଳ ହେଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର — ବୁଝିଲି । କିନ୍ତୁ ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍ ହବନାହିଁ ଏ ଜିଦ୍ ମୂଳରେ କି ଯୁକ୍ତି ରହିଛି ?

ବିକାଶ — ଏ ଜିଦ୍ କାରଣ ଅଛି ଡାକ୍ତର । ଅଶୋକର ଜନ୍ମ ବେଳେ ମାୟାର ପେଟ ଅପରେସନ୍ ହେଲା । ଡାକ୍ତର କହିଲେ, ଜୀବନରେ ମାୟା ଆଉ କେବେ ସନ୍ତାନ-ସମ୍ଭବ ହେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବିବାହର ମାତ୍ର ଦୁଇଟା ବର୍ଷ ପରେ ଏପରି ଦୁର୍ଘଟଣା ପାଇଁ ମାୟା ବୋଧହୁଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନର ମାତ୍ର ସେ — ତା ପକ୍ଷରେ ଏହା ଯେପରି ଏକ ବଳପାତ ।

ଡାକ୍ତର — ଏ କଥା ତ ମୁଁ ଜାଣେ ନା । ସେଇଥି ପାଇଁ ତାହେଲେ ସେ ଅପରେସନ୍ ଠାରୁ ଏମିତି ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ତ ବୁଝୁଛନ୍ତି ବିକାଶ ବାବୁ ।

ବିକାଶ — ସେଇ କଥା କହୁଛି । ମାୟାର ଅପରେସନ୍ ହେଉଗଲା —
 ପାଖରେ ତାର ଶୋଇଛି ଦୁଇ ଦିନର ପୁଅ — ଅଶୋକ ।
 ତାରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମାୟା ଭାବୁଥାଏ — ତାର ଜୀବନ ଯେମିତି
 ଗଢ଼ା ହୋଇଥିଲା କେବଳ ଏଇ ଅଶୋକର ମା' ହେବାପାଇଁ ।
 ଅଶୋକ ସମ୍ପାଟ ହେଉ କି ସନ୍ତାନୀ ହେଉ, ସେ ରୋର,
 ଡକାଏତ୍ ସେତାନ ହଉ ବା ସାଧୁ, ସରଳ, ବିଦ୍ବାନ ହଉ,
 ଏକା ସେଇ ତାକୁ ଚିରଦିନ ମା'ର ଆସନରେ ବସାଇବ... ।

ସେଇଥି ପାଇଁ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ନେଲା ଯେ
 ତା ଆଖିରେ ସ୍ବପ୍ନ ଭଗବାନ ହୁଏତ ଭୁଲ୍ କରି ପାରନ୍ତି କିନ୍ତୁ
 ଅଶୋକ ଭୁଲ୍ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତ'ପରେ ଏଇ ଦୀର୍ଘ
 ସାତ ବର୍ଷ ବିତି ଯାଇଛି — ଗୋଟାଏ ସ୍ନେହ-ଅନ୍ତର୍ଗା ମା'ର
 ଭୁଲ୍ ଗୁଜିବା ଭଳି ସବଳ ମୁଁ ହେଇ ପାରିନି । ବରଂ ମୁଁ
 ନିଜେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି... ।

ଡାକ୍ତର — କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏ ଅବସ୍ଥାରେ... ଆପଣ ତ ଦୁର୍ବଳ ହେଲେ
 ଚଳିବ ନାହିଁ ବିକାଶବାବୁ ।

ବିକାଶ — କିନ୍ତୁ ମୁଁ କରିବି କଣ ? ମାୟା ଯଦି ଭାବୁଥାଏ ଆପଣଙ୍କ
 କଥାରେ ରାଜି ହେଲେ, ତା ପୁଅର ମଙ୍ଗଳ ନ ହୋଇ
 ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ, ମୁଁ ତାକୁ କଣ କହି ବୁଝାଇବି ?

ଡାକ୍ତର — ମୁଁ ଡାକ୍ତର । ସେଥି ପାଇଁ ଆଜି ଅଶୋକର ଏ
 ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ତାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ରୁଲିଗଲେ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜ
 ପାଖରେ ଅପରାଧୀ ହୋଇ ପଡ଼ିବି । ଆପଣ ପୁଣି ତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତୁ ।

ବିକାଶ — କିନ୍ତୁ ତା ମନର ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଯାହା, ଆଉ ସେ
 ଯେମିତି ଜିଦ୍‌ଖୋର...

ଡାକ୍ତର — ତାଙ୍କର ସେ ଜନ୍ମ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ପଡ଼ିବ —
(ଅନାଦି ଉପରୁ ଆସିଲା)

ଅଭୟ — କରେ ଅନାଦି । କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ?

ଅନାଦି — ବଇ ବାବୁଙ୍କ ବସାକୁ...

ଅଭୟ — କାହିଁକି ?

ଅନାଦି — ମା' କହିଲେ ତାଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବ —

ଅଭୟ — ସେ କାହିଁକି ଆସିବେ ?

ଅନାଦି — ମୁଁ ତ ଜାଣି ନାହିଁ...

ଅଭୟ — ଆଜ୍ଞା ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର, ପରେ ଯିବୁ ।

(ଅନାଦି ଉତ୍ତରକୁ ଗଲା । ମାୟା ପୁଣି ଆସିଲା)

ବିକାଶ — ମାୟା — (ମାୟା ସିଧା ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା)

ମାୟା — ଶୁଣନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ଆପଣ ଯଦି ଶୁଣୁଥାନ୍ତୁ ଯେ

ଅପରେସନ୍ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ, ତେବେ...

ଡାକ୍ତର — ତେବେ ?

ମାୟା — ଆପଣଙ୍କର ଆଉ ଏଠିକି ଆସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ବିକାଶ — ମାୟା !!!

ମାୟା — ହଁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ । ଅଶୋକର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ।

ଡାକ୍ତର — କଥାଟାକୁ ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଓଲଟା ଦିଗରୁ ଶୁଣୁଛି ।

ଚିକିତ୍ସାର ଅନେକ ଉପାୟ ଅଛି ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ସେ
ସମୟ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ନାହିଁ ।

ମାୟା — ଅଛି କି ନାହିଁ ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ଆପଣ ଯା'ନ୍ତୁ —

(ଗୋଟାଏ ଉତ୍ତେଜନାରେ ମାୟାର ସବାଙ୍ଗ ଅନୁପାଦ)

ବିକାଶ — ମାୟା ! କାହାକୁ ତମେ ଏ କଥା କହୁଛ...

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ଏଥରେ ଆଦୌ ଅପମାନିତ ହେବନି ମାୟା ଦେବୀ,
ଏ ପରିବାର ପ୍ରତି ମୋର ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି—ସେଇ
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସତର୍କ କରିଦେଇ ଯାଉଛି । ଆପଣ
ଏଇ ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଅଶୋକକୁ ନେଇ କେବଳକୁ
ଆସନ୍ତୁ...ମୁଁ ସେଠି ଅପେକ୍ଷା କରିବି । (ଗୁଲିଗଲେ)

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତର ବାବୁ...ଡାକ୍ତର ବାବୁ...(ଡାକ୍ତର ଫେରିଲେ
ନାହିଁ) ଅଭୟ ! ତୁ ଟିକିଏ ଗାଡ଼ିଟା ନେଇ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ
ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆ ।

ଅଭୟ—ଆଜ୍ଞା । (ଗୁଲିଗଲେ)

ବିକାଶ—ମାୟା ! ଏ ତୁମେ କଣ କରୁଛ ମାୟା !

ମାୟା—କିଏ କଣ କରୁଛି !! ମୋ ପୁଅ ଉପରେ ତାଙ୍କର କି
ଅଧିକାର ଅଛି ଯେ ସେ ମତେ ଧମକ ଦେଇ ଗୁଲିଯିବେ —

ବିକାଶ—ମୁଁ ଆଜି ବୁଝୁଛି ମାୟା...ଯେ କି ଭୁଲ ଆମେ କରି
ଆସିଛୁ । ସ୍ନେହ, ମାୟା, ମମତା ଏ ସବୁର ଗୋଟାଏ ସୀମା
ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଅଶୋକ ପାଇଁ ଆମେ ସେ ସବୁକୁ ଟପି
ଯାଇଛୁ । ଏମିତି କି ସେ ମଣିଷ ହୋଇ ଗଢ଼ା ହେଉଛି କି ପଶୁ
ହୋଇ ଗଢ଼ା ହେଉଛି, ଏ କଥା ଦିନକ ପାଇଁ ନ ଭାବି —
ସ୍ନେହର ସୁନା-ଖୋଲ ଭିତରେ ଆମେ ତାକୁ ବଢ଼ାଇ ଆଣିଛୁ ।
ତା'ର ବିଷମୟ ୨ ଆଜି ଆଗେ ଭୋଗିବୁ ନାହିଁ ତ
ଭୋଗିବ କିଏ ?

ମାୟା—ସବୁ ଜାଣି, ଶୁଣି, ବୁଝି ତମେ ଏ କଥା କହି ପାରୁଛ ?

ବିକାଶ—ତମେ ତେବେ ଚାହୁଁ କଣ ମାୟା ?

ମାୟା—ମୁଁ ଠିକ୍ ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମକୁ ପଚାରୁଛି—ତମେ କଣ
ଆଶୋକକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ?

ବିକାଶ—ମାୟା !

ମାୟା—ମୁଁ ପାରିବନି — ପାରିବନି — ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥିବାଯାଏ, ଅଶୋକକୁ
କେବେ ହେଲେ କେବନକୁ ପାଠାଇବି ନାହିଁ —

ବିକାଶ—ମୁଁ ତମର କୌଣସି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ
ମାୟା—। ଅଶୋକକୁ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ମାୟା—କଣ ! ତମେ ତାକୁ ଜୋର କରି ନେଇଯିବ ?

ବିକାଶ—ତମେ ଯେ ମତେ ବାଧ୍ୟ କରୁଛ ତାକୁ ଜୋର କରି ନେଇ
ଯିବାକୁ ।

ମାୟା — କାହିଁକି ? କାହିଁକି ? ମୁଁ କଣ ଅଶୋକର କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ ?
ଏ ଘରେ କ'ଣ ମୋର କିଛି ଅଧିକାର ନାହିଁ ? ତମ ପାଖରେ
ମୋର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ?

ବିକାଶ—ଏ ସବୁ ତମେ କଣ କହି ଯାଉଛ ମାୟା !! ତମେ କ'ଣ
ସ୍ଥାନ କାଳ ପାସ କିଛି ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ ? ତମର କ'ଣ
ଭଲମନ୍ଦ....

ମାୟା—ବେଗ୍ । ବାପର ଅଧିକାରରେ ତମେ ଯଦି ତାକୁ ଯମ
ଦ୍ଵାରକୁ ଠେଲି ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ, ତେବେ ଦିଅ...ଅଶୋକ
ଅଶୋକ । (ଡାକି ଡାକି ମାୟା ଉପରକୁ ଚାଲିଗଲା । ବାହାରୁ
ଆସିଲା ଅଭୟ ।)

ଅଭୟ—କଣ ହେଲା ?

ବିକାଶ—ହବାର ଆଉ ଅଛି କଣ ? ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ କେଉଁଠି
ଛାଡ଼ିଲୁ ?

ଅଭୟ—ତାଙ୍କ ଘରେ.....

ବିକାଶ—ତାଙ୍କ ମନରେ ଖୁବ୍ ଦୁଃଖ ହୋଇଛି ନା —

ଅଭୟ—ଦୁଃଖ ସୁଖର ବେଳ ଏ ଗୁହେଁ । ସେ ଆଦୌ ଦୁଃଖ
କରି ନାହାନ୍ତି —

ବିକାଶ—ଆଉ କିଛି କହିବନ୍ତି ?

ଅଭୟ—କହିବନ୍ତି...ମାନେ ? ସେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବନ୍ତି ।

ଆଜି ଗତି ଭିତରେ ଅଶୋକକୁ କେବଳକୁ ନେବାକୁ ହେବ...

ବିକାଶ—ଅସମ୍ଭବ ।

ଅଭୟ—କିଏ କହୁଛି ଏ କଥା ? ନୂଆ ବୋଉ ନା ତୁ ?

ବିକାଶ—ତୁ କଣ ବୁଝି ପାରୁନୁ ଅଭୟ ଯେ, ମତେ ପଚାରୁଛୁ ?

ଅଭୟ—ନା, ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି କି ହଜାରେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ
ସୁଦ୍ଧା କେହି ମତେ କିଛି ବୁଝାଇ ପାରିବେନି—ଏ ଗୋଟାଏ
ପିଲା ଖେଳ ପରି କଥା ହେଉଛି...

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ମୋର ଉପାୟ କ'ଣ କହ ?

ଅଭୟ—ଉପାୟ ଅଛି—ତୋ ନିଜ ମନ ତୁ ସ୍ଥିର କଲୁଣି ?

ବିକାଶ—ମୁଁ ?

ଅଭୟ—ହଁ—ହଁ—ତୁ ନିଜେ କଣ ବୁଝୁଁ କହ ?

ବିକାଶ—ସତରେ ଅଭୟ...ମୁଁ ନିଜେ ବୁଝିପାରୁନି ମୁଁ କଣ
ବୁଝେ...ଅଶୋକ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଛି, ମାୟା ତା କଥାରେ
ଅଟଳ...

ଅଭୟ—ଆଜ୍ଞା ତୁ କଥାଟାକୁ ମୁଲତୁ ବଦଳ କରି ଦେଖ । ତାଙ୍କ
ନିଜ କଥାରୁ ନୂଆ ବୋଉଙ୍କର ଅପେକ୍ଷେଷନ୍ ଉପରୁ ଆସି
ତୁଟି ଯାଇଛି...ଏଇଆ ନା ?

ବିକାଶ—ହଁ...

ଅଭୟ—ବର୍ତ୍ତମାନ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଗଳାରେ
ସେ ଛୁଇଁ ଚଳାଇ ପାରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଅଶୋକକୁ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ...

ବିକାଶ—ଆରମ୍ଭରୁ ଏଇ କଥା ସେ କହି ଆସୁଛି —

ଅଭୟ—ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭରୁ ତାଙ୍କ କଥାରେ ଶକି । ନୂଆବୋଉ
ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସକୁ ନେଇ ରହନ୍ତୁ—ଅଶୋକକୁ ସେ ନ
ଛାଡ଼ନ୍ତୁ—ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ...

ବିକାଶ—ଅଶୋକ ତେବେ ଭଲ ହେବ କେମିତି ?

ଅଭୟ—ସେଇ କଥା ମୁଁ କହୁଛି ଶୁଣ । ନୂଆବୋଉଙ୍କ
ଅଜାଣତରେ ଅଶୋକକୁ କେବିନ୍‌କୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ହେବ...

ବିକାଶ—ଅଭୟ !

ଅଭୟ—ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ ତୋ ଘରର ଚାକର ପୂଜାଶ୍ରୀ ବି ଚମକ
ଉଠିବେ—ତୁ ଚମକ ଉଠିବା ବିଚିତ୍ର କଣ ?

ବିକାଶ—ଏ କଥା ତୁ ଭାବି ପାରୁଛୁ କେମିତି ?

ଅଭୟ—କାରଣ ଆଉ ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ଭାବିବାର ଶକ୍ତି ମୋର
ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ଏଠି ଆଉ କେହି ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ମୋର
ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶୁଣି ଆମକୁ ପାଗଳ ବୋଲି କୁହନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସବୁ
ପାଗଳାମୀର ଶେଷ ଯେଉଁଠି, ସେଠି ଆମର ପାଗଳ ନ ହେଉ
ଉପାୟ କଣ ? କିଏ ? (ଅନାଦି ଆସିଲା) ଓ ଅନାଦି—
କଣ କହୁଛୁ...

ଅନାଦି—ମା କହିଥିଲେ ବଇ ବାବୁକୁ ଡାକିବାକୁ ଯିବ ।

ଅଭୟ—(ବିକାଶକୁ) ତାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଡକା ହେଉଛି କହି ପାରିବୁ !

ବିକାଶ—ବୋଧହୁଏ ଏଇ ସଂପର୍କରେ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ—

ଅଭୟ—ସେ ଯେମିତି ଲୋକ, ସେ ଯେ କି ପରାମର୍ଶ ଦେବେ,
ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ।

ବିକାଶ—ମା' କଣ କହିଥିଲେ ?

ଅନାଦି—କହିଥିଲେ—ବର ମାମୁଁଙ୍କୁ ଯା କହିବୁ ସେ ଏଇନେ ଆସିବେ ।

ଅଭୟ—ବେଶ୍ ! ତୁ ଯା ବରମାମୁଁଙ୍କୁ କହିବୁ ସେ କାଲି ସକାଳେ ଆସିବେ—

ଅନାଦି—ଏ ମିଛ କଥାଟା କେମିତି କହିବି ଆଜ୍ଞା ?

ଅଭୟ—ଓଃ !! ଧର୍ମରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର । ଏଥିରେ ମିଛ କଥା କ'ଣ ରହିଲା ?

ଅନାଦି—ସେ ଯଦି ପଚାରନ୍ତି—କାଲି ତ ଯିବି—ଆଜି ରାତିରେ ତୁ ଆସି କାହିଁକି ଡାକୁଛୁ—

ଅଭୟ—ଏ କଥା ସେ ପଚାରିବେ ବୋଲି ତୁ ଭାବି ପାରୁଛୁ ତ ? ଆଉ ଯା'ର ଜବାବ୍ କଣ ଦବୁ, ଭାବି ପାରୁନୁ ? ଯା...ଆଉ ଦେଖ...ଆଜି ରାତି ଭିତରେ ଯେମିତି ସେ ନ ଆସନ୍ତି ।

[ଅନାଦିର ପ୍ରସ୍ଥାନ]

ବିକାଶ—ଅଭୟ ।

ଅଭୟ—କେବେ କୌଣସି କଥାରେ ମତେ ବିଚଳିତ ହେବାର ଭଲ ଦେଖିବୁ ? ତୁ ଯା...ଅଶୋକ ପାଖରେ ରହିବୁ । ନୁଆବୋଉ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ ପରେ—

ବିକାଶ—ନା, ଅଭୟ ମୁଁ ପାରିବନି—ମାୟା କୋଲରୁ ମୁଁ ଅଶୋକକୁ ନେଇ ଆସି ପାରିବନି ।

ଅଭୟ—ତୁ ଭଲ ବୁଝୁଛୁ—ମା କୋଲରୁ ତୁ ପୁଅକୁ ଆଣିବୁ କେବଳ ତା'ର କୋଲକୁ ପୁଣି ଫେରାଇ ଦେବାକୁ । ତୁ ଯା । କଣ ଆଉ ଭାବୁଛୁ...

ବିକାଶ—ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାଟା ଯେ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ ଏହା ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରି ନ ଥିଲି । ହଁ...ତୁ ? ତୁ ଏଠି ରହିବୁ ତ ?

ଅଭୟ—ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯିବି ? ମୁଁ ଏଇଠି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି ।
ତୁ...ଯା ।

ବିକାଶ—ତୁ ତ କିଛି ଖାଇନୁ ?

ଅଭୟ—ତମେ ସବୁ ଖାଇବ ?

ବିକାଶ—ମାୟା ତ ଆଜି ଦିନ ସାରା ବୋଧହୁଏ କିଛି ଖାଇନି ।

ଅଭୟ—ତୁ ମଧ୍ୟ ଖାଇ ନ ଥିବୁ ? ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋ ଖାଇବା
କଥା ପଚାରୁଛୁ କାହିଁକି ? ଯା...

[ଧୀରେ ଧୀରେ ବିକାଶ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଅଭୟ ତାକୁ
ଏକ ଅର୍ପପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ବିକାଶ ଅଦୃଶ୍ୟ
ହୋଇଯିବା ପରେ ଅଭୟ ଆସି କାଉର୍ ଉପରେ ବସି ସିଗ୍ରେଟ୍
ଧରିଲେ । ମଞ୍ଚର ଆଲୋକ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇ ଆସିଲା—ସେଇ ସଙ୍ଗେ
ସଙ୍ଗେ ରହି ଅତିବାହିତ ହୋଇଯିବାର ସଙ୍କେତ-ସୂଚକ ଯନ୍ତ୍ର-
ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣି ଆସିଲା ।...

ସିଗ୍ରେଟ୍ ଶେଷ କରି ଅଭୟ କାଉର୍ ଉପରେ ଡୁଲେଇ
ପଡ଼ିଛି । ଯନ୍ତ୍ର ସଙ୍ଗୀତ ଚାଲିଥାଏ । ଡଃ ଡଃ ହୋଇ ଭିନିଆ ବାଜିବାର
ବଣା ଧ୍ବନି ଶୁଣାଗଲା । ସେଇ ସ୍ଵଳ୍ପାଲୋକରେ ଦେଖାଗଲା ବିକାଶ
ଅଶୋକକୁ କାନ୍ଦରେ ପକେଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛି ।...ପ୍ରାୟ
ନିଃଶବ୍ଦରେ ବିକାଶ ଆସି ଅଭୟ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା । ଅଭୟ
ତମକି ଉଠି ଠିଆହେଲା ।]

ଅଭୟ—କିଏ ? (ଆଲୋକ ସବୁ ଜଳି ଉଠିଲା)...ବିକାଶ !

ବିକାଶ—ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମା ହେଇ ରହିବାର ଗୌରବ ମାୟାକୁ
ଦେଇ ପାରିବି—କେବଳ ଏଇ ଭରସାରେ ତା' କୋଳରୁ ମୁଁ
ଅଶୋକକୁ ଚୋରାଇ ଆଣିଛି ।

[ତା' କଣ୍ଠସ୍ଵରରେ ଅପରାଧର ଶବ୍ଦ ସୁପ୍ତଶୁ]

ଅଭୟ—ତୁ କିଛି ଭୟ କରନା ବିକାଶ । ମାୟା ଦେବା କେବଳ
ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସରେ ଭାସି ଯାଇଥିଲେ । ସ୍ୱା ଛଡ଼ା ଆମର
ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ...ଅଶୋକ କ'ଣ ଶୋଇ ପଡ଼ିବ ?
ବିକାଶ—ବିଛଣାରେ ତ ମୋଟେ ଶୋଉ ନ ଥିଲା । ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା
ହବ ମୁଁ ଏମିତି ତାକୁ କାନ୍ଦରେ ପକାଇ ବୁଲୁଥିଲି । ମାୟା
ଏଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶୋଇଲା ।

ଅଶୋକ—ବାପା ।

ବିକାଶ—କ'ଣରେ ବାବା ? ହଁ, ବୁଲୁ ବୁଲୁଯିବା । (ଅଭୟକୁ) ଆ-
[ଦୁହେଁ ବାହାରକୁ ଗଲେ । ବାହାରେ ମୋଟର ଗୁଡ଼ିକାର
ଶବ୍ଦ । ମଞ୍ଚ ପୁଣି ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଗଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସିଲା
ହେଉ ବତାସର ଶବ୍ଦ । ସେହି ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ମାୟାର ଚିତ୍କାର
ଶୁଣାଗଲା । ଆଲୋକ ଜଳିଲା ବେଳକୁ ଦେଖାଗଲା ମାୟା ସିଡ଼ି
ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ସେତେବେଳକୁ ଶବ୍ଦ ପାହୁ
ଆସିଲାଣି ।]

ମାୟା—ଅଶୋକ ! ଅଶୋକ !

[ଡାକ ଡାକ ମାୟା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ।]

ମାୟା—ଅନାଦି...ଅନାଦି...ଅଶୋକ କାହିଁ ?

[ଅନାଦି ନଦରୁ ଉଠି ଆସିଲା]

ଅନାଦି—ମୁଁ ତ ଦେଖିନାହିଁ ମା—ସେ ତ ତଳକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ।

ମାୟା—ଆସି ନାହିଁ ! ଆଉ ତେବେ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

[ଡାକ ଡାକ ପୁଣି ଉପରକୁ ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ବିକାଶ
ବାହାରୁ ଆସିଲା]

ବିକାଶ—ମାୟା !

ମାୟା—ତମେ ଏତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲ ? ଅଶୋକ
କାହିଁଗଲା ?

ବିକାଶ—ଅଶୋକ ଏଠି ନାହିଁ ମାୟା ।

(ମାୟା ଉପରେ ଯେମିତି ବଜ୍ରପାତ ହେଇଛି)

ମାୟା—ନାହିଁ !!!

ବିକାଶ—ମୁଁ ତାକୁ କେବେନକୁ ପଠେଇ ଦେଇଛି । (ମାୟା ଯେପରି
ଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହେଇ ବିକାଶ ନିକଟକୁ ଛୁଟିଗଲା । ସେ ଦୃଶ୍ୟ
ପଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ବିକାଶ ମାୟାକୁ ଦୂର ହାତରେ ଧରି
ଅଟକାଇ ରଖିଲା)

ମାୟା—ସେ ତୁମେ କଣ କଲ ? ମୋ ପାଖରୁ ତୁମେ ତାକୁ ନେଲ
କାହିଁକି ? ତାକୁ ତମେ ଆଣିଦିଅ—ଆଣିଦିଅ—ନା-ମୁଁ ନିଜେ
ଯାଉଛି । (ରୁଲି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ବିକାଶ ବାଧା ଦେଲା)

ମାୟା—ମାୟା...

ମାୟା—ନା-ମୁଁ ଯିବି ମୋ ଅଶୋକ ପାଖକୁ, ମୁଁ ଯିବି । ମତେ
ଛାଡ଼—ଛାଡ଼ କହୁଚି (ଜୋରରେ ବିକାଶକୁ ଠେଲି ଦେଇ
ଯାଉଥିଲା ବେଳେ ବିକାଶ ପୁଣି ଅଟକାଇଲା)

ବିକାଶ—ମାୟା—ମୋ କଥା ତୁମେ ଶୁଣ ମାୟା—

ମାୟା—ମୁଁ କିଛି ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ତୁମେ ବାପ ନୁହଁ—ଗଣସ ।
ତୁମେ ତାକୁ ମାରିଦବ...

(ଘରର ପୂଜାଘର ରୁକର ସବୁ ଆସି ଜମା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ...
ବିକାଶର ଇଙ୍ଗିତରେ ସେମାନେ ଉତରକୁ ଗଲେ)

ବିକାଶ—ଏ କଥା ତୁମେ କହି ପାରୁଛ ମାୟା ? ତମେ ବି ମତେ
ବିଶ୍ୱାସ କରୁନ ?

ମାୟା—ନା । ତମୁ ବଳ ଅବଶ୍ୟାସୀ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ମତେ
ନ କହି ନ ଜଣାଇ ତମେ ତାକୁ ମୋ ପାଖରୁ ନେଇଯାଇଛ ।
ତମେ ନିଶ୍ଚୟ—ନିର୍ଦ୍ଦୟ—ଜାଣି ଶୁଣି ତାକୁ ତମେ...

ବିକାଶ—ଆଜ୍ଞା ତୁମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୃହ କଣ ? କୁହ ? ତୁମେ ଯିବ
ସେଠିକି ?

ମାୟା—ହଁ ମୋତେ ନେଇ ଗୁଲ—ମୁଁ ତାକୁ ଫେରେଇ ଆଣିବି,
କେତେବେଳୁ ତାକୁ ନେଲଣି ?

(ଏଥର ମାୟା କଣ୍ଠରେ ଅନୁଯୋଗ, ଆଖିରେ ଲୁହ)

ବିକାଶ—ବେଶ୍ ତୁମେ ଯାଅ, ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ଆସ—

ମାୟା—ନା, ନା, ମୁଁ ଏମିତି ଯିବି ।

ବିକାଶ—ତୁମେ କଣ ଭୁଲି ଯାଉଛ ମାୟା, ତୁମେ କିଏ ?

ମାୟା—ଆଜ୍ଞା (ଭିତରକୁ ଗଲ—ବିକାଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଫୋନ
ଉଠାଇଲା) ହଁ...କିଏ ? ଡାକ୍ତର ବାବୁ...ମୁଁ ସେଇ ମାୟା
କଥା କହୁଛି । ସେ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛ—ହଁ, ଏକାବେଳେ
ପାଗଳୀକ ପରି ହୋଇଗଲାଣି...ନେବି ନାହିଁ ? କିନ୍ତୁ ତାର
ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ମୋର ଭୟ ହେଉଛି । ଓ—ହଁ ତା
ହେଲେ ତାର ଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆଜ୍ଞା, ଏ...ଅପରେ-
ସନ୍ ଦଶକ ପରେ ହବ ? କାହିଁକି ? (ଡରଯାଇ) ତା ହେଲେ
ଉପାୟ ? ଓ ଆସି ପାରିବେ ? ପାଞ୍ଚ ମିନଟ ପାଇଁ—
ଧନ୍ୟବାଦ...ଦୟାକରି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆସନ୍ତୁ । (ଫୋନ
ରଖି ଦେଲା । ମାୟା ଆସିଲା ।)

ମାୟା—ଗୁଲ । ଆଉ ଭବୁତ କ'ଣ ? ଗୁଲ—

ବିକାଶ—ନା ମାୟା, ତୁମେ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମାୟା—ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? କାହିଁକି ? ମୋତେ ତମେ
ଜୋରକରି ଅଟକାଇ ରଖିବ ?

ବିକାଶ—(ନିରୁତ୍ତର)

ମାୟା—କାହା ପାଖକୁ ଫୋନ କରୁଥିଲ ? ପରୁରୁତି ପରା—କାହା
ପାଖକୁ ଫୋନ କରୁଥିଲ ?

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ମାୟା—ସେ କଣ କହିଲେ ?

ବିକାଶ—ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥା ତୁମେ ଶୁଣିନ ମାୟା—ତାଙ୍କ ଉପଦେଶ
ତୁମେ ରଖିନ । ଅନ୍ୟେକ ସେ କଣ କହିଲେ ଜାଣି ତୁମର
ଲଭ ନାହିଁ ।

ମାୟା—ମୁଁ ବି ଜାଣିବାକୁ ଚାହେନା, ତୁମେ ଖାଲି ମତେ କୁହ
ତମେ ଅଶୋକକୁ ଆଣିଦବ କି, ନା ?

ବିକାଶ—ତେବେ ସ୍ପଷ୍ଟ କଥା ଶୁଣ ମାୟା—ଅଶୋକର ଅପରେ-
ସନ୍ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମେ ଗଲେ, ତାକୁ
ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଫେରାଇ ଆଣିପାର । କିନ୍ତୁ ସେ ଡାକ୍ତର
ଖାନାରୁ ଆସିବ କାହିଁକି ?

ମାୟା—ସେ କାହିଁକି ଫେରି ଆସିବ ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ।

ବିକାଶ—ତାହାହେଲେ ଏ କଥା ତୁମେ ଜାଣିରଖ ମାୟା ଯେ
ଅଶୋକର ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱାଭାବିକ, ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ତାକୁ ଫେରାଇ
ଆଣିଲେ, ସ୍ୱୟଂ ଉଗ୍ରବାନ ହୁଏତ ତାକୁ ଏ ବିପଦରୁ ବଞ୍ଚାଇ
ପାରିବେ ବାହିଁ ।

ମାୟା—ଆଉ ବଞ୍ଚାଇବ ତୁମେ ? ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ !
ତୁମେ କଣ ଭାବୁଛ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ବୋଲି, ତୁମେ
ଜୋର୍ କରି ମୋ ପୁଅକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବ !

ଅପରେସନ୍ ନାଁରେ ତାକୁ...ନା...ନା ମୁଁ କରାଇ ଦେବି
ନାହିଁ...ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍ ମୁଁ କରାଇ ଦେବି ନି—
(ଫୋନ୍ ପାଖକୁ ଗଲ)

ବିକାଶ—କ'ଣ କରୁଛ ମାୟା ! କାହା ପାଖକୁ ଫୋନ୍ କରୁଛ ?
(ବିକାଶ ବାଧା ଦେଲା)

ମାୟା—ଆଃ ଶୁଭ ଶୁଭ, ଜୟନ୍ତ—ଶୁଭ...

[ମାୟା ଫୋନ୍ ମନ୍ତ୍ରଣା ଶୁଣୁଛୁ ତଳକୁ ପକାଇ ଦେଲା]

ବିକାଶ—ଏ ସବୁ କଣ ହେଉଛି ମାୟା ?

ମାୟା—ତୁମେ ମତେ ଏଠି ରଖାଇ ଦବନାହିଁ । ଅଶୋକକୁ ତୁମେ
ନେଇ ଯାଇଛ—ଏ ଘରକୁ ମୁଁ ପୋଡ଼ିଜାଳି ଧୁସ କରିଦେବି ।
ଅଶୋକ ନାହିଁ । ଅଶୋକ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ମୋ କଥା
ତମେ କେହି ଶୁଣିଲ ନାହିଁ । ମତେ ଲୁଚାଇ ମୋ ପୁଅକୁ ମୋ
ପାଖରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲ । (ଚିତ୍କାର କରି) ଅଶୋକ !
ଅଶୋକ !

(ବାହାରୁ ମୀରା ଆସିଲା, ଏମାନଙ୍କୁ କିଛି ନ କହି
ଉପରକୁ ଯାଉଥିଲା)

ବିକାଶ—କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ମୀରା ?

ମୀରା—ଅଶୋକ ପାଖକୁ...

ବିକାଶ—ଅଶୋକ ପାଖକୁ ?

ମୀରା—ହଁ, ଆଜି ରବିବାର—ଆମେ ସବୁ ବଣ ଭୋଜି କରିବାକୁ
ଯିବୁ । ସେ କାହିଁ ?

ବିକାଶ—ସେ ତ ଘରେ ନାହିଁ ।

ମୀରା—କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି ?

ମାୟା—କୁହ ତାକୁ ଅଶୋକ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛି, କୁହ ? ତୁ ଫେରି
ଯା ମୀରା—ଅଶୋକ ନାହିଁ, ଅଶୋକକୁ ତା ବାପା ମାରି
ଦେଇଛି । (ଜୋରରେ କାନ୍ଦୁ ଥାଏ)

ବିକାଶ—ମାୟା—

ମାୟା—ହଁ ତୁ ଫେରିଯା' ମୀରା, ଅଶୋକ ଆଉ ଆସିବ ନାହିଁ ।
ଆଉ ସେ ଫେରିବ ନାହିଁ ।

(ଦୁଃଖରେ ଶ୍ଵାସ ପଡ଼ିଲା ପରି କାଉରର ଗୋଟିଏ
କଣରେ ଡଳି ପଡ଼ିଲା)

ମୀରା—ଅଶୋକର କଣ ହୋଇଛି ମଉସା ?

ବିକାଶ—ତା ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି, ତୁ ଯା କାଲି ଆସି ଖେଳକୁ ।

(ମୀରାକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାହାରକୁ ଯାଇ ପୁଣି
ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାୟା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା)

ବିକାଶ—ମାୟା, ମାୟା ! !

(ମାୟା ଗୋଟାଏ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରାକାର ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ)

ମାୟା—(କ୍ଷୀଣ ସ୍ଵରରେ) ଅଶୋକକୁ ତୁମେ ନେଇଗଲ ? ମତେ
ଲୁଚାଇ ତାକୁ ନେଇଗଲ ?

(ସ୍ଵର କ୍ଷୀଣରୁ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ।

ବିକାଶ—ଅନାଦି ! ଅନାଦି ! (ଅନାଦି ଆସିଲା)

ଅନାଦି—କଣ ବାବୁ ?

ବିକାଶ—କଣ ଆଉ ହେବ ! ଅଶୋକ ସେଠି ପଡ଼ିଛି—ଏଠି ମାୟା
ଅବସ୍ଥା ଏମିତି ।

ଅନାଦି—କାଲିଠୁ ଗାଧୁଆ ନାହିଁ—ଖିଆ ନାହିଁ ।

ବିକାଶ—ତୁ ଯା ଗାଧୁଆ ଘରେ ପାଣି ଓ ଲୁଗା ରଖ । (ଅନାଦି ଭିତରକୁ ଗଲ) ମାୟା--ମୋ କଥା ଶୁଣ ମାୟା । ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ହୁଅ, ମୋ କଥା ଶୁଣ...

(ଗାଡ଼ି ପହଞ୍ଚିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା) ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଆସିଲେ ବୋଧ ହୁଏ । (ଡାକ୍ତର ଆସିଲେ) ଆସନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ-- ମାୟାକୁ ବୁଝାଇ କୁହନ୍ତୁ, ଅଶୋକ କେମିତି ଅଛି--

ଡାକ୍ତର--କେମିତି ଅଛି କହିବାର ବେଳ ତ ଆସି ନାହିଁ--କିନ୍ତୁ ସେ ଚନ୍ଦ୍ରା ତ ଆମର ।

ବିକାଶ--ଡାକ୍ତର ସି ପାଠୀ ସେଠି ଅଛନ୍ତି ?

ଡାକ୍ତର--ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି (ମାୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି) ତାଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଛି ।

ବିକାଶ--ମାୟା, ଏଇ ଦେଖ ମାୟା, ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ମାୟା--(ତମକ ପଡ଼ିଲା ପରି) କିଏ ?

ବିକାଶ--ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।

ମାୟା--ଅଶୋକକୁ ଆଣିଛନ୍ତି--ଅଶୋକ କାହିଁ ଡାକ୍ତର ବାବୁ, ମୋ ଅଶୋକ କାହିଁ ?

ଡାକ୍ତର--ଆପଣ ଦୁବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି--ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସନ୍ତୁ ।

ମାୟା-- ମୁଁ ଦୁବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ଆପଣ ଅଶୋକକୁ ମୋ ପାଖରୁ ଜୋର କରି ନେଇଯିବେ । ବୁଲନ୍ତୁ--ମୁଁ ତାକୁ ନେଇ ଆସିବି--ତାର ଅପରେସନ ହବ ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର--ଦେଖନ୍ତୁ । ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାକୁ ଆସିବାର କଥା ନୁହେଁ । କେବଳ ଆପଣଙ୍କ ଭୁଲ ଶୁଦ୍ଧିବା ଆଶାରେ ମୁଁ ପୁଣି ଏଠାରେ କହୁଛି, ଅପରେସନ୍ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ମାୟା—ଆପଣ ରୁପ କରନ୍ତୁ, ଅଶୋକକୁ ଛୁଇଁବାର ଅଧିକାର
ଆପଣଙ୍କର ନାହିଁ ।

ବିକାଶ—ମାୟା...

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ଅନୁନୟ କରୁଛି ମାୟାଦେବୀ । ମୋ କଥା ମାନି
ଧୀର ସ୍ଥିର ହୋଇ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତୁ । ଅଶୋକକୁ
ଦେଖିବେ—ତାର ସେବା କରିବେ...ନଚେତ୍ ଏଇ ଅବ-
ସ୍ଥାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏଠି ରହିବାକୁ ହେବ ।

ମାୟା—କି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଆପଣ । ଆପଣ ଡାକ୍ତର ନୁହନ୍ତି--ଆପଣ
ଗୋଟାଏ ଖୁମ୍ବ —ଗୋଟାଏ ଡକାୟତ । ଆପଣ ଯାଆନ୍ତୁ, ଚାଲି
ଯାନ୍ତୁ !

[ମାୟା ଏକାବେଳେକେ ବାହ୍ୟଜ୍ଞାନଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।
ହାତ ପାଖ ଟେବୁଲ୍ ଉପରୁ ଗୋଟାଏ ଫ୍ରେମ-ବରା ଫଟୋ ଉଠେଇ
ଆଣି କଥା କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ
ଗଲ୍ଲବେଳେ ଦେଖି ପାରିଲା ଯେ ସେଇଟା ଅଶୋକର ଫଟୋ ।
ଫଟୋଟାକୁ ଛୁତରେ ଯାକି ଧରି ଜୋରରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।]

ବିକାଶ—(ମାୟାକୁ ବସାଇ ଦେଇ) ଡାକ୍ତର ବାବୁ...ପ୍ଲିଜ୍...
ଡାକ୍ତର ବାବୁ ।

[ତା କଥାରେ ଅନୁଯୋଗ ଯେ ଡାକ୍ତର ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମା
କରନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତର କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କ୍ଷମ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।]

ଡାକ୍ତର—ମୁଁ ଯାଇଛି ମାୟାଦେବୀ--କିନ୍ତୁ ଆପଣ ଦେଖିବେ ମୋ
ହାତରେ ଛୁଣିଛି ଡକାୟତର ଛୁଣି ନା ଡାକ୍ତରର ଛୁଣି !...
(ବିକାଶକୁ) ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଥିବେ । (ଚାଲିଗଲେ)

ମାୟା—ଡାକର ବାବୁ...ମୋ' ଅଶୋକକୁ ଫେରାଇ ଦେଇ ଯାଅ
...ଡାକର ବାବୁ...

[ଡାକ ଡାକ ସଦର ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଛୁଟି ଯାଉଥିଲା ବେଳେ
ବିକାଶ ତାକୁ ଅଟକାଇଲା ।]

ବିକାଶ—ମାୟା (ମାୟା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଲୋଟି ପଡ଼ୁଥାଏ)

—ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଙ୍କ ଶେଷ—

ତୃତୀୟ ଅଙ୍କ

[ପୂର୍ବର ସେଇ କକ୍ଷାଦୁଇଦିନ କଟି ଯାଇଛି । ସମୟ—ସକାଳ ।
ବିକାଶ ଯେମିତି ଏକ ଅସଦ୍‌ବାୟୁ ଅବସ୍ଥାରେ ସୋପା ଉପରେ ଶୋଇ
ପଡ଼ିଛି । କନ୍ଧଟିରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ । କେବଳ ଅନ୍ତରାଳରୁ
ଭାସି ଆସୁଛି ଯନ୍ତ୍ର-ସଙ୍ଗୀତର କରୁଣ ଆଳାପ । ତୃତୀୟ ଅଙ୍କର
ପର୍ଦ୍ଦା ଅପସାରିତ ହେବା ପରେ କେତେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଏମିତି
କଟିଗଲା ।]

ବିକାଶ—(ହଠାତ୍ ଉଠି) ଅନାଦି, ଅନାଦି—(ଅନାଦି ଆସିଲା ।)

ଅନାଦି—ଏଇଠି ଏମିତି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ—

ବିକାଶ—ହଁ ଅନାଦି...ମୁଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି ।...ମାୟା କାହିଁ ?

ଅନାଦି—ସେ ଉପରେ ଶୋଇଛନ୍ତି...

ବିକାଶ—ଶୋଇଛି ତ ?

ଅନାଦି—ହଁ ।

ବିକାଶ—(ଦଶା ଦେଖି) ମୁଁ ଏତେ ସମୟ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲି ?

ଅନାଦି—ରୁ ଆଣିବି ବାବୁ ?

ବିକାଶ—ରୁ !! (ଅନାଦି ଉତ୍ତରକୁ ଯାଇ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କପେ ରୁ
ଘେନି ଆସିଲା ।)

ବିକାଶ—ଅନାଦି—

ଅନାଦି—ବାବୁ ।

ବିକାଶ—ମୁଁ କଣ କରିବି କହିଲୁ ଅନାଦି ? ଏମିତି ଆଉ କେତେଦିନ ଚାଲିବ ?

ଅନାଦି—ମା'ଙ୍କ କଥା କହୁଛନ୍ତି ତ ?

ବିକାଶ—ହଁ ... ଚାଲି ଦିନ ହେଉଗଲା; ସେ କିଛି ଖାଉ ନାହିଁ । ସେ ବଞ୍ଚିବ କେମିତି ?

ଅନାଦି—(ନିରୁତ୍ତର)

ବିକାଶ—ଅନାଦି ! ମୁଁ ଶୁଣୁଛି ଅନାଦି, ତୋ କଥା ସେ ରଖିବ ।

ଅନାଦି—ମୋ କଥା ?

ବିକାଶ—ହଁ...ତୋତେ ସେ ଶୁଣା କରେ—ବିଶ୍ୱାସ କରେ—
ତୁ କହିଲେ ହୁଏତ ସେ ଖାଇବ...।

ଅନାଦି—ମୁଁ କଣ କହୁନି ବାବୁ । ଦି'ବେଳା ତ କହୁଛି—

ବିକାଶ—ନାହିଁ ଅନାଦି...ତୁ ଯାଇ ତାକୁ ଡ଼ା । ତାକୁ ସବୁକଥା ବୁଝାଇ ଦେ । ମୋ କଥା ତ ସେ ଆଦୌ ଶୁଣୁନି । ମୋ ଉପରୁ ତା'ର ସବୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟି ଯାଇଛି...। ମତେ ଦେଖିଲେ ଯେମିତି ଏକାବେଳକେ ସେ ଶୁଗରେ—ଦୃଶାରେ ଜଳି ଯାଉଛି ।

ଅନାଦି—ସତ କହୁଛି ବାବୁ—ଏ ସବୁ ଡଙ୍ଗା ଡଙ୍ଗା ଦେଖି ମୋ' ମନ ଟିକା ପଡ଼ିଗଲାଣି । କଥା ପଦେ କହିବାକୁ ବି ମୁଁ ଭରସା ପାରୁନି...

ବିକାଶ—ମୁଁ ଜାଣେ ଅନାଦି...ଆମ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତମେ ସବୁ ବି ଏ ଅବସ୍ଥା ଶୋଷୁଛ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କଣ କରିବି କହ...।

ଅନାଦି—ମୁଁ କହୁଛି ବାବୁ—ମା'ଙ୍କୁ ଆପଣ କୁନି ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଚାଲ ।

ବିକାଶ—ଅନାଦି !

ଅନାଦି—ମୋ କଥା ମାନ ବାବୁ । ଚାରିଦିନ ହେଉଗଲାଣି...
କୁନି ବାବୁଙ୍କ ଦେହ ତ ଭଲ ହୋଇ ଆସିବଣି - ତାକୁ
ସେଠିକି ନେଇ ଚାଲି । ନଇଲେ ବାବୁ...ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଛି,
ସେ କାହାରି କଥା ଶୁଣିବେ ନାହିଁ । ଏମିତି ନ ଖାଇ ନ ପିଇ
ପଡ଼ି ରହିବେ । ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି କଣ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ହେବ !

ବିକାଶ—ତୁ ତ ଭଲକରି ଜାଣୁ ଅନାଦି, ଡାକ୍ତର ବାରମ୍ବାର ମନା
କରି ଯାଇଛନ୍ତି—

ଅନାଦି—ଡାକ୍ତର ଖାଲି ଏଇ କଥାକୁ ମନା କରି ଦେଇ ଗଲେ !!
ଏଣେ ଯେ ଗୋଟାଏ ଲୋକ କୋଉଠୁ ଆସି କୋଉଠି ରହିଲଣି,
ସେ କଥା ବୁଝୁଛି କିଏ ? ଏ କଥା କୋଉ ଡାକ୍ତରୀ ପାଠରେ
ଲେଖା ହେଉଛି ଯେ କୁଆଟାକୁ ନେଇ ଯାଇ ମା' ପାଖକୁ
ନୁହେଇ ରଖିବ ?

ବିକାଶ—ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—ମତେ ତେମେ ବାବୁ ମାର, ହାଣ, ଯାହା କର ପଛକେ,
ମୁଁ କହିବି ଏଇଟା ଠିକ୍ ବିଚାର ହେଲା ନାହିଁ । ଯୋଉ
ମା' ଦଣ୍ଡେ କୁନି ବାବୁକୁ ନ ଦେଖିଲେ ପାଗଳ ହେଇ-
ଯାଆନ୍ତି—ସିଏ ରହିଲେ ଠାଏ—ଆଉ କୁନି ବାବୁ ରହିଲେ
ଠାଏ—ଏଇଟା କ'ଣ ଭିତର ହେଲା ?

ବିକାଶ—ତୁ ଏକଥା କହି ପାରୁଛୁ ଅନାଦି, ମାୟାକୁ ଏ ଦୁଃଖ
ଦେବି ବୋଲି ମୁଁ ଅଶୋକକୁ ତା' ଠାରୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇଛି !!
ଅଶୋକ ମୋ'ର ପୁଅ—ମାୟା ମୋ'ର ସ୍ତ୍ରୀ—କାହା ପାଇଁ
ମୁଁ କାହାକୁ କଷ୍ଟ ଦେବି ? କାହା ପ୍ରତି ଅବିଚାର କରିବି ?
ଏ କଥା କଣ କେହି ତୁମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ?

ଅନାଦି—ମୁଁ କ'ଣ ଦେଖୁ ନାହିଁ ବାବୁ... ତମେ ଏବେ କୋଉ ଭଲରେ ଚକ୍ର ? ତମ ଅବସ୍ଥା ଆସି କ'ଣ ହେଲାଣି ? ହେଲେ ବାବୁ—ସେ ପର ମା...ମା' ମନ ଆଉ କାହିଁ ଥାଏ ?

ବିକାଶ—ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ଅନାଦି—ସବୁ ବୁଝେ । ହେଲେ ଏ କଥା ବି ତୁ ଜାଣିଥା ଯେ, ହଜାରଟା ମା'ର ସ୍ନେହ-ମମତା ଅଶୋକର ବେମାର ଭଲ କରି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ମାୟାର ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ଅଶୋକ ପାଖରେ ତାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି ଅଶୋକର ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହବ ?

ଅନାଦି—କିଛି ହବ ନାହିଁ ବାବୁ । କୁନି ବାବୁକୁ ସେହି ଭଗବାନ ସାହା । ଆପଣ ଏଣେ ମା'ଙ୍କ କଥା ବୁଝନ୍ତୁ । ତାକୁ ଥରେ ସେଠିକି ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ । ନଇଲେ ତାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଯେ କ'ଣ ହବ...

ବିକାଶ—ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହେଲେ ବି ଡାକ୍ତର ନ କହିବା ଯାଏ ମାୟା ସେଠିକି ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁ ଯା...

ଅନାଦି—ଭଲ କଥା ବାବୁ—ତମ ଇଚ୍ଛା ଯାହା ତମେ କର । ମୁଁ ଚାହେଁ ବାକର ଲୋକ—ଯାହା ଦେଖିଲି ତାହା କହିଲି । ତମ ସ୍ତ୍ରୀ—ତମ ପୁଅ—ତାଙ୍କ ଭଲ ମନ କ'ଣ ତମରୁ ମୁଁ ବେଶୀ ଦେଖିବି ? ହେଲେ ବାବୁ...

ବିକାଶ—କଣ ପୁଣି କହୁଛ ?

ଅନାଦି—ମୁଁ ଏ ଘରେ ଆଉ ଚଳି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ବିକାଶ—ଚଳି ପାରିବୁ ନାହିଁ ?

ଅନାଦି—ନାହିଁ ବାବୁ—ମୁଁ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହୁଛି, ମତେ ତେମେ ବଦା କରି ଦିଅ । ଘରର ଯେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତାଙ୍କର ତ ଏ ଅବସ୍ଥା—ଏ ଘରେ ଆଉ ଚଳିବ କିଏ ? ଆସି ଚାଲି ଚାଲି ଦିନ

ହେଇଗଲା; ତାଙ୍କ ବାଟରେ ସିଏ — ଆପଣଙ୍କ ବାଟରେ ଆପଣ !

ଏଠି ଆଉ ଚଳିବ କିଏ ?

ବିକାଶ—(ଗୁଣି) ବେଶ୍ ନ ଚଳିବୁ ତ, ତୋ ଇଚ୍ଛା ଯୁଆଡ଼େ ତୁ

ଗୁଲିଯା — ଏଇକ୍ଷଣି ଗୁଲି ଯା — ଯା କହୁଚି — (ଅଭୟ ଆସିଲା)

ଅଭୟ—କ’ଣ ହେଇଚି ? କ’ଣ ହେଇଚି ବିକାଶ ? ଅନାଦି !

କଥା କଣ ?

ବିକାଶ—ତା’ର ସାହସ ଦେଖୁରୁ ! ଅଭୟ । ସେ ମୋତେ ଧମକ

ଦଉଚି ଯେ, ସେ ଏ ଘରେ ଚଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ

କୁଆଡ଼େ ମୋତେ ଶାସନ କରିବ !!! ପାଜି — ବଦ୍ ମାସ୍...

ଅଭୟ — ଟିକିଏ ଥୟ ଧର ବିକାଶ !—ଏମିତି କାହିଁକି ହଉରୁ ?

ଅନାଦି କଣ ଏ ଘରେ ନୂଆ ହେଇଚି ।

ବିକାଶ—ତା’ ଆଖିରେ କୁଆଡ଼େ ସବୁ ଦୋଷ ମୋ’ର ! ମୁଁ ମାୟା

କଥା କିଛି ବୁଝୁନି—ମୁଁ ତାକୁ ପଚାରୁନି—ଆଉ ସେଥିପାଇଁ

ସେ ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ !—ଯିବୁ ତ ପୁଣି ଠିଆ ହେଲୁ

କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ଛୁ, ଛୁ ବିକାଶ—ଏ ସବୁ କଣ ହଉଚି ? ମାୟା ଉପରେ

ଅଛି ଯେ, ତା’ର ଯା’ ଅବସ୍ଥା—ତୁ ଏମିତି ହେଲେ ଫଳ କ’ଣ

ହବ କହିଲୁ ?

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ଅଭୟ—ମୁଁ ଏଠି ରହିବି କେମିତି ? ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ

ଆଖିରେ ମୁଁ ଦୋଷୀ—ମୁଁ ସବୁ ଭୁଲ କରିଚି !! କିନ୍ତୁ ତୁ ତ

ଜାଣୁ ଅଭୟ—ମୁଁ କଣ କରିଚି—ନ କରିଚି—?

ଅଭୟ—ହଁ ! ମୁଁ ଜାଣେ—(ଅନାଦିକୁ) ଅନାଦି—ନୂଆବୋଉ

କଣ କରୁଚନ୍ତି ?

ଅନାଦି—ଉପରେ ଶୋଇଥିଲେ ତ ।

ଅଭୟ—ତୁ ଶୁଣ ଅନାଦି—ଏଇ ଘରେ ତୋର ସାରା ଜୀବନ ଆସି କଟିଲଣି । ତୁ ଯଦି ଏମିତି ଅବୁଝା ହଉ—ସବୁ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଦେଇ ନ ଚାହିଁ...ତୋ' ମା'ଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ତ ଦେଖିବୁ—

ଅନାଦି—ଅବସ୍ଥା ଆଉ କଣ ଦେଖିବି ବାବୁ, ଏଠିକା ଭଙ୍ଗ ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି । ମୁଁ ବି ବାବୁ ପିଲପିଲି ନେଇ ଘର କରିବି । ମୋ ଛୁଆଟା ଏମିତି ହେଇଥିଲେ ମୁଁ କଣ ତାକୁ ତା' ମା'ଠୁ ଛଡ଼େଇ ନେଇଥାନ୍ତି ? ଏଇ କଥା ତମେ ମତେ କହୁଛ ?

ବିକାଶ—ସେ ମୂର୍ଖଟା କଥା ତୁ ଶୁଣୁଛୁ କାହିଁକି ଅଭୟ ?

ଅଭୟ—ବିକାଶ । କାହାକୁ ତୁ କଣ କହୁଛୁ ? ନିଜ ଲୋକଠୁ ବଳି ଆପଣାର ହୋଇ ସେ ତମ ପାଖରେ ତଳି ଆସୁଛି...

ଅନାଦି—ଆପଣ କହିଲେ ବାବୁ...ମା'ଙ୍କର ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି କାହା ପ୍ରାଣ ଭଲ ନ କାନ୍ଦିବ ?

ଅଭୟ—କିନ୍ତୁ ଅନାଦି, ତୋ'ର ତ ପୁଣି ଏ କଥା ବୁଝିବା ଭବିଷ୍ୟତ ଯେ...ଏ ବିପଦ ବେଳେ ତମେ ସମସ୍ତେ ଯଦି ଏମିତି ଅଧୀର ହୋଇ ଉଠିବ, ତେବେ ବିପଦ ନ କମି ବରଂ ବେଳକୁ ବେଳ ବଢ଼ିବ । ତୋ'ର ଏଇ ମା'କୁ ଦେଖ—ସବୁ କଥା ସେ ହସତ ନାଶୁଚନ୍ତି—ଅଥଚ ସେ ଏକାବେଳକେ ପାଗଳୀଙ୍କ ପରି ହେଇଗଲେଣି...ଏ ଘର ତ ଆଉ ଘର ହୋଇ ରହିନି...

ଅନାଦି—ମୁଁ ସେଇ କଥା କହୁଛି ବାବୁ—ଛୁଆଟାକୁ ଆଖିରେ ଟିକିଏ ଦେଖିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସିନା—

ଅଭୟ—ମୁଁ ବି ସେ କଥା ବୁଝୁଛି ଅନାଦି । ମା' ତା'ର ପୁଅ ପାଖକୁ ଯିବ—ଏ କଥା ମନା କରିବ କିଏ ? ହେଲେ ତାକୁ କ'ଣ କିଏ ଜାଣି ଶୁଣି ସେଠିକି ଛୁଡ଼ୁନାହିଁ ? ଅଶୋକର ଘା'

ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିନି । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ସେ ଅଶୋକ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେଠି ଏମିତି କନ୍ଦାକଟା କରନ୍ତି, ତା'ହେଲେ ଲଭ କିଛି ହବନି । ସମସ୍ତଙ୍କର ଭଲ ପାଇଁ ଯାହା କରାଯିବାର କଥା, ତାହାହିଁ କରାଯାଉଛି । ତୁ ଯା — ତୋ କାମ ଦାମ କର । (ଅନାଦି ଚାଲିଗଲା) ଆଜ୍ଞା ବିକାଶ, ତୁ କଣ ବୁଝୁଁ ଯେ ଏ ଘରେ ଚାକର ବାକର କେହି ରହିବେ ନାହିଁ ? ସବୁଦିନେ ଏଠି ଏଇ ପାଗଳାମି ଚାଲୁଥିବ ... ।

ବିକାଶ — ମତେ କ୍ଷମା କର ଅଭୟ — କାହିଁକି କେଜାଣି — ମୋର ସବୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଯେମିତି ମୁଁ ହରାଇ ବସିଥିଲି...

ଅଭୟ — ତା'ର ଦେଖୁଛି । କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଆଜି ତୋର ଏମିତି ଅଧୀର ହୋଇ ପଡ଼ିବାର କାରଣ ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି । ଯେତେବେଳେ ସବୁ ବିପଦ ଆସି ତୋ ମଥା ଉପରେ ଭାଜି ପଡ଼ୁଥିଲା ସେ ବେଳ ତ କଟି ଯାଇଛି — ଆଉ ଆଜି ପୁଣି... ଆଜ୍ଞା — ଗୁଡ଼ି ସେ କଥା, ନୂଆବୋଉଙ୍କ ଖବର କଣ ? ସେ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?

ବିକାଶ — ଏଇ ସବୁ ଘଟଣାରୁ ତୁ କଣ ବୁଝି ପାରୁନୁ ?

ଅଭୟ — ତୁ କହ ତ — ନୂଆବୋଉ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?

ବିକାଶ — କାଲି ରାତି ସାରା ତାକୁ ନିଦ ନ ଥିଲା । ଆଜି ଏଇ ଶୋରରୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ବେଳେବେଳେ ଅନେକ ସମୟ ଧରି ଚାପ ହୋଇ ବସି ରହୁଥାଏ — କଣ ଯେମିତି ଶୁଭୁଛି । ତା ପରେ ହଠାତ୍ ଖୁବ୍ ବିକଳ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠେ !! ମୋ ସାଙ୍ଗେ ପଦେ କଥା ବି କହିନି ।

ଅଭୟ — ଖାଇଚନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ତୁ ପାଗଳ ହେଲୁ ଅଭୟ — ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ତା'ର ଶିଆ-
ପିଆର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁ କୋଉଠି ?

ଅଭୟ—ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛି ବିକାଶ—କମିତ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ
କଟିଯାଉ—ନୂଆବୋଉଙ୍କ ମୁହଁରେ ପୁଣି ହସ ପୁଟି ଉଠୁ—
ଅଶୋକ ସାଥରେ ତାଙ୍କର ସେହି ହସ ଖୁସିର ଦିନ ପୁଣି
ଫେରିଆସୁ ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ଅଭୟ—ମୋ ର କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ଗୋଟାଏ
ଆଶଙ୍କା ହଉଛି —

ଅଭୟ—କି ଆଶଙ୍କା ?

ବିକାଶ—ଏ ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ଭାଷଣ ଝଡ଼ ଆସିବାର ପୂର୍ବ
ସୂଚନା । କିଛି କୁଆଡୁ ନ ଥାଇ ମାୟା ହୁଏତ ହଠାତ୍ କଣ
ନାହିଁ କଣ କରି ବସିବ ।

ଅଭୟ—ଅସମ୍ଭବ ! ଏ ସବୁ ଉଦ୍‌ଭଟ ଚିନ୍ତା ତୋ ମନକୁ ଆଣୁରୁ
କାହିଁକି କହିଲୁ ? ଆଉ ଦିନ ଦି'ଟା ଯାଉ ଦେଖିବୁ, ଅଶୋକ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ ହେଇ ଡାକ୍ରର ଖାନାରୁ ଫେରି ଆସିବ...ଆଉ
ମାୟା ପୁଣି ପୂର୍ବପରି ଅଶୋକ ସହିତ ହସି ଖେଳି ଦିନ
କାଟୁଛି...

ବିକାଶ—ତୁ ଠିକ୍ କହୁଛୁ ଅଭୟ !! ଦି ଦିନ ପରେ ଅଶୋକ—

ଅଭୟ—ତୁ ଆଉ ଅନ୍ୟ କଥା ଭାବୁଛୁ କ'ଣ ?

ବିକାଶ—ନା ଅଭୟ—ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଭାବୁନି । ତୋ'ର କଥା
ଠିକ୍—ଅଶୋକ ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ—ମାୟା ଅଶୋକକୁ
ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ଯାହା ସବୁ ଦଟିଗଲା, ସେଥିପାଇଁ ମାୟା
କ'ଣ ତା ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଧରି ମତେ କେନ୍ଦ୍ର ହେଲେ କ୍ଷମା
କରି ପାରିବ ?

ଅଭୟ—(ହସି) ବିକାଶ, ଦଶ ବର୍ଷ ହେଲା ବିବାହ କରି ତୁ ଏଇ ଗୋଟିଏ ଘଟଣାରେ ଏମିତି ଶୂନ୍ୟବାଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛୁ ? ଅଶୋକ ଫେରି ଆସୁ—ଦେଖିବୁ—ମାୟା ସହିତ ତୋର ସମ୍ପର୍କ ତନୁ ଗୁଣ ମଧୁର ହୋଇ ଉଠିବ ! କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା ବିକାଶ—

ବିକାଶ—କ'ଣ ?

ଅଭୟ—ମୋ ମତରେ—ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁକୁ ଭଲ ପାନ୍ତି—
 . ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ଭଲ ପାନ୍ତି—ଆପଣ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ପ୍ରାଣ ଦିଆ ନିଆ କଥାଟି କେହି କାହାକୁ ନ ଜଣାନ୍ତି । ଜଣାଇଲେ ବିପଦ ।

ବିକାଶ—କିନ୍ତୁ ଅଭୟ, ଏ ଦୁଇଟା ଦିନ ମୋର କଟିକ କେମିତି ?
 ଏ ଦୁଇ ଦିନ ମତେ ଯେମିତି ଦିଶୁଛି ଯୁଗ ପରି ମନେ ହଉଛି ।

ଅଭୟ—ତୁ ବି ପିଲାଙ୍କ ପରି ହଉଛୁ ବିକାଶ । ଏଇ ତ ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ
 ବୁଦ୍ଧିବନ କଟି ଗଲଣି । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦିନ ସେମିତି
 କଟିଯିବ—

ବିକାଶ—ଆଖି ଆଗରେ ତ ତୁ ଦେଖୁଛୁ—ଏ ପାଖରେ ଅଶୋକକୁ
 ଦେଖିବା ପାଇଁ ମାୟା ମୋ ପାଖରେ ଅଳ୍ପ କରୁଛି—ଯିଦ୍
 ଧରୁଛି—କାନ୍ଦୁଛି—ପାଗଳୀଙ୍କ ପରି ହୋଇ ଯାଉଛି...ଆଉ
 ସେ ପାଖରେ ଡାକ୍ରର ବାବୁଙ୍କର ସେହି କଥା ଆଦେଶ—ଏ
 ଅବସ୍ଥାରେ ମାୟାକୁ ଅଶୋକ ନିକଟକୁ ଅଣାଯାଇ ପାରିବ
 ନାହିଁ !

ମାୟା—(ଉପରୁ) ଅଶୋକ—ଅଶୋକ—

ବିକାଶ—ମାୟା ଉଠିଲଣି ଅଭୟ ।...

ମାୟା—(ଉପରୁ ପୂର୍ବପରି) ଅଶୋକ ।

ବିକାଶ—ଶୁଣୁରୁ ଅଭୟ—ସେ ଅଶୋକକୁ ଡାକୁଛି ।...

[ମାୟା ପୂର୍ବପରି ଅଶୋକକୁ ଡାକି ଡାକି ଗୋଟାଏ ଯେମିତି ଅର୍ଦ୍ଧ-ଚେତନ ଅବସ୍ଥାରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ବେଳେ ସିଢ଼ି ପାହାଚ ଉପରେ ଝୁଲି ପଡ଼ିଲା । ବିକାଶ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସିଢ଼ି ଉପରକୁ ଉଠିଗଲା । ମାୟା କିନ୍ତୁ ନଜେ ଉଠି ବିକାଶର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଆଦୌ ଦ୍ରୁଷ୍ଟେୟ ନ କରି, ସେମିତି ଡାକି ଡାକି ସଦର ଦରଜା ଆଡ଼କୁ ଛୁଟିଗଲା ।]

ବିକାଶ—ମାୟା—ମାୟା...ଅଭୟ !

[ଅଭୟ ମାୟା ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ତାକୁ ଅଟକାଇଲା ।]

ମାୟା—ବାଟ ଛାଡ଼ନ୍ତୁ ଅଭୟ ବାବୁ—ମୁଁ ଯିବି । ମୋ ଅଶୋକ ପାଖକୁ ମୁଁ ଯିବି—ଅଶୋକ ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇ ମତେ ଡାକୁଛି—ବାଟ ଛାଡ଼ନ୍ତୁ—ମୁଁ ଯିବି...।

ଅଭୟ—ଅଶୋକ କାହିଁ ମାୟା ଦେଖା ? ସେ ପରା ଡାକ୍ତର ଶାଳାରେ...।

ବିକାଶ—(ମାୟା ନିକଟକୁ ଆସି) ମାୟା !

ମାୟା—ସେ ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇ ମତେ ଡାକୁଛି । ଆପଣ ଉଠନ୍ତୁ, ମୁଁ ଯିବି । ଅଶୋକ—ତୁ ରହ ଅଶୋକ, ମୁଁ ଯାଉଛି (ବିକାଶକୁ) ମୁଁ ତମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି, ତମେ ଯାଅ ଭଲ—ତାକୁ ଡାକି ଆଣ ।

ବିକାଶ—(ମାୟାର ଦୁଇ କାନରେ ହାତ ରଖି) ତମର କ'ଣ ହେଉଛି ମାୟା ? ମାୟା !!...

ମାୟା—ଏଁ ! ଅଶୋକ କାହିଁ ?

ବିକାଶ—ତମେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲ ମାୟା । ଅଶୋକ ପରା କେବିନ୍‌ରେ ଅଛି ।

ଅନାଦି—ମା—

ମାୟା—କ'ଣ ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—ଆସ ମା, ଏଣିକି ଆସ ।

ମାୟା—ଅଶୋକ କାହିଁ ଅନାଦି ?

ଅନାଦି—ତମେ ଆସ ମା' ଆସ—କୁନିବାବୁ ପାଖକୁ ମୁଁ ତୁମକୁ
ନେଇଯିବି—ଆସ ।

[ମାୟା ଯନ୍ତ୍ର-ଗୁଳତା ପରି ଅନାଦିକୁ ଅନୁସରଣ କଲ ।
ଦୁହେଁ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ବିକାଶ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ
ଯାଉଥିଲା ।]

ଅଭୟ—ତୁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛୁ ବିକାଶ ? ତୁ ଏଠି ରହ, ଏମିତି
ବୋକାଙ୍କ ପରି ଚାହିଁ ରହିବୁ କ'ଣ ? ଆ—ଶୁଣ ।

ଅନାଦି—(ଭିତରୁ) ତୁମକୁ ଗୁଡ଼ାରି ହଉଛି ମା'—ଏଇ ଟୋପାକ
ପିଇଦିଅ ।

[ମାୟା ହାତରେ ଗୋଟାଏ ଦୁଧ ଗ୍ଳାସ ଧରି ଆସିଲା ।
ପଛେ ପଛେ ଅନାଦି]...ମା—କୁନିବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ଦୁଧ
ରଖିଛି । ତମେ ଏତକ ପିଇ ଦିଅ ।

ମାୟା—ତୁ ରହ ଅନାଦି—ମୁଁ ଅଶୋକକୁ ଆଗେ ପିଆଇ ଦିଏ ।

ଅନାଦି—ମୋ କଥା ଆଗେ ମାନ ମା—ତମେ ଏ ଦୁଧ ଟୋପାକ
ପିଇ ଦିଅ—ତମେ ନ ପିଇଲେ କୁନିବାବୁ କେବେ
ପିଇବେନି ।

ମାୟା—ପିଇବନି ? ସବୁ ଦିନେ ତ ସେ ଏମିତି ପିଏ—ଆଜି
କାହିଁକି ପିଇବନି ? (ବିକାଶକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଦେଖି ଯେମିତି
ଡରିଗଲା ।)

ମାୟା—ଅଶୋକକୁ ତୁ ଲୁଚାଇ ଦେ ଅନାଦି । ପୁଣି ସେ ତାକୁ ନେଇ ଯିବେ ।

ବିକାଶ—ଦେଖୁଛୁ ଅଭୟ—

ଅଭୟ—ମାୟା ଦେଖ—

ମାୟା—କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ଅଭୟ—ବିକାଶ ଅଶୋକକୁ ନେଇନି—ମୁଁ ଏଠୁ ତାକୁ ନେଇ ଯାଇଛି । ବିକାଶ ତ ସେଇଦିନୁ ଏ ଘର ଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯାଇନି—ତାକୁ ଆପଣ ଦୋଷ ଦେଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ?

ମାୟା—ମୁଁ କାହାକୁ ଦୋଷ ଦଉନି । ଅନାଦି, ତୁ ଯା—ନଇଲେ ସେ ପୁଣି ତାକୁ ନେଇଯିବେ ।

ଅଭୟ—ନୂଆବୋଉ, ବିକାଶ ତମର ସ୍ବାମୀ—ସେ କାହିଁକି...

ମାୟା—ମୋ'ର ସ୍ବାମୀ କେହି ନାହାନ୍ତି—

ଅନାଦି—ମା !! ଏ କଥା ତୁଣ୍ଡରେ ଧରନ୍ତି ମା !!

ବିକାଶ—ତୁ ଯା ଅନାଦି...ତାଙ୍କର ଯା' ଇଚ୍ଛା ସେ କହି ଯାଆନ୍ତୁ, ତମେ ଠିକ୍ କହିବ ମାୟା—ମୁଁ ତମର କେହି ନୁହେଁ ।

ଅନାଦି—ତମେ ଆସ ମା—ଏଠୁ ଚାଲି ଆସ—ଗିଲ୍‌ସଟା ମତେ ଦିଅ—ଆସ—[ଅନାଦି ପଛେ ପଛେ ମାୟା ପୁଣି ଭିତରକୁ ଗଲା]

ଅଭୟ—ତୁ ଏ ସବୁ କଣ କହୁଛୁ ବିକାଶ ? ଦେଖୁଛୁ ତ ତାଙ୍କ ମନର ଅବସ୍ଥା...ସେ କଣ କହୁଛନ୍ତି...ସେ ନିଜେ ହୁଏତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଅଥଚ ତୁ ଏମିତି ପାଗଳଙ୍କ ପରି ହଉଛୁ ?

ବିକାଶ—ମୋର ପାଗଳ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ୍, ଅଭୟ—ମୁଁ ଆଉ ପାରିବି ନାହିଁ (କାଉଁରରେ ବସି ପଡ଼ିଲା) ।

ଅଭୟ—ଆଗୁ ତୁ ଏଠି ଟିକିଏ ବସ୍ତ୍ରାମ ନେ—ମୁଁ ଆସୁଛି । ହଁ,
ଡାକ୍ତର ବାବୁକୁ ଫୋନ କରିଥିଲୁ ?

ବିକାଶ—ନା.....

ଅଭୟ—ସେ ବି ଫୋନ୍ କରି ନାହାନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ନା.....

ଅଭୟ—ମୁଁ...ତା ହେଲେ ଅଶୋକକୁ ଦେଖି ଆସେ ।

(ଅଭୟ ଚାଲିଗଲା । ବିକାଶ ସେମିତି ବସିଥାଏ । ଟିକିଏ
ପରେ ବଇ ମାମୁଁ ଆସିଲେ)

ବଇ—ଆସ ଭାଇ ଭିତରକୁ ଆସ.....

ବିକାଶ—କିଏ ?

ବଇ—ତମ ଶୁଶୁରେ ଆସିଛନ୍ତି ।.....

ବିକାଶ—ହଠାତ୍ କେମିତି ଆସିଲେ (ମାଧବ ଆସିଲେ)...
ଆପଣ ?

ମାଧବ—ମୁଁ ଶୁଣିଲି...ଅଶୋକର କଣ ଅପରେସନ୍ ହେଇଛି—
ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ?

ବିକାଶ—ହଁ ତା'ର ଟନସିଲ୍ ଅପରେସନ୍ ହୋଇଛି ।

ବଇ—ସେଇଥି ପାଇଁ ତାହା ହେଲେ ମାୟାବାଣୀ ସେବନ ଗୃହରେ
କୃତ୍ୱାନ୍ତ ଆମ ବସାକୁ ଲୋକ ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳ ତ
ସେବନ ସକାନ୍ତି ଗାକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲି—ଆଜି ଫେରୁଛି ।

ମାଧବ—ମାୟା ତା ହେଲେ ଅଶୋକ ପାଖରେ ଅଛି ?

ବିକାଶ—ନା ।

ମାଧବ—ଆଉ କିଏ ଅଛି ସେଠି ?

ବିକାଶ—ତା'ର ସବୁ ସୁବିଧା ସେଠି କରାହେଇଛି । ସେ କେବନ୍ରେ
ରହିବ ।

ମାଧବ—ମାୟା କାହିଁ ? (ଡାକିଲେ) ମାୟା !

(ମାୟା ଭିତରୁ ଆସି କେବଳ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ମାଧବଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା)

ମାଧବ—ତୋ'ର କଣ ହେଇଛି ମା ? କଥା କହୁନୁ ଯେ ?

ମାୟା—ବାପା ! (ଜୋରରେ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା) .

ମାଧବ—ଏ କଣ ମାୟା ? ଏମିତି କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? କଣ ହେଇଛି
କହ—ମାୟା ?

ବଇ—ମାୟାଗଣୀ ?

ମାଧବ—ବିକାଶ ବାବୁ, ମାୟାର କଣ ହେଇଛି ? ତୁ ଏମିତି
କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ମାୟା ? ତୁନି ହ—କହ କଣ ହେଇଛି ?
ମାୟା ?

ମାୟା—ମତେ ତମେ ନେଇ ଚାଲି ବାପା—ମୁଁ ଏଠି ରହି ପାରିବି
ନାହିଁ ।

ବଇ—କଥା କ'ଣ ବିକାଶ ବାବୁ ?

ମାଧବ—ଅଶୋକର ଦେହ କେମିତି ଅଛି ଆଗେ କହିଲୁ ?

ମାୟା—ମୁଁ ଜାଣିନି ।

ମାଧବ—ତୁ ଜାଣିନୁ ?.....ବିକାଶ ?

ବିକାଶ—ଆପଣ ଆଗେ ମୁହଁ ହାତ ଧୁଅନ୍ତୁ । ପରେ ସବୁ ଶୁଣିବେ ।

ମାଧବ—ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି ମାୟା । ଅଶୋକର ଅପରେସନ୍,
ଅଥବା ତୁ କିଛି ଜାଣିନୁ ।

ମାୟା—କେମିତି ଜାଣିବି ?.....ମୁଁ ଶୋଇଥିଲା ବେଳେ ମତେ
ଲୁଚାଇ ତାକୁ ଡାକିରଖାନା ପଠାଇ ଦିଆହୋଇଛି । ଆଜିକୁ
ଗୁରୁଦିନ ହେଇଗଲା, ମତେ ସେଠିକି କେହି ଛାଡ଼ିନାହାନ୍ତି ।
...ମୁଁ ଏଠି ଗୋଟାଏ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ।...

ମାଧବ—ଏ କଥା ସତ ବିକାଶ ?

ବିକାଶ—ହଁ । ତା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।.....

ମାଧବ—ଉପାୟ ନ ଥିଲା ?...କି ଉପାୟ ନ ଥିଲା ? ପୁଅ ପାଖକୁ

ମା ଯିବ—ଏଥିପାଇଁ ପୁଣି ଉପାୟ ଦରକାର ?

ବିକାଶ—ଆପଣ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲେ—

ମାଧବ—ଶୁଣିବାର ଅଛି କଣ ଯେ ଶୁଣିବ ? ଆଖି ଆଗରେ ତ

ସବୁ ଦେଖୁଛି । ପୁଅ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ—ମା ଏଠି ପଡ଼ି

କାନ୍ଦୁଛି—ଏଇଥିରୁ କଣ ସବୁ କଥା ବୁଝା ଯାଉଛି ?

ବିକାଶ—ଅଶୋକର ଏଇ ଦଶିକା ଫୁଲୁଥିଲାଟି ? ଏଇଠି କଣ

ଉପାୟ ନ ଥିଲା ଯେ ଅପରେସନ୍ ଯାଏ କଥା ଗଲା ।

ମାୟା—ଉପାୟ କରନ୍ତା କିଏ ? ରାତି ପାହିବା ଯାଏ ତ କେହି

ଅପେକ୍ଷା କଲେ ନାହିଁ ।

ମାଧବ—ଛୁଡ଼ । ତାଙ୍କୁ ଯାହା ଭଲ ଦିଶିଲା ସେ କଲେ; ମୋର

ସେଥିରେ କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ମାୟାକୁ ଆଜି

ଆମ ଦରକୁ ନେଇଯାଉଛି ।

ବିକାଶ—ଏଇଟା କଣ ଭଲ ହେବ ଭାଇ ? ଛୁଆଟା ଏ ଅବସ୍ଥାରେ

ପଡ଼ିଛି...ତମେ ବୁଲିଲ, ଆଗେ ତାକୁ ଟିକିଏ ଦେଖି

ଆସିବା ।

ମାଧବ—ଦେଖିବାକୁ ତ ଯିବି । କିନ୍ତୁ ମାୟାକୁ ମୁଁ ନେଇ ଯାଉଛି ।

ସେ ଆଜି ଯିବି ।

ବିକାଶ—ଭଲ କଥା । ଆପଣ ବୁଝାନ୍ତି ତ ତାକୁ ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ ।

ମୋର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମାୟା ଆଉ ଅଶୋକ ଦୁହଁଙ୍କର

ଭଲ ପାଇଁ ମୋର ଯାହା କରିବାର ମୁଁ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ମାୟାର

ମୋ ଉପରେ ତଳେ ହେଲେ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ

ଦେଖି ସେ ଯେମିତି ଗୋଟାଏ କିନାରା ଖୋଜି ପାଇବ ।

ଆପଣ ଯାହା ଉଚିତ ମନେ କରୁଛନ୍ତି—କରନ୍ତୁ ।

ମାଧବ—ମୋ ପାଖକୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ବି ଲେଖା ହେଲାନି ? ଅଭୟ—

ବାବୁ କଣ୍ଠରେ ସିନା ଦୟା ହେଲରୁ... (ଅଭୟ ଆସିଲା)

ଅଭୟ—(ନମସ୍କାର କରି) ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସିଲେ ?

ମାଧବ—ହଁ । କିନ୍ତୁ ଏତେ କଥା ତ ତମେ ଚିଠିରେ ଲେଖି ନ ଥିଲ

ଅଭୟବାବୁ...?

ଅଭୟ—ମୁଁ ସତ କହୁଛି ମଉସା, କଥା ଏତେଦୂର ଯିବ ବୋଲି

ମୁଁ ଆଦୌ ଆଶଙ୍କା କରି ନ ଥିଲି । ନୂଆବୋଉ ଯେ ଆମକୁ

ଶହୁ ଆଖିରେ ଦେଖିବେ, ଏ କଥା କିଏ ଜାଣିଥିଲା ?

ବଇ—ହଇହେ ଅଭୟ ବାବୁ—

ଅଭୟ—ଆଜ୍ଞା—

ବଇ—ଏ ଛୁଅ ମୁନରେ ଛୁଡ଼ିବା ପଦାର୍ଥ, କୁସଂସ୍କୃତ ଯାଏ ଗଲା

କାହିଁକି ?

ଅଭୟ—ତେବେ ବି ତ ଦେଖୁଛନ୍ତି ଛୁଡ଼ୁନି । ବିକାଶ, ଡାକ୍ତର

ବାବୁ ଏଠିକି ଆସି ନାହାନ୍ତି ?

ବିକାଶ—ନା'ତ...

ଅଭୟ—ମୁଁ ତେବେ ଭୁଲ୍ ଖବର ପାଇ ବାଟରୁ ଫେରି ଆସିଲି ।

ବଇ—ଅଭୟ ବାବୁ, ତମେ ଟିକିଏ ଚାଲ—ସେ ବାହାରିଆଟାକୁ

ଆମେ ଥରେ ଯାଇ ଦେଖିଆସୁ ।

ମାଧବ—ତା ଅବସ୍ଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଛି କେମିତି ?

ଅଭୟ—ଆଜି ସକାଳୁ ମୁଁ କିଛି ଖବର ପାଇନି । ଆପଣ ଆସନ୍ତୁ,

ଯିବା—

ମାୟା—ବାପା !

ମାଧବ—ତୁ ଯିବୁ ମା ? ଅଭୟ ବାବୁ—ମାୟା ବୁଲୁ ?

ଅଭୟ—(ବିକାଶ ସହିତ ଦୃଷ୍ଟି ବିନମୟ କରି) ସେ ଯିବାରେ
କିଛି ଆପଣ ନାହିଁ ସେ, କିନ୍ତୁ...

ମାଧବ—ଆଉ କିନ୍ତୁ କଣ ? କାହିଁକି ଭଲ ତମେ ସବୁ ତାକୁ
ଜୋର କରି ଅଟକାଇ ରଖୁଛ କହିଲ ?

ଅଭୟ—ଆପଣ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ମଉସା—ବୁରଦିନ ହେଲଣି,
ତାଙ୍କ ଖିଆପିଆରେ କିଛି ଠିକଣା ନାହିଁ । ଆପଣ ତ
ଆସିଲେଣି—ଆଗେ ତାଙ୍କୁ ଖୁଆଇ ପିଆଇ ସୁସ୍ଥ କରନ୍ତୁ—
ତା'ପରେ ସେ ଯିବେ ।

ବିଜୁ—ଅଭୟ ବାବୁ ଠିକ୍ କଥା କହିଛନ୍ତି ଭାଇ...(ମାୟାକୁ)
ମାୟାଗଣି !

ମାୟା—ନା ବାପା—ମୁଁ ଆଗେ ଯିବି—

ମାଧବ—ତୋ ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ହେଲଣି କହିଲୁ ?

ମାୟା—କିଛି ହେଉନା—ତମେ ବୁଲୁ...

ମାଧବ—ଏମିତି ପିଲଙ୍କ ପରି ହୁଅନ୍ତି ? ତୁ ଆଇଲୁ ମୋ ସାଥରେ
ଆ—(ଉପରକୁ ନେଇଗଲେ)

ଅଭୟ—ଅନାଦି !

ଅନାଦି—ଆଜ୍ଞା !

ଅଭୟ—ତୋ ମା'ଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ନେଇ ଯା...

(ଅନାଦି ଭିତରକୁ ଗଲା)

ବିକାଶ—ତାଙ୍କୁ ଆସିବା ପାଇଁ ତୁ ଚିଠି ଦେଖିଥିଲୁ ?

ଅଭୟ—ହଁ, ତାଙ୍କ ଆସିବାର ସୁଫଳ ଦେଖିଲୁ ତ ?

ବିକାଶ—ଦେଖିଲ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ବି ତ ମୁଁ ଦୋଷୀ ।

(ମାଧବ ଉପରୁ ଆସିଲେ)

ମାଧବ—ଏ ସବୁ କଥା ଦେଖି ମୋର ଭାରି ଦୁଃଖ ହେଉଛି ଅଭୟ
ବାବୁ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନି...

ଅଭୟ—ଆପଣ ଅସନ୍ନ ମୋ ସାଥରେ—ମୁଁ କହୁଛି ।

[ଅଭୟ, ମାଧବ ଓ ବଇ ଚାଲିଗଲେ । ବିକାଶ ଯେମିତି
ଶୁଣିରେ ନିଶ୍ୱାସ ମାରି ବସି ପଡ଼ିଲା । ତା'ପରେ ସେ ଉଠି
ଉପରକୁ ଯିବ ବୋଲି ଆଗେଇଲା, କିନ୍ତୁ କ'ଣ ଭାବି ସିଡ଼ି
ମୁହଁରୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଟିକିଏ ପରେ ଆସିଲା ଅନାଦି ।]

ଅନାଦି—ବାବୁ ! ଫେରି ଆସିଲା ବାବୁ ! ଉପରକୁ ଗଲାନି ?

ବିକାଶ—ନା ।

ଅନାଦି—ସକାଳୁ ଆସି ଏତେବେଳେ ହେଲାଣି—ତମେ ଦାନୁ ବ
ଦାରିଲ ନାହିଁ । ଆସ, ମୁଁ ପାଣି ଦେଲାଣି...ଆସ ।

[ଅନାଦି ପଛେ ପଛେ ବିକାଶ ଭିତରକୁ ଗଲା । ଟିକିଏ
ପରେ ଅଶୋକକୁ ସାଥରେ ନେଇ ଆସିଲେ ଡାକ୍ତର ।
ଅଶୋକ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ୱପ୍ନସ୍ୱପ୍ନ ସୁସ୍ଥ ।]

ଅଶୋକ—ବୋଉ କାହିଁ ..ବୋଉ ?

ଡାକ୍ତର—ତୁ ଟିକିଏ ରହ । ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଚମକେଇ ଦିବା ।

(ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଧୀର ଗଳାରେ ଡାକିଲେ) ଅନାଦି, ଅନାଦି ।

[ଅନାଦି ଆସି ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଯେମିତି ଚମକି ଉଠିଲା ।]

ଅନାଦି—କିଏ !! କୁନିବାବୁ !!

[ଆନନ୍ଦରେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଯାଇ ସେ କାହାକୁ ଡାକିବ—
କ'ଣ କରିବ...ଯେମିତି ଠିକ୍ କରି ପାରୁ ନ ଥାଏ]

ମା...ମା...ବାବୁ !

ଡାକ୍ତର—ଏ ଅନାଦି—ଶୁଣ ।

ଅନାଦି—(ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥା ପ୍ରତି ଭ୍ରୂସେପ ନକରି ଡାକ
ଗୁଲିଥାଏ) ମା—ବାବୁ—ଏଣେ ଆସି ଦେଖ—କୁନିବାବୁ
ଆସିଲେଣି । ମା—

[ମାୟା ସିଡ଼ି ଉପରକୁ ଆସିଲା]

ଅଶୋକ—ବୋଉ !

ମାୟା—(ଶିପ୍ର ଗତିରେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି, ଅଶୋକକୁ କୋଳକରି)
ଅଶୋକ—ଅଶୋକ—ତୁ ମତେ ଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଚାଲି
ଯାଇଥିଲୁ ବାପ—ତୋ' ବୋଉକୁ ଗୁଡ଼ି ତୁ କୁଆଡ଼େ
ଯାଇଥିଲୁ...ମୁଁ କେତେ କାନ୍ଦିଲି...(କହୁକହୁ କାନ୍ଦୁଥାଏ)

ଅଶୋକ—ତୁ କାନ୍ଦନା ବୋଉ । ବାପା କାହାନ୍ତି କହ ।

[ବିକାଶ ଆସିଲା]

ଅଶୋକ—ବାପା ।

[ମାୟା କୋଳରେ ଅଶୋକକୁ ଦେଖି ବିକାଶ ଆନନ୍ଦରେ
କ୍ଷଣ କାଳ ପ୍ରବ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲା]

ବିକାଶ—ତୁ କାହା ସାଥରେ ଆସିଲୁ ରେ ଅଶୋକ ?

ଅଶୋକ—ଡାକ୍ତର ବାବୁ—

[ଡାକ୍ତର ସୋପା ପଛରୁ ସାମ୍ନାକୁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ]

ଡାକ୍ତର—ନମସ୍କାର ମାୟା ଦେବୀ । ଅଶୋକକୁ ପାଇଲେ ତ ?
ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ । କେବଳ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ
ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଯୋଉ ଦିଶୁ ଦେଇଛି,
ସେଥିପାଇଁ ମତେ ଆପଣ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।

[ମାୟା ମରବ । କିନ୍ତୁ ତା' ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ଜଣାଯାଏ
ଯେ, ସେ ନିଜେ ଅପରାଧୀ, ଆଉ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପ୍ରତି ତା'ର
ଦୃଢ଼ତାର ସୀମା ନାହିଁ । ଡାକ୍ତର କହି ଚାଲିଥାନ୍ତି—]

ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆପଣଙ୍କର “ଅଶୋକ — ଅଶୋକ”
ତାଙ୍କ ମୋ କାନରେ ବାଜେ—କିନ୍ତୁ ମୋର ଉପାୟ କ’ଣ
ଥିଲା କୁହନ୍ତୁ ?...ଆଗୁ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସେ—

ବିକାଶ—ରୁହନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ବାବୁ । ଅନାଦି ! (ଅନାଦି ଭିତରକୁ
ଗଲା)

ତାଙ୍କର—(ବିକାଶ ଓ ମାୟା ଦୁହଁଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି—ହସ ହସ
ମୁହଁରେ) ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋ’ର ବୋଧହୁଏ ଏଠି
ନ ରହିବା ଉଚିତ । ମୁଁ ପରେ ଆସିବି । ନମସ୍କାର ।

(ଚାଲିଗଲେ)

ଅଶୋକ—ବାପା—

ବିକାଶ—(ମାୟାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି) ତୋ’ର ତ ଏ ଘରେ ଆଉ
କେହି ବାପା ନାହାନ୍ତି ରେ ଅଶୋକ !

ମାୟା—ଶୁଣ । ତମେ ମତେ ସମା କର । ଅଶୋକ ପାଇଁ ମୁଁ
ଏକାବେଳକେ ପାଗଳ ହେଇ ଯାଇଥିଲି...ତମେ ମତେ
ସମାକର ।

[ସ୍ତ୍ରୀ ପରେ ବିକାଶର ବୋଧହୁଏ ଆଉ କିଛି କହିବାର
ନ ଥିଲା । ଏତିକିବେଳେ କାହାରୁ ଅଭୟ, ମାଧବ ଓ ବଇ
ମାମୁ ଆସିଲେ]

ଅଭୟ—ବାପୁ ! ଇଏ ଆସି ଏଠି...ଆମେ ଯାଇ ତେଣେ
ଖୋଜୁରୁ ?

ମାୟା—ଅଶୋକ—ଜେଜେଙ୍କୁ ଜୁହାର କର ।

[ଅଶୋକ ଜୁହାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମାଧବ ତାକୁ
କୋଳକୁ ଉଠାଇ ନେଲେ]

ବଇ—କ'ରେ ବାହାପିଆ ଟୋକା ! ଗୋଟାଏ ନାଟ ଲଗେଇ ଦେଲୁ, ନା ? ଦେ, ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ମୋ ପାଇଁ କ'ଣ ଆଣିବୁ, ଦେ ।

ଅଶୋକ—ତମ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଝୁଲୁ-ମାଳି ଆଣିବି ବଇ ଜେଜେ...ମାଳି ଗଢ଼େଇବ ?

[ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ]

ଯ ବ ନି କା

ପରିଶିଷ୍ଟ

[୧୯୫୭ ବସୁକ ମିଳନ ଉତ୍ସବର ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ ପ୍ରଧାନ ଅତିଥି ଭାବରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଗିରିନାଥଙ୍କର ରାସ୍ତା ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟି ପାଠ କରିଥିଲେ ।]

ଆଜି ଏହି ବସନ୍ତଋତୁରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ବିଷୟକ ଆଲୋଚନା ସଭାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଓ ସୁବିଧା ଦେଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଉଦ୍ୟୋଗ୍ନାମାନଙ୍କ ନିକଟରେ କୃତଜ୍ଞ । ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟକଳା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଣୀ କରିବାକୁ ବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ଏକାନ୍ତ ଅସମ । କେବଳ ନିଜର ଆନନ୍ଦ ନିମନ୍ତେ ବିରୁଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୁଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନାଟକ ମାତ୍ର ପାଠ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଅଛି, କିନ୍ତୁ ଧାର୍ଯ୍ୟବାହିକ ଭାବରେ ତାହାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାର ସୁବିଧା ପାଇ ନାହିଁ ଓ ନାଟ୍ୟକାର, ନାଟକ ସମାଲୋଚକ ପ୍ରେକ୍ଷାଗୁଡ଼ିଏ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏହି ସମାବେଶରେ କୌଣସି ଭାଷଣ ଦେବାର ଅଯୋଗ୍ୟତାରୁ ପଦେ ପଦେ ଉପଲବ୍ଧ କରୁଅଛି । ଉଦ୍ୟୋଗ୍ନାମାନଙ୍କୁ ସଶ୍ରବ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉପସ୍ଥିତ ବସନ୍ତଋତୁ ନିକଟରେ ସେମାନଙ୍କର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ନୈରାଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଅଛି ।

ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଆଜି ନାଟକର
 ଏକାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ଅତୁଳ୍ୟ ହେଉଅଛି, ଜାତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର
 ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ, ଜାତୀୟ ଭାବର ପରିପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ, ଜାତୀୟ
 ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ କୃତ୍ରିମତା ଯାକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ
 ନାଟ୍ୟକଳାର ବିକାଶ ସାଧନ ଏକାନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି,
 କିନ୍ତୁ ଏ ଦିଗରେ ଯେପରି ବିଚାର ପ୍ରୟୋଜନ, ଯେପରି ସାଧନା
 ଆବଶ୍ୟକ ତାହାର ଅଭାବ ଥିବାରୁ ଅନେକ ସମୟରେ
 ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ଚେଷ୍ଟା ଫଳପ୍ରସ୍ତ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ନାଟକ
 ସାହିତ୍ୟ, ମାତ୍ର ତାହା ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କ
 ସାହିତ୍ୟ ; କବିକଳ୍ପନାର ବର୍ଣ୍ଣାଳିରୁ ଉଦ୍ଧୃତ ସରସତା ପରିବର୍ତ୍ତରେ
 ଏଥିରେ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ନଗ୍ନ ପ୍ରତିଛବି ପଦେ ପଦେ ଦେଖାଯାଏ ।
 ନାଟକ କାବ୍ୟ, ମାତ୍ର ତାହା ଦୃଶ୍ୟ କାବ୍ୟ, କୋମଳକାନ୍ଥ ପଦାବଳୀର
 ମୃଦୁରଞ୍ଜନ ଅପେକ୍ଷା ଏଥିରେ ଅଭିନୟକଳା ସମ୍ପାଦକ ଚିନ୍ତାକଳା
 ସମୟକ ପରିସ୍ପର୍ଶ, ଅଳଙ୍କାରଗ୍ରାହ୍ୟ କାବ୍ୟର ମନୋହର ଶୋଭା
 ଅପେକ୍ଷା ଏଥିରେ ଜୀବନର ବାସ୍ତବ ରୂପାୟନ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ମନକୁ
 ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ନାଟକରେ ସାହିତ୍ୟର ବ୍ୟଞ୍ଜନାର୍ଥମ୍ଭ ଓ
 କାବ୍ୟର ତମତ୍କାରିଣୀ ଶକ୍ତି ନ ରହିଲେ ତାହାର ସରସତା
 ବ୍ୟାହତ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ନାଟକର ବିଚାର କରିବା ସମୟରେ
 ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଏକ ଦିଗରେ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ
 ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ କୁଶଳୀ ନଟନଟୀମାନଙ୍କର ଅଭିନୟ-
 କାଳୀନ ଚରଣ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଓ କଥୋପକଥନ ମାଧ୍ୟମରେ ଆବେଗ
 ବିଶ୍ଳେଷଣ ପ୍ରଭୃତିକୁ ମଧ୍ୟ ବିଚାର କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ
 ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହ ସହିତ ଏବେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ସଂପୃକ୍ତ ଯେ ଅଭିନୟ-
 ନିରୂପେକ୍ଷ ଆଲୋଚନା ନାଟକ ପକ୍ଷରେ ଅବାସ୍ତବ ବିଚାର ବୋଲି

ମନେ କରିବାକୁ ହେବ । ନାଟ୍ୟକାର ପାତ୍ରା ଲେଖେ ଅଭିନେତା ତାକୁ ରୂପାୟିତ କରି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ମନରେ ସାମୟିକ ବିଭ୍ରାନ୍ତି ଜାତ କରି ତାହାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶ୍ରବକୁ ବ୍ୟାଘାତ କରେ, କିନ୍ତୁ ଦର୍ଶକର ମନ ସାମାଜିକ ପରିବେଶ ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵତଃ ଅଭିଭୂତ ହେଉଥିବାରୁ ନାଟ୍ୟକାର ବା ଅଭିନେତା ଏହି ପରିବେଶକୁ ଏଡ଼ି ଦେଇ ନାଟକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ ନାହିଁ ।

ନାଟକର ଚିତ୍ରବିନୋଦନ କରିବାର ଶକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍, ଦର୍ଶକ ମନରେ ସ୍ଵତଃ ଆନନ୍ଦ ଜାତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନାଟକ ସକ୍ଷମ । କାବ୍ୟର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଉପଶ୍ରେଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ସମୟରେ ନିଭୂତବାସ ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇପାରେ । ବିଭିନ୍ନ ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ମାନସିକ ବିଭାବର ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶଦ୍ଵାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କାବ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ରସର ଆସ୍ବାଦନ କରିପାରେ, ଏକକ ପ୍ରୟାସ ଦ୍ଵାରା ଦ୍ରୁତିକାବ୍ୟ ଓ ଯାତ୍ରିକାବ୍ୟର ରସାସ୍ବାଦନଜନିତ ଆନନ୍ଦରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇପାରେ । ଗଦ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଲେଖକ ପାଠକର ଚିନ୍ତାଧାରା ଉପରେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରି ତାହାର ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧିକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ଆନନ୍ଦର ଉପାଦାନ ସଂଗ୍ରହ କରିଦିଏ, କିନ୍ତୁ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ପରିବେଷଣ କରି ତାଙ୍କ ମନରେ ଜୀବନ୍ତ ଚିତ୍ରର ମୋହ ଜାତ କରି ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଭିଭୂତ କରିଦେଇ ପାରେ । ଏହି କାରଣରୁ ନାଟକ ଆଜି ବ୍ୟବସାୟ ସାହିତ୍ୟ, ବୃତ୍ତିନିର୍ଭର ସାହିତ୍ୟ, ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନର ଉପାୟ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ସାହିତ୍ୟ । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଶିକ୍ଷିତ କଳାବିତ୍ ନଟନଟୀମାନେ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୁ ରୂପାୟିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନିୟୁକ୍ତ ଏବଂ ନାଟକ ବ୍ୟବସାୟ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ଵାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିବାରୁ ଏଥିରେ ବହୁ ପ୍ରକାର ଦୋଷ ରୁଣର ସମାବେଶ ଦୃଷ୍ଟିଅଛି । ଏକ ଦିଗରେ

ଅତିରଞ୍ଜନ ପୃଥ୍ବୀ ନାଟକର ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଶୁଣି କରୁଅଛି, ଅତି ଦ୍ରୁତ ପଟ୍ଟପରିବର୍ତ୍ତନ ହେତୁରୁ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ନିମନ୍ତେ ରସବୋଧ କ୍ଷମତା ଅପାରଗ ହେଉଅଛି, ଅଭିନେତାମାନଙ୍କ ମୁଖରେ ଚରିତ୍ରୋପଯୋଗୀ ସହଜବୋଧ ଭାଷା ଦେବାର ପ୍ରୟୋଜନ ହେଉଥିବାରୁ ଅଳଂକାର ପ୍ରୟୋଗ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି ଓ ଏହା ଜନତା ସାହିତ୍ୟ ରୂପେ ପରିଗଣିତ ହୋଇ ପାରିଅଛି । କିନ୍ତୁ ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହର ମାନଦ୍ବାରା ନାଟକର ବିଚାର କରାଯାଉଥିବାରୁ ଅତିନାଟକୀୟତା ପ୍ରକଟ ହୋଇଅଛି ।

କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ପ୍ରସାରରୁ ନାଟକର ଲୋକ-ପ୍ରିୟତା ଅତିମାତ୍ରାରେ ବିନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସବାକ୍ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ବାସ୍ତବରେ ନାଟକର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦୀ । କେତେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଭିନେତାଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟ ଅଭିନୟ ଏକ ସମୟରେ ବହୁ ସ୍ୱାଖ୍ୟାରେ ଦେଶର ପୁରପଲ୍ଲୀରେ ପରିବେଷଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରତିଯୁଦ୍ଧରେ ଅଭିନୟର ସୁଷ୍ଟ ଯୁଗ୍ମବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବପର ହୁଏ । ନୃତ୍ୟଗୀତାଦିର ପ୍ରାର୍ଥ୍ୟ ମନୋରମ ଯୌନାବେଦନାଦିର ଆକର୍ଷଣ୍ୟ ଓ ଉତ୍ତେଜନା—ସଞ୍ଚାରୀ ଘଟଣା ପରିସ୍ପରର ଏକତ୍ର ସମାବେଶଦ୍ବାରା ଅର୍ଥଲଭ କରିବା ବ୍ୟବସାୟୀ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବପର ହେଉଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏଥିରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବିନିଯୋଗ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସୁଦକ୍ଷ ଅଭିନେତାଙ୍କୁ ଅତି ଉଚ୍ଚ ବେତନାଦି ଦ୍ବାରା ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ନାନା ପ୍ରକାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଏହାର ଫଳରେ ଅଭିନୟ-କୌଶଳ ବୃତ୍ତିମୂଳକ ହୋଇଉଠେ ଓ ସୌଖୀନ ନାଟ୍ୟ ଦଳର ସାମୟିକ ଉତ୍ସାହକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥାନ୍ତୁକ୍ଷ ଓ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ନାଟକ ରଚନା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବପର ହୁଏ ନାହିଁ । ଫଳରେ

ଗତ କୋଡ଼ଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ସଫାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହୋଇଅଛି ; ଅଭିନୟ, ଚିତ୍ର ଗ୍ରହଣପଦ୍ଧତି, ସଙ୍ଗୀତ ସମାବେଶ, ଚିତ୍ର ଗ୍ରହଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ବା କଳାକର୍ମିଶାଳା ପ୍ରଭୃତିର ଅତି ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି ଦୃଷ୍ଟିଅଛି, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ନାଟକର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଅନେକାଂଶରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଅତି ଆନନ୍ଦର କଥା ଯେ ଦୁଇ ଗୁରୁ ବର୍ଷ ହେଲା ନାଟକ ପ୍ରତି ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କ ବିରୂପା ଅନେକାଂଶରେ ବିଦୂରୀତ ହୋଇଅଛି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ନାଟକ ରଚିତ ହେଉଅଛି । ବ୍ୟବସାୟିମଣ୍ଡଳ ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହର ଉନ୍ନତି ସଧନ ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସାହୀତ ହେଉଅଛନ୍ତି ଓ ଅଭିନେତାମାନେ ନାନା ଉପାୟରେ ଅଭିନୟ ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କରି ସ୍ଥାୟୀ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ନାଟକର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ପକ୍ଷରେ ଏ ସବୁ ଶୁଭ ଲଙ୍ଘିତ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ ନାଟକର ଓ ନାଟ୍ୟକଳାର ଯେପରି ଦ୍ରୁତ ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହେଉଅଛି ଓ ଏ ଦିଗରେ ଯେ ପ୍ରକାର ସମବେତ ଚେଷ୍ଟା ଓ ସାଧନାର ନିଦର୍ଶନ ମିଳୁଅଛି ଓଡ଼ିଶାରେ ତାହା ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ନାଟକର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରଗତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆନୁମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ । ଚିରତ ଅଶୀତି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ତାର ସତ୍ତ୍ୱ ହରାଇ ନାହିଁ । ଅଶୀତି ବର୍ଷ-ବ୍ୟାପୀ ଏହି ଖବିତ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଗୁରୁଗୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇଅଛି ; ଅର୍ଥାତ୍ ଆନୁମାନକ ପ୍ରତି କୋଡ଼ଏ ବର୍ଷରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ନାନା ପରିବର୍ତ୍ତନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ନାଟକର ମଧ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତନ ସାଧିତ ହୋଇଅଛି । ୧୮୮୦ ସାଲ ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକର ଜନ୍ମ ।

ସେତେବେଳେ ଧନାତ୍ମ୍ୟ ରାଜା ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଅର୍ଥାନୁକୂଳରେ
 ନବଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଉତ୍ତମାୟା ଯୁବକମାନଙ୍କର ଅଦମ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାରେ
 ଉତ୍କଳଗୌରବ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଭଳି ଦେଶପ୍ରେମୀ ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ
 ଚିନ୍ତାନାୟକମାନଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ନାନା ସ୍ଥାନରେ ନାଟକ
 ଅଭିନୀତ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ତାହା 'ଥିଲା ବହୁଳ
 ଅଂଶରେ ଆଭିଜାତ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ, ଅଭିଜାତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର
 ଆନୁକୂଳରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ସେମାନଙ୍କ ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ସହିତ ସପ୍ତକ
 ସାହିତ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ଏଥିରେ ରୂପାୟିତ
 ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଜନତା ଜୀବନ ପ୍ରତି କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ ଥିଲା,
 ଜନତାର ଜୀବନ ଦର୍ଶନ ସହିତ ଏହାର ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ
 ନାଟକ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହେବାର ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ
 ଓଡ଼ିଶାରେ ଜାତୀୟ ସଚେତନତାର ଉନ୍ନେଷ ହେଲା । ଜାତୀୟ
 ଉନ୍ନାଦନା ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳ ସମ୍ମେଳନା ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଜାତୀୟ
 ଗୌରବରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଓଡ଼ିଶାର ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ରାଜା
 ମହାରାଜାମାନେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ସଭାରେ ଭାଇ
 ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ଶିଖିଲେ । ଏକ ପ୍ରଦେଶବାସୀ ଓ ଏକ ଭାଷା-
 ଭାଷୀ ଭାବରେ ଜନତା ଓ ଅଭିଜାତଶ୍ରେଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଏକ
 ଜାତୀୟତାର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ଓ ଗଣଜାଗରଣର ମାଙ୍ଗଳିକ
 ଗୀତିରେ ସାହିତ୍ୟ ମୁଖରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଜାତୀୟ ଭାବର
 ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦ୍ଵାରା ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେତରେ, ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟେକ
 ବିଭାଗରେ ନୂତନ ଉନ୍ନାଦନା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ନାଟକ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କର୍ଷ
 ଲାଭ କଲା । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ପ୍ରେକ୍ଷାଗୃହ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ
 ଓ ବୃତ୍ତିଧାରୀ ଅଭିନେତା ସଂପ୍ରଦାୟ ସଂଗଠିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ
 ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିଲେ ହେଁ ତାହା ସଫଳ ହୋଇ ପାରି ନଥିଲା ।

କେବଳ ନାଟକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ଗୁଣମତର ଚିନ୍ତା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ଜାତୀୟ ଜାଗରଣର ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଆନ୍ଦୋଳାନେ ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ସମାପ୍ତି କାଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉ । ପ୍ରଥମ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ବ୍ୟାପ୍ତି ଆକସ୍ମିକତା ଓ ଶକ୍ତିର ପରିମାଣ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ସତ୍ୟ ଶିକ୍ଷିତ ମାନବ ବିପ୍ଳବ-ବିମୁକ୍ତ ଓ ହତଚକିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏକ ଦିଗରେ ବିଳାସପୁଷ୍ପ ସତ୍ୟତା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କ ଆସ୍ଥା ଲେପ ପାଇବାକୁ ବସିଲା, ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟ ବିଷୟରେ ନୂତନ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ବିଜ୍ଞାନର ଅବ୍ୟାହତ ଜୟଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ ଜାତ ହୋଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଜୀବନକୁ ନୂତନ ପଥରେ ଚାଲିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବଳପରିକର ଦଳେ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟକଙ୍କର ଅତ୍ୟୁଦୟ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିଲା । ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିଦ୍ୱାରା ମନକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନକ୍ଷଣ କରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହେଲେ । ପ୍ରାଣପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯୌବନର ଜୟଯାତ୍ରାରେ ଭାଗ ନେବା ସକାଶେ ଆଗେଇ ଆସିଲେ । ଲୋକଙ୍କର ଜୀବନମାନ ଓ ଜୀବିତାଦର୍ଶ ରୁଡ଼ ବାସ୍ତବର ଆଦ୍ୟାତରେ ଚୂର୍ଣ୍ଣବିଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବାରୁ ଅନେକ ଲୋକ କେବଳ ପ୍ରାଣ-ଚଞ୍ଚଳ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୃଦୟାବେଗକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଶିଖିଲେ ; ଲୋକେ ମନେ-କଲେ ଯେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପାର, ସେଠାରେ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶୀୟ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବା ସମୀଚୀନ ନୁହେଁ । କେତେକ ଲୋକଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ବଢ଼ିଲା, ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଗଭୀର ପ୍ରଶ୍ନ ସେମାନଙ୍କ ମନକୁ ଅଭିଭୂତ କଲା । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ସୁସମାହିତ ଆତ୍ମସ୍ଥ ଜୀବନାଦର୍ଶ ବୈଦିକ କାଳରୁ ଭାରତକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲା, କିମ୍ବା

ବିନୟ କରୁଣା ଶୈଳରୂପ ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶାବଳୀଦ୍ୱାରା ଭରତର
 ସାହିତ୍ୟ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହେଉଥିଲା ; ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ଦେଇ ଲୋକେ
 ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଶିଖିଲେ । ଜୀବନ
 ଅତି କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟରେ କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀତ୍ୱର ପ୍ରତି-
 ସ୍ପେଷକରୂପେ ଚିନ୍ତନ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସତ୍ୟ କଲ୍ପିତ ହୋଇଥିଲା ।
 ନିର୍ବାଣ ଯୁଗରେ ଇଉରୋପୀୟ ବାସ୍ତବବାଦୀ ସାହିତ୍ୟରେ ମର-
 ଜୀବନର ନିର୍ମୂଳତା ସ୍ମରଣ କରି ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଉତ୍ତେଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ
 ଜୀବନର ପାନପାତ୍ରକୁ ନିଃଶେଷ କରି ଉପଭୋଗ କରିବାଦ୍ୱାରା
 ନିର୍ମୂଳତାକୁ ବିସ୍ମୃତ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଫଳରେ ସାହିତ୍ୟ,
 ବିଶେଷରେ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟରେ ନୂତନ ଶକ୍ତି ପ୍ରବେଶ କଲା,
 ନୂତନ ଆଦର୍ଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା, ନୂତନ କଳା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କଲା ।
 ଏହି ପରିବେଶରେ ଏକ ଦିଗରେ ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟର ଉନ୍ନେଷ,
 ବ୍ୟବସାୟୀ ନାଟ୍ୟ ସଂଘର ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଅଭିନୟ ଓ ନୃତ୍ୟଗୀତାଦିକୁ
 ବୃଦ୍ଧି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଆକାଂକ୍ଷା ଜାତ ହୋଇ
 ନାଟକକୁ ନୂତନ ଦିଗରେ ପରିବୃଦ୍ଧିତ କଲା । ପୁଣି ଏହି ସମୟରେ
 ଯୁଗାନୁସାରି ଜୀବନ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ରୂପେ କଲ୍ପିତ
 ସତ୍ୟବାଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଆଶ୍ରମ ଶିକ୍ଷାଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନାନା ବିପର୍ଯ୍ୟୟର
 ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ କିଛି ଦିନ ପରେ ଅବଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଏହା
 ପରେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ନ ଯାଉଣୁ ପୁଣି ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ଆରମ୍ଭ ।
 ସର୍ବାତ୍ମକ ଯୁଦ୍ଧ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଫଳରୂପେ ସାହିତ୍ୟର ଗତି ପ୍ରାୟ
 ନିରୁଦ୍ଧ, ପରିପ୍ରସାରର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭୂତ ହେବାରୁ ସାହିତ୍ୟ
 ଲୋକସମ୍ପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ବିଚଳିଯାଇଛି । ଯୁଦ୍ଧର ଅବ୍ୟବହୃତ
 ପୂର୍ବରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗର ସର୍ବାଧୁନିକ କାଳର ଆରମ୍ଭ । ଏହି
 ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ପୃଥକ୍ ସମ୍ମୁଖୀକୃତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧର

ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ରାଜମାତ୍ରର ଉନ୍ନାଦନା ମଧ୍ୟରେ ତାହା ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରି ନାହିଁ । ଏହି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ନୂତନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଅଛି । ମେହେନତି ପୁରୁଷମାନଙ୍କର କର୍ମପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସମାଜରେ ଉଚ୍ଚ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଅଛି । ଦଳିତ ସବୁଜାତି ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମବେଦନା ଜାତ ହୋଇଅଛି । ନୂତନ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ସାହିତ୍ୟର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ମଧ୍ୟ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଅଛି । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସଦାବିପନ୍ନ, ଅଭାବକଳ୍ପ, ମାତୃତ୍ୱ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଶାବନରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଅଛି ଓ ପ୍ରେମର ରସାନ୍ୱିତ ପ୍ରଲପଦ୍ୱାରା ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଶାବନରେ ମଧୁର୍ଯ୍ୟ ସଞ୍ଚରିତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଅଛି । ଯୁଦ୍ଧର ଅବ୍ୟବହୃତ ପରେ ଶାନ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଅଛି, ଦେଶର କୃଷ୍ଣଗତ ଐକ୍ୟ ସ୍ୱୀକୃତି ହୋଇଅଛି । ସାମ୍ବୃତ୍ତିକ ଐକ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପ୍ରୟାସର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଅଛି । ନାଟକ ଆଜିକାଲି କେବଳ ସାମୟିକ ଆନନ୍ଦ ପରିବେଷଣ କରିବାରେ ନିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ନାଟକ ଆଜି ଶିକ୍ଷାର ବାହନ, କୃଷ୍ଣର ନିୟାମକ, ଶାବନଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶାମକ, ଜାତୀୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ପରିରୂପକ ରୂପେ କଳ୍ପିତ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକର ବିକାଶ କରିବା ସମୟରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ୁଁ । ସୁଖ୍ୟାଗତ ଅପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଗୁଣଗତ ଅନୁଭବ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ନିରାଶ କରିଦିଏ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଦ୍ୱିଜସୁଲଭ ଆତ୍ମସନ୍ନତ୍ୱ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଶଂସା ବା ବିସ୍ମୟ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦଜନିତ କର୍ମବିମୁଖତା ମୁଁ ଆୟତ୍ତ କରି ନାହିଁ କିମ୍ବା

ନିଜର ଅନ୍ଧାର ଉତ୍ତରାଧିପତି କରି ଅବସନ୍ନ ହେବା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅନୁଭବ
ମନେକରେ । ପ୍ରଥମରେ ଅନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ପରିଚୟ ପ୍ରୟୋଜନ,
ତେପରେ ପ୍ରଗତି ଅଧ୍ୟୟନ ଦ୍ଵାରା ନିଜକୁ ଉନ୍ନତ କରିବାର
ଚେଷ୍ଟା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନେକ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଉତ୍କଳ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ
ଅନୁବାଦର ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭବ କରି ମୁଁ Maeterlinkଙ୍କ Blue
Bird ନାମକ ନାଟକକୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରି ଉତ୍କଳ
ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିତ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତାପରେ ଅଧୁନାତନ
କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Bernard Shawଙ୍କର Plays unpleasantର
ବିରସ ନାଟକ ନାମରେ ଅନୁବାଦ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉତ୍କଳ
ନାଟକର ଅନୁବାଦ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଫଳରେ ନାଟକ ଲେଖକ-
ମାନଙ୍କର ଉତ୍କଳ ନାଟକ ସହିତ ନିବିଡ଼ ପରିଚୟ ନ ଥିବାରୁ
ଓ ନାଟକ ବିଷୟ ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ବା ଜ୍ଞାନାଞ୍ଜନ ପ୍ରଭୃତି ନ
ଥିବାରୁ କେବଳ ଗତାନୁଗତିକ ନାଟକ ଭିନ୍ନ ଉତ୍କଳ ନାଟକ
ଓଡ଼ିଆରେ ରଚିତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ବହୁ ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ
ଆଧୁନିକ ପ୍ରେଷାଗୃହ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଶିକ୍ଷାସମ୍ପଦ ଆଲୋକ ସମ୍ପାଦନା
ବିଷୟରେ ଅଭିଜ୍ଞତା ପ୍ରଭୃତି ନାନା ବିଷୟର ପ୍ରୟୋଜନ, କାରଣ
ଏ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଵତଃ ଅଗ୍ରସର । ସେମାନଙ୍କ
ସହିତ ଗତିରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ
ବ୍ୟୟ କରିବା ପ୍ରୟୋଜନ ବା ନିଷ୍ଠାପର ସାଧନା ଆବଶ୍ୟକ ତାହା
ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ।

ଯଦି ଆମ୍ଭେମାନେ ବୈଦେଶିକ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ନିଜର
ସ୍ଵାଧିଷ୍ଠ୍ୟ ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଅଗ୍ରସର ହୋଇଥାଆନ୍ତୁ
ତେବେ ସାହିତ୍ୟିକ ଉତ୍କର୍ଷ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସହଜଲଭ୍ୟ
ହୋଇଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ମୁକରୁ ବୈଦେଶିକ ପ୍ରଭାବଦ୍ଵାରା

ପ୍ରସିଦ୍ଧି । ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ରଚନାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ଧାରା ଦେଖାଯାଏ, ସେଥି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦିଗରେ Shakespeareଙ୍କ ଅନୁସୃତ ଧାରା, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ Ibsen ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଅନୁସୃତ ଧାରା ହିଁ ପ୍ରଧାନ । ଅବଶ୍ୟ Bernard Shaw ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନିଜସ୍ବ ଶୈଳୀ ଅଛି ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ନାନା ନୃତନ ଦିଗରେ ନାଟକର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଘଟିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟକାରମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ସେକ୍ସପିୟର୍ସ୍ ଶବ୍ଦ ଓ ଇବସେନସ୍ ଶବ୍ଦର ଅନୁସରଣ କରି-ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ନାଟ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଓ ରସ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ବସ୍ବତ୍ବ ନାଟକ ପକ୍ଷରେ ସୁମହାନ ଐତିହ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା, ଯେଉଁ ସଙ୍ଗୀତ-ବିଜ୍ଞାନ ଓଡ଼ିଆ ଦୃଶ୍ୟରେ ଆଲୋଡ଼ନ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରୁଥିଲା, ତାହା ଓଡ଼ିଆ ନାଟକରେ ପ୍ରଥମରୁ ପରିହାର କରାଯାଇଥିଲା, ବରଂ ଶୁଦ୍ଧ ସଙ୍ଗୀତ ପରିବର୍ତ୍ତେ ବଙ୍ଗଳାର ଅନୁକରଣରେ ଥିବାଟର ସଙ୍ଗୀତରୂପକ ମିଶ୍ରସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇଥିଲା । ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକେ ନାଟ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ବା ଅଭିନୟ ଦର୍ପଣ ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ କେବଳ ଅତି ନୁସରଣର ଅକ୍ଷମ ପଦକ୍ଷେପକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ଉତ୍କଳର ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରାନ୍ତର ଗୁଜା ଜମିଦାରମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଥମରୁ ସ୍ବସ୍ବତ୍ବ ନାଟକର ଅନୁକରଣରେ ନାଟକ ରଚନାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଲେଖାରେ ବକ୍ତବ୍ୟର ଚମତ୍କାରତ୍ବ ଓ ବାକ୍ୟର ନିପୁଣତା ଥିଲେହେଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଶକ୍ତିସ୍ଥାନ ଲେଖକର ଅକ୍ଷମ ରସସୃଷ୍ଟି ପ୍ରୟାସର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଅଳଙ୍କାରର ପ୍ରାରୂପ୍ୟ ଓ ଅପଥ୍ୟ ସ୍ବସ୍ବତ୍ବ ଶବ୍ଦ କଣ୍ଠକିତ ଭାଷା ସେମାନଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିକୁ ମନ୍ଦଗତ କରିଥିଲା । ଅତି ଶୀଘ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଅପସୃତ ହୋଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ପ୍ରଥମରୁ

ବୈଦେଶିକ ଶକ୍ତିର ଅନୁକରଣରେ ପ୍ରକୃତ ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ଓ ରସୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ନାଟକ ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଆସ୍ଥା ଜାତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରର ଜନପ୍ରିୟତା ଓ ସମାଜର ରୁଚି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଅନେକାଂଶରେ ଦାୟୀ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ପ୍ରଥମରୁ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁସ୍ଥର ପରମ୍ପରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥାଆନ୍ତା ତେବେ ନାଟ୍ୟ-ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଆନୁମାନକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ନାଟକର ଆରମ୍ଭ ସମୟରୁ ଆନୁମାନେ ନିଜସ୍ବ ସାହିତ୍ୟ ଗଠନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହୁଁ, ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଅମିତ୍ରାକ୍ଷରର ମୋହରେ ଅବାସ୍ତବ ପଦ୍ୟମୟ ନାଟକ ସୃଷ୍ଟି କରିବୁ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଯୁଗରେ ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟର ଅନୁପ୍ରେରଣାରେ ଗଦ୍ୟମୟ ଚମକପ୍ରଦ ବାକ୍ୟଯୋଜନା ମଧ୍ୟରେ ସାହିତ୍ୟରସକୁ ପରିହାର କରି ରୁଲିବୁ । ସ୍ବାଧୀନତାର ପ୍ରମତ୍ତ ଅଭିଯାନରେ ସ୍ବେଚ୍ଛାରୁର ପ୍ରସାର ଘଟିଅଛି, ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶୃଙ୍ଖଳା ଜ୍ଞାନ ଓ ମାନ୍ୟତାର ଅପସୃତ ହୋଇଅଛି, କିନ୍ତୁ ତା ପୂର୍ବରୁ ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ସମୟରୁ ଅସାହିତ୍ୟିକ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଛ୍ବେଜ୍ବଳତାରୁ ଓ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବସାୟ-ଶକ୍ତିର ପ୍ରସାରଜନିତ ଅପସ୍ପତି ହେତୁରୁ ଏଥି-ଗାଁ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ସବୁଜ ସାହିତ୍ୟ ବିପ୍ଳବୀ ସାହିତ୍ୟ, ଏହାର ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ଭିନ୍ନ, ପ୍ରକାଶଶକ୍ତି ଭିନ୍ନ, ରସପରିଣତି ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ । ଏଣୁ କେବଳ ଶକ୍ତିମାନ୍ ସାହିତ୍ୟିକ ଏହି ସାହିତ୍ୟକୁ ସୁମାର୍ଗରେ ପରିରୁଳିତ କରିପାରନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅତି ଅଳ୍ପକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ସାହିତ୍ୟ ରସୋତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିଅଛି । ଫଳରେ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ, କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟ ଉତ୍ପଳିଅଛି, ପ୍ରେରଣାର

ଅସତ୍ତ୍ୱାବ ପଦେ ପଦେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଅଛି, ପ୍ରତିଭାର ଅଭାବରୁ
ସାହିତ୍ୟିକ ଅଗ୍ରଗତି ବ୍ୟାହତ ହେଉଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ସାବଧାନ
ନ ହେଲେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ ଦେଶ ବିଦେଶର ନାଟ୍ୟ-
ସାହିତ୍ୟ ସହିତ ଭୁଲମାୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଆଜିକାଲି ସାହିତ୍ୟର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଭା ଅପେକ୍ଷା
ସାଧନାର ପ୍ଳାନ ଉଚିତର । ପୂର୍ବେ କେବଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହିଁ
ସାହିତ୍ୟିକର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା, ସୃଷ୍ଟି କରିବା ମଧ୍ୟ ସହଜସାଧ୍ୟ ଥିଲା ।
କାରଣ ବିରୁରଧାରର ସୁସ୍ଥ ଅପପେକ୍ଷଣ ପଦେ ପଦେ ପ୍ରତିଭାକୁ
ସଙ୍କୁଚିତ କରୁ ନ ଥିଲା, ପ୍ରତିଭାର ସ୍ୱତଃସ୍ପର୍ଶ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ନାନା
ମତବାଦ ଦ୍ୱାରା କ୍ଲିଷ୍ଟ ଓ ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ
ସାହିତ୍ୟରେ ପଥକୃତ୍ ସେମାନେ ନମସ୍ୟ, ଯେଉଁମାନେ ଅକ୍ଳାନ୍ତ
ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିରେ ନିୟୋଜିତ ରହି ନୂତନ ନୂତନ ରସର
ସନ୍ଧାନ ଦେଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଦାନ ଜାତି କେବେହେଁ ଭୁଲି
ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟରେ
ଏତେ ନୂତନ ପ୍ରକାର ଶିଳ୍ପର ମନ୍ଦାନ ମିଳୁଅଛି; ଦେଶ ବିଦେଶର
ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସଙ୍ଗେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ଏତେ ନିବିଡ଼
ହେଉଅଛି, ସାହିତ୍ୟର ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ନୂତନ ବିରୁରସାତି
ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହେଉଅଛି ଯେ, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତ କରି ନ ପାରିଲେ
ବର୍ତ୍ତମାନ କୌଣସି ସାର୍ଥକସୃଷ୍ଟି କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଆଜିକାଲି
ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ଅଗ୍ରଗତି ବହୁ ବ୍ୟୟସାଧ୍ୟ, ପ୍ରତ୍ୟେକ
କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିକଳ୍ପନା ବହୁ ଜନସାଧ୍ୟ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର
ବିରୁରଧାଗୁ ଆୟତ୍ତ କରିବା ବହୁ ଜ୍ଞାନସାଧ୍ୟ, ଏଣୁ ଜନତାର
ସମ୍ଭବ ସୁପରିରୁଚିତ ରୁଚିବୋଧ, ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠିର ଅକୁଣ୍ଠ ଅର୍ଥାନୁ-
କୂଲ୍ୟ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଭୃତିର ବିଦ୍ୟାଚର୍ଚ୍ଚା ବିଷୟରେ

ପରିକଳ୍ପିତ ସାହାଯ୍ୟର ସମନ୍ୱୟ ବିନା କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖ-
ଯୋଗ୍ୟ ସାଧନା ସାପେକ୍ଷ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବପର
ହେବନାହିଁ । ଏକ ଦିଗରେ ସୃଷ୍ଟି ସମାଲୋଚନା ଗଢ଼ି ଉଠିବ;
ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଉପଯୁକ୍ତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ, ତୃତୀୟତଃ
ଜନତା ନାଟକାଭିମୁଖୀ ହେବେ, ଚତୁର୍ଥତଃ ନୂତନ ନୂତନ
ସୃଷ୍ଟିର ଉନ୍ନାଦନା ଜାତିକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିବେ, ତେବେ
ଓଡ଼ିଶାରେ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟର ଯଥାଯଥ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିବ ।
ଏଗୁଡ଼ିକ ସାଧନା-ସାପେକ୍ଷ ।

ନାଟକର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଜନ କଥାବସ୍ତୁ, ଏ ବିଷୟରେ
ଓଡ଼ିଆ ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟର ଦୈନିକ ସୁପରିସ୍ପର୍ଶ । କେବଳ ପୌର-
ଣିକ ଉପାଖ୍ୟାନ ବା ଐତିହାସିକ ଉପାଖ୍ୟାନ ବା ଅଳ୍ପ କେତୋଟି
ସାମଜିକ ସମସ୍ୟା ଯେଉଁ ନାଟକର କଥାବସ୍ତୁ ରଚିତ ହୋଇପାରେ
ନାହିଁ । ପରିଚିତ ଉପାଖ୍ୟାନ ମନୋଜ୍ଞ ହୋଇପାରେ, ଜାତୀୟତା
ପରିପୋଷକ କଥାବସ୍ତୁ ସାମୟିକ ଉନ୍ନାଦନା ଆଣିପାରେ, ସାମା-
ଜିକ ଚିନ୍ତା ଚିତ୍ତବିନୋଦନର ଉପାୟ ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ
ଗୁଣଦ୍ୱାରା ନାଟକର କଥାବସ୍ତୁକୁ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ
ପାରେ ତାହା କେବଳ ଏତିକିରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ବୋଲି ମନେ କରିବା
ଭୁଲ । ମାନବର ବହୁମୁଖୀ ଜୀବନଧାରା କୌଣସି ଗତାନୁଗତିକ
କଥାବସ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ନୂତନ
କଥାବସ୍ତୁର ଇଙ୍ଗିତ ଦେବାରେ ଅଶ୍ୱିନୀମାସରୁ ଲଙ୍କା ‘ଅଭିନୟ’ ଓ
ଗ୍ରେଟବ୍ରୟଙ୍କ “ପରକଲମ” ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏଭଳି
ନାଟକର ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ କାଳରେ ପୁଣି ‘ଟ୍ରାଜି’ ନାଟକ ରଚିତ ଓ
ଅଭିନୀତ ହେଉଅଛି ଏବଂ ଗ୍ରେଟବ୍ରୟ ‘ନକ୍ସାଭବଣୀ’ ରଚନା କରି
ପଦ୍ମାବତୀ କଥାବସ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ସଚେଷ୍ଟ ହେଉଅଛନ୍ତି ।

ଆଜିକାଲି ନାଟକର ହାସ୍ୟରସ କେବଳ ସାମୟିକ ଚଉ-
 ବିନୋଦନ ନିମନ୍ତେ କଳ୍ପିତ ନୁହେଁ, କରୁଣ ରସ ମଧ୍ୟ ଜୀବନର
 ନିର୍ବିତ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ସହିତ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ
 ନାଟକରେ ଏଥିର ସୂଚନା ଆମ୍ଭେମାନେ ପାଉନାହିଁ । ନାଟକ
 ମଧ୍ୟରେ ଉପଶ୍ରେଣୀ ପରିତ୍ରାସକଲ୍ପିତ ବଚନର ପ୍ରୟୋଜନ
 ସର୍ବଦା ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, କାରଣ ନାଟକ ମନୋରଞ୍ଜନ ନିମନ୍ତେ
 କଳ୍ପିତ, କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚାଙ୍ଗ ହାସ୍ୟରସ ମଧ୍ୟରେ ରଙ୍ଗ, ବ୍ୟଙ୍ଗ, ବିଦ୍ରୁପ,
 ବିନ୍ଦିତ୍ୱା, ଅନୁବିନ୍ଦିତ୍ୱା, ଅତିଭାଷଣ, ଅପଭାଷଣ, ଅନୁଭାଷଣ, ସମ-
 ଭାଷଣ, ଅସଙ୍ଗତ, ଅସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ନାନା ଉପାୟରେ ଜୀବନର
 ତତ୍ତ୍ୱ ଲଘୁ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଯାଇଥାଏ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ନାଟ-
 କରେ କେତେକ ଆଜିକାଲି ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓ ବାଚନିକ ଅପଭାଷଣ ଉପରେ
 ଆଜି ଧର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟରସ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ନୂତନ ରସରଚନା ପ୍ରତି
 ଯତେଷ୍ଟ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ଅନୁରୂପ କାରଣରୁ ଓଡ଼ିଆ
 ସାହିତ୍ୟରେ ରମ୍ୟ ରଚନା ମଧ୍ୟ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରି ପାରିନାହିଁ ।
 କରୁଣରସ ପରିବେଷଣରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ଅଭାବରୁ ନାଟକରଚନା
 କ୍ଷେତ୍ରର ନାନା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଜାତ ହେଉଅଛି; କାରଣ ରସପୋଷକ
 ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିକୁ ରୂପାୟିତ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯେଉଁ ସମ୍ପଦ ଅନୁଭୂତିର
 ପ୍ରୟୋଜନ ଓ ଜୀବନାଦର୍ଶର ପ୍ରସାର ଆବଶ୍ୟକ ତାହା ଆଜି
 ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଳ୍ପ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକରେ ଦେଖା ଯାଇଅଛି । ସାହିତ୍ୟ
 ଆଜିକାଲି କେବଳ ସ୍ଥୂଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ ବିଷୟମାନଙ୍କରେ ଆବଦ୍ଧ
 ନୁହେଁ । ସାହିତ୍ୟିକ ଏକ ଦିଗରେ ସୂକ୍ଷ୍ମମନଃସମୀକ୍ଷା ମନୋବୃତ୍ତି
 ବିଶ୍ଳେଷଦ୍ୱାରା ହୃଦୟର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳରେ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କରିବାକୁ
 ସତ୍ୟେତ୍ତ ହୁଏ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟିର ପ୍ରସାରଦ୍ୱାରା ଜୀବନର
 ଆଦର୍ଶକୁ ଉପଲବ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ହୁଏ । ବିଜ୍ଞାନରେ

ଅଶୁଖାକ୍ଷଣ ଓ ଦୁରବାକ୍ଷଣ ଯେପରି ମନୁଷ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତିକୁ ବହୁ-
 ଗୁଣରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ କରିଅଛି, ସାହିତ୍ୟର ସେହିପରି ସୃଷ୍ଟିଦୃଷ୍ଟି ଓ
 ପ୍ରସାରିତ ଦୃଷ୍ଟି, ଅନ୍ତଦୃଷ୍ଟି ଓ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ଦର୍ଶନକୁ
 ପ୍ରସାରିତ କରିଅଛି । ଅବଶ୍ୟ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ସାହିତ୍ୟ
 ମଧ୍ୟରେ ଦୃଷ୍ଟିର ଏହି ସୃଷ୍ଟି ଓ ପ୍ରସାର ରୂପାୟିତ ହୋଇଅଛି ଓ
 ଏହାର ଦ୍ଵାରା ଉପନିଷଦରେ ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧକାରର ପାରଦେଶରେ
 ଆଦିତ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ମହାନ ସୂକ୍ଷ୍ମର ଉପଲବ୍ଧି ଓ ମୈତ୍ରେୟୀର
 ସାଧାରଣ ବିଭବ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କାବ୍ୟଧର୍ମୀ ହୋଇ ପାରିଅଛି,
 କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ବିଚିତ୍ର ଅନୁଭୂତିର ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରସାର ମଧ୍ୟରେ
 ଏପରି ବସ୍ତୁ ନିରପେକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରସାରକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ରୂପାୟିତ
 କରିବା ଆୟାସସାଧ୍ୟ ଓ ପ୍ରତିଭାସାପେକ୍ଷ ହୋଇ ପଡ଼ିଅଛି ।

ନାଟ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ସମ୍ୟକ୍ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଦୁଇଗୋଟି
 ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବିତ ହୋଇପାରେ । ପ୍ରଥମତଃ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ
 ଶକ୍ତିରେ ଅନୁକରଣ ଓ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ହେବ । କାରଣ
 ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ସାହିତ୍ୟର ବିକାଶ କରିବାକୁ ହେଲେ ଅକ୍ଳାନ୍ତ
 ଚେଷ୍ଟାରେ ପ୍ରଚୁର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସଂଖ୍ୟାଗତ
 ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଥିଲେ ଓ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ
 ଦିନେ ଏଥିରେ ପ୍ରତିଭାର ସନ୍ତାନ ମିଳିବ, ଏହା ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମା-
 ନୁବତ ବିକାଶ । ପ୍ରଥମରୁ ଗୁଣଗତ ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିଲେ
 ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରସାର ବିଲମ୍ବିତ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସମା-
 ଲେଚନା, ବିଚାର ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଲଭ କରି ନାଟକର
 ସୌଷ୍ଟବ ସମ୍ପାଦନ ବିଷୟରେ ଯତ୍ନବାନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା
 ଦ୍ଵିତୀୟ ଉପାୟ । ନାଟକ ବିଚାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ
 ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍ ଓ ସଂସ୍କୃତ ନାଟକମାନଙ୍କର ଅନୁଶୀଳନ କରିବାକୁ

ହେବ, ସଂସ୍କୃତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାଷାରେ ନାଟକ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କୁ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ଆଧୁନିକ ସମାଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ ବା ବିଶ୍ଳେଷଣ ସହିତ ସମ୍ୟକ୍ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଦେଶ ବିଦେଶର ନାଟକ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନାର୍ଜନ କରି ଅଭିନୟ ଦର୍ଶନାଦି ଦ୍ଵାରା ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍କର୍ଷାପକର୍ଷ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପ୍ରକର୍ତ୍ତିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏକ ଦିଗରେ ପ୍ରାଚୀନ ପ୍ରତି ଆତ୍ମା ରଖି ସେଥିର ଉତ୍ତରରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ, ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅନୁରକ୍ତି ରଖି ତହିଁର ଧାରାବହନରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ନୂତନର ମୋହରେ ଆସି ଭାବରେ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ନ ହୋଇ ପ୍ରାଚୀନ ଐତିହ୍ୟକୁ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟରେ ରୂପାୟିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ପୂର୍ବର ପ୍ରାଚୀନ ଉତ୍ତରକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଦେଇ କେବଳ ନୂତନ ସାହିତ୍ୟ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିରେ ଓ ବିଦେଶର ଅନୁକରଣରେ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟକ୍ରମାନେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଥିଲେ, ତେବେବେଳେ ନାଟକ ସୃଷ୍ଟି ଏତେ କଠିନ ନ ଥିଲା । ପୁଣି କେବଳ ପ୍ରାଚୀନ ରସ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅନୁବର୍ତ୍ତନ କରି ‘ପରିମଳାସହ ଗମନ’ ପ୍ରଭୃତି ନାଟକ ରଚନା ମଧ୍ୟ ସହଜସାଧ୍ୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଉଭୟର ସମନ୍ୱୟ ସାଧନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରୟୋଜନ, ସାଧନାର ପ୍ରୟୋଜନ, ଅତି ସୁସ୍ଥର ମତି ଅନୁଶୀଳନର ପ୍ରୟୋଜନ ।

ଏପରି ସାଧନାର ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବା କେବଳ ଜାତୀୟ ସରକାର ଓ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ସହଯୋଗ ଦ୍ଵାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁ ସଙ୍ଗୀତ ନାଟକ ଏକାଡେମୀ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା, ସେଥିରେ ଉଦ୍ୟୋକ୍ରମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ନାଟକ ଶିକ୍ଷଣାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ଶିକ୍ଷା, ଆଲୋଚନା, ଅଭିନୟ,

ବିରୁର ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନୁଶୀଳନ, ନାଟକର ଇତିହାସ ସଂକଳନ ଓ ନାଟ୍ୟଶାଳା ସମ୍ପର୍କରେ ସଂଗ୍ରହ କରିବାର ପରିକଳ୍ପନା ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କିଷ୍କୟରେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ହୋଇ ନାହିଁ । ଏ ସମସ୍ତ ବହୁ ବ୍ୟୟପାୟ ବ୍ୟାପାର, କିନ୍ତୁ ଜାଣାୟ ସରକାର ମଧ୍ୟ ନାଟକ ଏକାଡେମୀକୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ନିମନ୍ତେ କୃତସକଳ । ଏଣୁ ଏ ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାରେ ନାଟକ ଏକାଡେମୀ ପକ୍ଷରେ ବାଧା ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ପ୍ରାଚୀନ ଓ ନବୀନ ନାଟ୍ୟକଳା ବିଷୟକ ବିରୁର ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ଓ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ନାଟ୍ୟକାରମାନଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାଟକମାନଙ୍କର ଅନୁବାଦ ଓଡ଼ିଆ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ପ୍ରୟୋଜନ । ନାଟକ ଏକାଡେମୀ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଉଭୟର ସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଜାଣାୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ନାଟ୍ୟକଳାର ଉନ୍ନତି ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ।

ସମ୍ଭୂତ ନାଟକର ଯେଉଁ ଆବିର୍ଭାବ ଅଛି, ଯେଉଁ ରସବୋଧ ନିମନ୍ତେ ଶକୁନ୍ତଳା ନାଟକ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନବଦ୍ୟ ଫୁଷ୍ଟି ହୋଇ ରହିଅଛି, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନୁକରଣ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ନିଜସ୍ୱ ଆବିର୍ଭାବ ତାହାର ସଂଗୀତରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ । ସଂଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ ଓଡ଼ିଆ କାବ୍ୟ ରସାନ୍ୱିତ ଓ ନାଟକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ସଂଗୀତ ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ୱ । ଏପରିକି ଅତି ନିକୃଷ୍ଟ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକରେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଅନେକ ଉଚ୍ଚ କୋଟିର ସଂଗୀତର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ ଯାହାକି ନାଟକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୋଷକୁ ସାମୟିକ ଭାବରେ ମନରୁ ଅପସ୍ମୃତ କରିଦିଏ । ଯେଉଁମାନେ କିଛିଦିନ ପୂର୍ବର ମୋହନ ଗୋସ୍ୱାମୀଙ୍କର ରାସଦଳ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର

ସଂଗୀତ ପରିବେଷଣ ଓ ଚମ୍ପୁ ଅଭିନୟ'ର ଦେଖିଥିବେ ସେମାନେ
 ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ କରିପାରିବେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଯଦି ସେହି
 ଦିଗରେ ଗତିକରିଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଓଡ଼ିଶାର ନୃତ୍ୟନାଟ୍ୟ
 ଗୋଟିଏ ବିଶେଷ ଗୌରବର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିପାରିଥାଆନ୍ତା ।
 ଏହି ସଂଗୀତ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟରେ କବିଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନାଟକ ସଦା ବିମଣ୍ଡିତ ।
 ଏହି ସଂଗୀତ ମୂର୍ଚ୍ଛନାରେ 'ଲବଣ୍ୟବତୀ'ର ନାଟ୍ୟରୂପ ଲାଭିବିତ ।
 କିନ୍ତୁ ସଂଳାପର ଦୁର୍ବଳତା ଓ ଜୀବନାଦର୍ଶ ସହିତ ସମ୍ୟକ୍
 ପରିଚୟର ଅଭାବରୁ ବିଦେଶୀୟ ନାଟକର ଓଡ଼ିଶୀ ଅନୁକରଣମାନ
 ବହୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ୁଅଛି । ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ
 ନାଟକରେ ସଂଳାପର ଦୁର୍ବଳତା ଏବେ ପରିସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ବିଷୟ-
 ଗୌରବ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନାଟକ ସାହିତ୍ୟିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିବାକୁ
 ଅସମର୍ଥ । ଯେଉଁମାନେ 'ଭଞ୍ଜକବି' ନାଟକର ସଂଳାପ ସହିତ
 'ବିଦ୍ୟାସାଗର' ବା 'ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ' ନାଟକର ସଂଳାପର ତୁଳନା
 କରିବେ ସେମାନେ ଏହି ଦୁର୍ବଳତା ସହଜରେ ଅନୁଭବ କରି-
 ପାରିବେ । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଜୀବନାଦର୍ଶ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନଲାଭ
 କରିବାକୁ ହେଲେ ଏକ ଦିଗରେ ଉପନିଷଦ୍, ବୈଷ୍ଣବ ଦର୍ଶନ
 ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ୟକ୍ ଭାବରେ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ
 Goethe ରାମାୟଣାଦି ପ୍ରଭୃତି ମନୋରମାନଙ୍କର ବିଶ୍ଳେଷଣକଳା,
 ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ମାନବତା, ଜୀବନ ଦେବତା, ବହୁମୁଖୀ ସୂକ୍ଷ୍ମାବୁଦ୍ଧି
 ପ୍ରଭୃତି ତତ୍ତ୍ୱ ଆୟତ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ
 ସାଧନାଦ୍ୱାରା ଏହା ସମ୍ଭବପର ସେହି କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ
 କରିବାକୁ ଆଜି ମୁଁ ସମବେତ ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ
 କରୁଅଛି । ଏହି ସାଧନାର ଅଭାବରୁ ଓଡ଼ିଆରେ ସାର୍ଥକ ରୂପକ
 ଲେଖା ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ, ସାର୍ଥକ ଏକାଙ୍କିକା ରଚିତ ହୋଇ

ପାରୁନାହିଁ, ପୃଥିବୀର ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଅର୍ଜନ କରିବା ସମ୍ଭବପର ହେଉନାହିଁ । ବହୁ ଆୟାସସାଧ ସାଧନା ସହିତ, ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପରମ୍ପରା ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସମନ୍ୱୟ ଘଟିଲେ ଆନୁମାନକର ସାହିତ୍ୟିକ ଅବସନ୍ନତା ଯେ ଅତିରେ ଦୁର୍ଲଭ ହେବ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

